

**Työntekijän menettelyn ennakoitavuuden vaikutus
työnantajan ja työnantajan edustajan vastuuseen
työturvallisuusrikoksesta**

Kristiina Paijula
500954
OTM-tutkielma
Rikosoikeuden syventävät opinnot
Turun yliopiston oikeustieteellinen
tiedekunta
Joulukuu 2015

TIIVISTELMÄ

TURUN YLIOPISTO

Oikeustieteellinen tiedekunta

PAIJULA, KRISTIINA: Työntekijän menettelyn ennakoitavuuden vaikutus työnantajan ja työnantajan edustajan vastuuseen työturvallisuusrikoksesta

OTM-tutkielma, 79 s.

Rikosoikeus

Joulukuu 2015

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun

alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -järjestelmällä.

Asiasanat: työturvallisuus, vaaratilanteet, tuottamus, ennalta-arvattavuus, uhrin myötävaikutus, oikeuskäytäntö

Työturvallisuuden vaarantumiseen myötävaikuttaa usein käytännössä työntekijöiden huolimattomuus tai tietoinen ohjeiden vastainen menettely. Tämän OTM-tutkielman aiheena on työntekijän menettelyn merkitys työturvallisuusrikoksesta syytettyjen työnantajien ja esimiesten tuottamuksen arvioinnissa. Tutkielmassa kysytään, millä edellytyksin työntekijän myötävaikutusta työturvallisuutta vaarantavan olosuhteen syntyyn voidaan pitää työturvallisuuslain 8 §:n 2 momentin tarkoittamana epätavallisena ja ennalta-arvaamattomana olosuhteenä tai poikkeuksellisena tapahtumana, johon työnantajan ja esimiehen ei edellytetä varautuvan. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan työturvallisuuslain 8.2 §:n käytännön merkitystä tuottamuksen arvioinnissa tilanteissa, joissa työntekijä on myötävaikuttanut työolojen vaarantumiseen.

Tutkimuskysymyksiä tarkastellaan ensinnäkin lainopillisen metodin avulla. Kirjallisuuslähteistä keskeisin on Vilja Hahdon teos Uhrin myötävaikutus ja rikosentekijän vastuu. Lisäksi tutkimuskysymyksiä lähestytään empiirisesti Itä-Suomen, Kouvolan, Rovaniemen, Turun ja Vaasan hovioikeuksien vuosina 2011–2013 antamia ratkaisuja ja korkeimman oikeuden ennakkopäätöstä KKO 2014:75 tarkastelemalla.

Työntekijän menettelyä pidetään oikeuskäytännössä vain harvoin ennakoimattomana. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että tuomioistuimeen päätyvät lähinnä tapaukset, joissa työturvallisuusmääräysten laiminlyöminen on ilmeistä. Lisäksi ennakoitavuuden soveltamisala on kaventunut oikeuskäytännössä, koska joidenkin työnantajavelvoitteiden täyttymiselle on asetettu korkeat edellytykset. KKO 2014:75 kuitenkin osoittaa, että työntekijän menettelyä voidaan pitää ennakoimattomana myös koneturvallisuudessa, jossa työnantajan on yleensä edellytetty torjuvan vaaran aiheutumisen mahdollisuuden rakenteellisin tai teknisin toimenpitein. Työntekijän menettelyn ennakoitavuuden arvioiminen on työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön arvioinnissa tosin useimmiten tarpeetonta, koska yleensä teon huolimattomuus voidaan ratkaista täsmällisempien työturvallisuusmääräysten ja työturvallisuuslain muiden avointen harkintakriteerien tulkinnalla. Työntekijän menettelyn ennakoitavuuden arvioimisen sijaan työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolimattomuuden arvioinnissa olisi olennaisempaa kiinnittää huomiota siihen, miten työntekijän ominaisuudet vaikuttavat esimerkiksi opastus- ja valvontavelvollisuuden sisältöön.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	I
SISÄLLYSLUETTELO	II
LÄHTEET	IV
LYHENTEET	VII

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
1.1 Tutkielman lähtökohdat	1
1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset	5
1.3 Menetelmälliset valinnat ja keskeiset lähteet	7
1.4 Tutkielman rakenne ja aiheen rajaukset	9
2 Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö	11
2.1 Yleistä työturvallisuusrikoksesta	11
2.2 Säännöksen sisältö	13
2.3 Työturvallisuusmääräyksen käsite ja rikoksen tekotavat	14
2.3.1 Työturvallisuusmääräyksen käsite	14
2.3.2 Työturvallisuusmääräysten rikkominen	16
2.3.3 Laiminlyöntivastuu	18
2.4 Tekijä ja vastuun kohdentaminen	21
2.5 Suhde muihin tunnusmerkistöihin	24
2.5.1 Liitännäisrikokset	24
2.5.2 Työturvallisuusrikkomus	26
3 Työnantajan ja tämän edustajan huolimattomuuden arviointi rikosoikeuden yleisten oppien mukaan	27
3.1 Tuottamus rikosoikeudellisen vastuun yleisenä edellytyksenä	27
3.2 Teon objektiivinen huolimattomuus	29

3.2.1 Teon huolimattomuus -oppi	29
3.2.2 Kielletyn ja sallitun riskinoton raja	30
3.2.3 Ennakoitavuus	33
3.2.4 Työntekijän myötävaikutus	35
3.3 Tekijän subjektiivinen huolimattomuus.....	39
4 Työnantajan ja tämän edustajan huolellisuuden arvioiminen TTurvL 8 §:n mukaan..	42
4.1 Työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite.....	42
4.1.1 Säännöksen sisältö	42
4.1.2 Tarpeellisten suojelutoimenpiteiden vaatimus	43
4.1.3 Työolosuhteiden kehittämisperiaatteet	45
4.1.4 Työympäristön tarkkailuvelvoite ja vaarojen arviointivelvollisuus	48
4.2 Ennakoitavuus huolehtimisvelvoitteen laajuutta rajoittavana tekijänä.....	50
4.2.1 Ennalta-arvaamattomat olosuhteet ja poikkeukselliset tapahtumat	50
4.2.2 Työntekijän menettely ennalta-arvaamattomana olosuhteena	53
5 Työntekijän menettely ennakoimattomana olosuhteena hovioikeuskäytännössä ja korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2014:75	56
5.1 Työntekijän menettelyn ennakoitavuus hovioikeuskäytännössä	56
5.1.1 Hovioikeustapausten valinnasta	56
5.1.2 Ennakoitavuus hovioikeustapauksissa	58
5.2 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2014:75.....	65
5.3 Oikeuskäytännön analyysiä	71
6 Loppupäätelmiä.....	76

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria. Juva 1989.

Anttila, Inkeri: Loukatun suostumus. Vammala 1946.

Alvesalo, Anne – Jauhiainen, Kirsi: Työturvallisuustapaukset poliisissa. Teoksessa *Alvesalo, Anne – Nuutila, Ari-Matti* (toim.): Rangaistava työn turvattomuus, s. 8–95. Helsinki 2006.

Backman, Eero: Rikosoikeuden yleiset opit korkeimmassa oikeudessa vuosina 1980–1986. Toinen osa. Lakimies 5/1989, s. 561–593.

Frände, Dan: Yleinen rikosoikeus. Toinen uudistettu painos. Porvoo 2012.

Hahto, Vilja: Kuka vastaa työturvallisuudesta. Turku 1998.

Hahto, Vilja: Uhrin myötävaikutus ja rikoksentekijän vastuu. Helsinki 2004.

Hahto Vilja: Uhrin myötävaikutus työturvallisuustapauksissa. Teoksessa *Alvesalo, Anne – Nuutila, Ari-Matti* (toim.): Rangaistava työn turvattomuus, s. 206–224. Helsinki 2006.

Helevä-Vuoti, Kaisa: Työrikkokset. Vammala 1987.

Hietala, Harri – Hurmalainen, Mikko – Kaivanto, Keijo: Työsuojeluvastuuopas. Kymmenes uudistettu painos. BALTO print Liettua 2015.

Honkasalo, Brynolf: Suomen rikosoikeus – yleiset opit, I osa. Toinen painos. Hämeenlinna 1965.

Honkasalo, Brynolf: Suomen rikosoikeus – yleiset opit, II osa. Toinen painos. Hämeenlinna 1967.

Jareborg, Nils: Handling och uppsåt. Stockholm 1969.

Kairinen, Martti: Työoikeus perusteineen. Raisio 2009.

Kanerva, Reino: Työsuojelu ja rikokset. Oikeus 1987/2, s. 161–167.

Koskinen, Pekka: Rikosoikeuden yleiset opit ja rikosvastuun perusteet. Teoksessa *Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka:* Rikosoikeus, s. 159–194. Kolmas uudistettu painos. Juva 2009.

Koskinen, Pirkko K.: Työturvallisuudesta. Vammala 1987.

Koskinen, Seppo – Ullakonoja, Vesa – Vento, Harri: Työrikos. Rovaniemi 1998.

Koskinen, Seppo – Ullakonoja, Vesa: Oikeudet ja velvollisuudet työsuhteessa. Jyväskylä 2012.

Kuikko, Tapio: Työturvallisuus ja sen valvonta. Hämeenlinna 2006.

Lappi-Seppälä, Tapio: Rikollisuustilanne 2003 – Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki 2004.

Matikkala, Jussi: Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Jyväskylä 2000.

Nissinen, Matti: Rikosvastuun kohdentamisesta yhteisössä – erityisesti laiminlyönti- ja tuottamusvastuun edellytyksistä osakeyhtiössä. Helsinki 1996.

Nuotio, Kimmo: Ennalta-arvattavuuden merkityksestä Brynolf Honkasalon kausaalisuus- ja rikosopin kannalta. Teoksessa Raimo Lahti (toim.): Rikosoikeudellisia kirjoitelmia VI, s. 309–341. Vammala 1989.

Nuotio, Kimmo – Majanen, Martti: Rikosoikeuden poluilla. Helsinki 2003.

Nuutila, Ari-Matti – Melander, Sakari: Työrikokset. Teoksessa *Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka:* Rikosoikeus, s. 1261–1295. Kolmas uudistettu painos. Juva 2009.

Nuutila, Ari-Matti: Rikosoikeudellinen huolimattomuus. Jyväskylä 1996.

Nuutila, Ari-Matti: Rikoslain yleinen osa. Jyväskylä 1997.

Nuutila, Ari-Matti: Työrikossäännökset. Teoksessa Alvesalo, Anne – Nuutila, Ari-Matti (toim.): Rangaistava työn turvattomuus, s. 127–205. Helsinki 2006.

Saloheimo, Jorma: Työturvallisuusvastuusta – Tutkimus työturvallisuutta koskevan rangaistusvastuun edellytyksistä. Helsinki 1981.

Saloheimo, Jorma: Työympäristöoikeus. Juva 1996.

Saloheimo, Jorma: Työturvallisuus – perusteet, vastuu ja oikeusturva. Helsinki 2006.

Siiki, Pertti: Työturvallisuuslainsäädäntö – Työnantajan ja työntekijän velvollisuudet ja oikeudet. Helsinki 2002.

Siiki, Pertti: Työturvallisuuslaki. Helsinki 2010.

Sortti, Toni: Työturvallisuusrikokset. Porvoo 2013.

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti: Rikosoikeus – Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Helsinki 2011.

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti: Rikosoikeuden yleinen osa – vastuuooppi. Toinen uudistettu painos. Helsinki 2013.

Ullakonoja, Vesa: Työturvallisuusrikos ja työturvallisuusrikkomus. Teoksessa Martti Kairinen – Seppo Koskinen – Kimmo Nieminen – Vesa Ullakonoja – Mika Valkonen: Työoikeus, s. 1189–1215. Neljäs muuttamaton painos. Helsinki 2013.

Vaaja, Antti: Työpaikkakiusaamisen rikosoikeudellinen arviointi. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto. Turku 2013.

Wallin, Kaisa: Työntekijän myötävaikutus työturvallisuustapauksissa. Oikeustieto 5/2010, s. 13–16.

Virallislähteet

HE 59/2002 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle työturvallisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 44/2002 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 33/1999 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työturvallisuuslain ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta.

HE 224/1998 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työturvallisuuslain 49 §:n, työterveyshuoltolain 9 §:n ja rikoslain 47 luvun 1 §:n muuttamisesta.

HE 94/1993 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

KM 2001:13: Työturvallisuuslakitoimikunnan mietintö.

LaVM 28/2002 vp: Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Internet-lähteet

Edilex-uutinen 5.1.2015 – Asianajaja Toni Sortti: Työturvallisuusrikos, KKO 2014:75: Koneen CE-merkintä ja työnantajan edustajien luottamus toimintansa asianmukaisuuteen
www.edilex.fi > uutiset > vierashuone > vierashuone 2015 (1.9.2015).

Tilastokeskus: Maatalousyrittäjien työkuoleman riski alentunut yli viidenneksen kymmenessä vuodessa
www.tilastokeskus.fi > tilastot > työmarkkinat > työtapaturmat > 2013 (27.8.2015).

Oikeustapaukset

Korkein oikeus

KKO 1976 II 37

KKO 1984 II 224

KKO 1986 II 116

KKO 1993:162
KKO 1994:69
KKO 1998:67
KKO 2007:62
KKO 2012:94
KKO 2012:105
KKO 2013:56
KKO 2014:75

Hovioikeudet

Itä-Suomen HO 14.8.2012, dnro R 12/235
Kouvolan HO 13.12.2012, dnro R 12/328
Rovaniemen HO 12.4.2002, dnro R 02/36
Rovaniemen HO 27.7.2012, dnro R 11/152
Rovaniemen HO 10.10.2012, dnro R 11/553
Turun HO 22.3.1996, dnro R 94/1869
Turun HO 26.5.2011, dnro R 10/1319
Turun HO 18.10.2011, dnro R 10/2752
Turun HO 21.10.2011, dnro R 10/2634
Turun HO 12.1.2012, dnro R 11/548
Turun HO 13.4.2012, dnro R 11/1163
Turun HO 6.7.2012, dnro R 11/925
Turun HO 13.8.2012, dnro R 11/2396
Turun HO 8.10.2012, dnro R 10/2144
Turun HO 16.5.2013, dnro R 12/2025
Turun HO 18.9.2013, dnro R 12/2007
Turun HO 21.10.2013, dnro R 12/1845
Vaasan HO 17.1.1996, dnro R 95/67
Vaasan HO 16.9.1996, dnro R 96/635
Vaasan HO 20.10.2005, dnro R 04/568
Vaasan HO 10.5.2006, dnro R 04/655
Vaasan HO 26.7.2007, dnro R 06/241
Vaasan HO 5.7.2011, dnro R 10/331
Vaasan HO 10.10.2011, dnro R 10/1509
Vaasan HO 27.6.2012, dnro R 11/376
Vaasan HO 5.7.2012, dnro R 11/1269
Vasa hovrätt 4.5.2015, dnr R 14/594

Lyhenteet

A	asetus
art.	artikla
CE-merkintä	valmistajan vakuutus siitä, että tuote täyttää sitä koskevien Euroopan unionin direktiivien vaatimukset ja että se on läpikäynyt vaaditut tarkastukset
dnro	diaarinumero
EU	Euroopan unioni
ETA	Euroopan talousalue
ETY	Euroopan talousyhteisö
HE	hallituksen esitys

HO	hovi oikeus
Ibid.	viittauksen kohde sama kuin edellisessä
KKO	korkein oikeus
KM	komiteanmietintö
KäO	käräjäoikeus
L	laki
LaiteturvL	laki eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta 26.11.2004/1016
LaVM	lakivaliokunnan mietintö
mom.	momentti
PL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
rakennusturvallisuus- asetus	valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009
RL	rikoslaki 19.12.1889/39
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
TES	työehtosopimus
TSL	työsopimuslaki 26.1.2001/55
TSV alvL	laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 20.1.2006/44
TTurvL	työturvallisuuslaki 23.8.2002/738
työvälineasetus	valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta 403/2008
VNA	valtioneuvoston asetus
vp	valtiopäivät
VTTurvL	vanha työturvallisuuslaki 28.6.1958/299
Ään.	äänestyspäätös

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman lähtökohdat

Työtapaturmista sekä työperäisistä vammoista ja sairauksista aiheutuu vakavia fyysisiä vahinkoja työntekijöille, huomattavia taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle ja välillisiä kustannuksia myös työnantajille esimerkiksi poissaolojen korvaamisen ja tuotannon keskeytysten muodossa.¹ Työturvallisuuslainsäädännön tavoitteena on suojata työntekijöitä terveyden menettämisen ja tapaturman vaaroilta sekä vähentää työtapaturmista aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Työsuojelulla on siten paitsi sosiaaliset, myös kansantalouteen ja yritystalouteen liittyvät perusteet.²

Työturvallisuuden kotimainen perussäädös on työturvallisuuslaki (TTurvL, 23.8.2002/738), mutta työsuojeluvuorotteita sisältyy moniin muihinkin lakeihin ja asetuksiin, myös työsopimuslakiin (TSL, 26.1.2001/55). Työsuojelulainsäädäntöön sisältyvät työntekijän suojelua koskevat säännökset ovat nk. pakottavaa oikeutta, jossa säädettyjä vähimmäisvaatimuksia ei voida alittaa sopimuksin.³ Työntekijä ei toisin sanoen voi suostua työpaikan turvallisuustason laskemiseen tai työturvallisuusmääräysten laiminlyömiseen. Tämä työsuhteen osapuolten sopimusvapauden rajoittaminen ilmentää yleistä oikeuspoliittista periaatetta työntekijän suojelemisesta. *Työntekijän suojeluperiaatteen* taustalla on heikkomuusolettama, jonka mukaan työntekijän oletetaan olevan työsuhteen heikompi osapuoli, koska työnantajalla on yrityksen- ja liikkeenjohtovaltaa omaisuudensuojan nojalla ja työnjohtovaltaa työsopimuksen perusteella. Usein olosuhteet ovat myös tosiasiallisesti sellaiset, ettei työnantajaa ja työntekijää voida pitää keskenään tasavertaisina sopimuskumppaneina.⁴

Työsuojelun painopiste on nykyisin ennakolta vaikuttavien keinojen käytössä, mutta myös rikosoikeudellisten rangaistusten on katsottu olevan tarpeellisia sellaisia työntekijöiden henkeä ja terveyttä vakavasti vaarantavia tekoja ja laiminlyöntejä varten, joiden varalta ei ole käytettävissä riittävän tehokkaita ja toimivia muita keinoja.⁵

---

¹ Esimerkiksi vuonna 2013 Suomessa sattui 101 539 työtapaturmaa, joista 35 johti työntekijän kuolemaan. Ks. työtapaturmia koskevat tilastot www.tilastokeskus.fi > tilastot > työmarkkinat > työtapaturmat. Ks. myös HE 59/2002 vp, s. 7 ja 18.

² Kanerva 1987, s. 161, Saloheimo 2006, s. 15.

³ HE 59/2002 vp, s. 2. Ks. myös Kairinen 2009, s. 43–44.

⁴ Kairinen 2009, s. 43, Koskinen – Ullakonoja 2012, s. 190.

⁵ HE 94/1993 vp, s. 161.

Työrikoksia koskevat säännökset sisältyvät rikoslain (RL, 19.12.1889/39) 47 lukuun (21.4.1995/578). Keskeisin luvun rikossäännöksistä on 1 §:ssä säädetty työturvallisuusrikos, joka on tämän tutkielman tutkimuskohteena.

Rikoslain 47:1:n mukaan työturvallisuusrikoksesta tuomitaan työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta 1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai 2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömällä valvoa määräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta työsuojelun edellytyksistä.

Työturvallisuusrikos on nk. erikoisrikos, johon voivat syyllistyä vain RL 47:8:ssä (15.6.2012/397) määritellyt vastuusubjektit eli työnantaja tai tämän edustaja sekä eräät muut työturvallisuuslaissa luetellut tahot ja näiden edustajat. Lisäksi RL 47:9:n (19.12.2014/1177) mukaan myös oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon sen toiminnassa tehdystä työturvallisuusrikoksesta. Tämä tutkielma koskee työnantajan ja tämän edustajan vastuuta työpaikan omista työntekijöistä, joten rajaan muiden vastuutahojen vastuun ja oikeushenkilön rangaistusvastuun tutkielman ulkopuolelle.

Työturvallisuusrikos on rangaistava sekä tahallisenä että tuottamuksellisenä. RL 3:6:ssä (13.6.2003/515) määritelty tahallisuus toteutuu työturvallisuusrikoksessa, jos toimimisvelvollinen on tietoinen työturvallisuusmääräysten vastaisesta olotilasta. Tällainen tietoisuus henkilöllä on, kun hän on itse havainnut tai hänelle on osoitettu lainvastainen tilanne.⁶ Työturvallisuusrikokset ovat kuitenkin vain harvoin tahallisia, eivätkä tahalliset työturvallisuusrikokset ole oikeudellisesti ongelmallisia.⁷ Tämän vuoksi en käsittele työturvallisuusrikoksen tahallista tekemuotoa tässä tutkielmassa, vaan keskityn tuottamukselliseen tekemuotoon liittyviin kysymyksiin.

---

⁶ Ullakonoja 2013, s. 1199. Ks. myös *Helevä-Vuoti* 1987, s. 79.

⁷ *Siiki* 2002, s. 134, *Ullakonoja* 2013, s. 1199. Ks. myös *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 228–229. Käytännössä työturvallisuusrikoksissa syyksilukemisen perusteena on yleensä tuottamus. Syytä tähän on useita. Tuomioistuimet saattavat ensinnäkin muotoilla syyksilukemisen samalla tavalla työturvallisuusrikoksen ja tapaukseen liittyvän vamman tai kuoleman aiheuttamisen osalta. Tahallisuuden olemassaoloa on myös hankalampi osoittaa kuin tuottamusta, eikä työturvallisuusrikoksesta tuomitseminen edellytä tahallisuuden osoittamista. Lisäksi työturvallisuusrikoksissa on usein vaikea täsmentää, minkä seikkojen tulisi olla tahallisuusarvioinnin kohteena eli mitkä seikat tahallisuuden tulisi kattaa.

Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täytyminen ei edellytä vahinkoseurauksen sattumista, mutta käytännössä tuomioistuimeen päätyvät lähinnä konkreettiseen vahinkoseuraukseen eli työntekijän vahingoittumiseen tai kuolemaan johtaneet tapaukset.⁸ Tapauksissa, joissa työturvallisuusmääräysten vastainen menettely on aiheuttanut vahinkoseurauksen, tekijä on tuomittava sekä työturvallisuusrikoksesta että RL 21:10:ssä (21.4.1995/578) säädetystä vammantuottamuksesta tai RL 21:10:ssä (21.4.1995/578) säädetystä kuolemantuottamuksesta, jos muut vastuuedellytykset täyttyvät.⁹ Työnantaja vastaa myös vahinkoseurauksen aiheutumisesta, koska työnantaja on suojeluvastuussa työntekijöistä eli hänellä on työnantaja-asemaan ja työsuhteeseen perustuva erityinen oikeudellinen velvollisuus torjua työntekijöille työstä aiheutuvat riskit. Lisäksi työnantaja ja tämän edustaja ovat valvontavastuussa eli vastuussa vaaran lähteestä, mikä merkitsee sitä, että heidän on torjuttava hallinnassaan olevien koneiden, laitteiden ja rakennusten aiheuttamat vaarat sekä valvottava, että työntekijät eivät aiheuta vaaraa työtovereilleen. Työnantajan edustajan vastuu perustuu esimiesasemaan.¹⁰

Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö on toteutettu ns. blankorangaistustekniikalla. Kielletyn menettelyn sisältö määräytyy siis työturvallisuuslain ja muiden työn turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevien säännösten perusteella. Monet työturvallisuusmääräykset ovat yksityiskohtaisia ja osoittavat suoraan, mitä toimenpiteitä työturvallisuusmääräysten täyttäminen edellyttää¹¹. Kaikkia työnantajan työturvallisuuteen liittyviä velvollisuuksia ei kuitenkaan ole mahdollista ilmaista työturvallisuuslainsäädännössä täsmällisesti, vaan usein tarvittavat työsuojelutoimenpiteet määräytyvät harkinnanvaraisten turvallisuusnormien sekä tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella.

Työturvallisuuden yleinen vaatimustaso ilmaistaan työturvallisuuslain 8 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä ”tarpeellisilla toimenpiteillä”. Tässä

---

⁸ Ks. esim. *Helevä-Vuoti* 1987, s. 39–40, *Pirkko K. Koskinen* 1987, s. 120–121, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1269. Tähän asiantilaan vaikuttavat useat eri syyt. Työturvallisuusmääräysten vastainen olotila ei ensinnäkään aina tule viranomaisten tietoon ennen tapaturman sattumista. Työnantajalla on velvollisuus ilmoittaa työsuojeluviranomaiselle vain kuoleman tai vaikean vamman aiheuttaneesta työtapaturmasta (TSValvL 46 §). Lisäksi työsuojelutarkastuksessa tietoon tullessiin puutteisiin ja epäkohtiin puututaan yleensä ensisijaisesti hallinnollisin keinoin.

⁹ *HE 94/1993 vp*, s. 168.

¹⁰ *Nuutila* 1996, s. 234–237, *Hahto* 2004, s. 327.

¹¹ *HE 59/2002 vp*, s. 22.

tarkoituksessa työnantajan on huomioitava työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön liittyvät seikat sekä työntekijöiden henkilökohtaiset edellytykset (8.1 §). Säännöksen 2 momentin mukaan huolehtimisvelvoitteen laajuutta rajaavina tekijöinä otetaan huomioon ”epätavalliset ja ennalta-arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa, ja poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista” (8.2 §). Työturvallisuuslain 8.2 § merkitsee, että täsmällisen käyttäytymistä ohjaavan työturvallisuusnormin puuttuessa työnantajan rikosoikeudellista huolimattomuutta arvioidaan muun muassa *ennakoitavuuskriteerin* avulla eli sen perusteella, millaisia vaaratilanteita on ollut mahdollista havaita ennalta.¹²

Blankorangaistustekniikan käyttö johtaa helposti ristiriitaan rikossäännösten epätäsmällisyyskiellon kanssa, sillä perustuslain (PL, 11.6.1999/731) 8 §:ssä säädetty rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää, että tekotyypin ja rangaistusuhkan ilmaistaan laissa niin selvästi, että ainakin juridisen koulutuksen saanut henkilö kykenee sanomaan ennakolta, mitä on kriminalisoitu.¹³ Työturvallisuusrikoksesta syytetyn työnantajan ja tämän edustajan kannalta on ongelmallista, ettei rangaistavan menettelyn ala aina ilmene työturvallisuusmääräyksistä selvästi, vaikka rikosvastuun ennustettavuudella on työnantajan toiminnan kannalta keskeinen merkitys. Erityisesti ennakoitavuuskriteeri on huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajanvetokriteerinä epämääräinen.¹⁴

Työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolimattomuus arvioidaan pitkälti tuottamuksen objektiivisen puolen eli teon huolimattomuuden perusteella. Teon huolimattomuuden arvioinnissa kysytään, noudattiko syytetty työturvallisuusmääräysten vaatimuksia eli laissa säädettyä huolellisuusvelvollisuutta. Sen sijaan tuottamuksen subjektiiviselle puolelle eli tekijän kyvyille ja tilaisuudelle havaita työturvallisuusmääräysten vaatimukset sekä noudattaa niitä ei anneta työturvallisuusrikoksissa juurikaan merkitystä.¹⁵ Tämä johtuu siitä, että työnantajan ja tämän edustajan oletetaan olevan oman alansa asiantuntijoita, jotka eivät voi menestyksellisesti vedota tietämättömyyteen tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa.¹⁶

---

¹² Hahto 2006, s. 208.

¹³ Frände 2012, s. 37.

¹⁴ Nuutila 1997, s. 121–122. Ks. myös Frände 2012, s. 102–106.

¹⁵ HE 44/2002 vp, s. 95. Ks. myös Nissinen 1997, s. 205, Hahto 1998, s. 78, Vento 1998, s. 19, Saloheimo 2006, s. 184–185.

¹⁶ Ibid.

Tässä tutkielmassa työturvallisuusvastuuta tarkastellaan työturvallisuusrikoksesta syytetyn työnantajan ja tämän edustajan näkökulmasta, jolloin tarkastelussa painottuvat syytetyn kannalta ongelmalliset seikat kuten työturvallisuusmääräysten avoimuus ja tuottamsvastuun objektiivisuus. Lähestymistapani eroaa tässä suhteessa työturvallisuutta koskevan tutkimuksen tavanomaisesta tutkimusasetelmasta, jossa korostuvat työntekijän suojelutarve ja työntekijän kannalta ongelmalliset seikat työturvallisuusvastuun käytännön toteuttamisessa¹⁷.

1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Käytännössä työntekijöiden huolimattomuus tai tietoinen ohjeiden vastainen menettely myötävaikuttaa usein työturvallisuuden vaarantumiseen ja työtapaturman sattumiseen. Työnantajan voi olla vaikea tai jopa mahdoton suojata työntekijöitä kaikilta työstä aiheutuvilta vaaroilta, sillä yleensä kaikkia työstä aiheutuvia riskejä ei ole mahdollista poistaa eikä työntekijöitä voida valvoa tauotta. Työturvallisuusrikosoikeudenkäynneissä usein toistuva kysymys onkin, onko työntekijän riskinotolla merkitystä työnantajan ja esimiesten rikosvastuun arvioinnissa¹⁸. Voidaan kysyä, eikö työnantajan tulisi periaatteessa voida luottaa siihen, että työntekijät noudattavat annettuja ohjeita, sillä työturvallisuuslain 4 luvussa asetetaan työturvallisuusvelvoitteita myös työntekijöille. Esimerkiksi TTurvL 18 §:n mukaan työntekijän on noudatettava ”työnantajan toimivaltansa mukaisesti antamia määräyksiä ja ohjeita” sekä muutoinkin työturvallisuuden ylläpitämiseksi tarvittavaa ”järjestystä ja siisteyttä sekä huolellisuutta ja varovaisuutta”.¹⁹

Työntekijöiden velvollisuudet työsuojeluasioissa eivät kuitenkaan vaikuta työnantajan ensisijaisen vastuun periaatteeseen.²⁰ Työsuojelun tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta ei myöskään olisi perusteltua, että työnantaja saisi luottaa työntekijöiden noudattavan annettuja ohjeita ja varovaisuutta, koska työntekijän virheellinen menettely voi johtua yrityksessä vakiintuneesta ohjeiden vastaisesta käytännöstä tai pyrkimyksestä

---

¹⁷ Oikeuskirjallisuudessa on muun muassa katsottu, ettei työnantajan toiminnan huolellisuuden arvioinnissa ole kiinnitetty riittävästi huomiota kaikkiin relevantteihin työnantajavelvoitteisiin. Ks. tästä *Hahto* 1998, s. 69–73 ja *Wallin* 2010, s. 14–16.

¹⁸ Ks. esim. *Sortti* 2013, s. 161.

¹⁹ *HE 59/2002 vp*, s. 37. Ks. myös *Kuikko* 2006, s. 73–76.

²⁰ Ks. Neuvoston direktiivi toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä 12.6.1989 (työsuojelun puitedirektiivi, 89/391/ETY) 5 artiklan 3 kohta.

helpottaa tai nopeuttaa työtä. Nuoremmat työntekijät ovat vaaratilanteille alttiita kokemattomuutensa vuoksi ja kokeneemmat saattavat unohtaa jonkin työvaiheen vaarallisuuden siksi, ettei heille ole koskaan sattunut tapaturmaa. Työntekijän huolimattomuus voi olla osoitus siitä, ettei työntekijää ole ohjeistettu, opastettu tai valvottu riittävästi²¹. Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö ei myöskään edellytä vahinkoseurausta, jonka aiheutumiseen työntekijä voisi myötävaikuttaa.

Oikeuskäytännössä syyte työturvallisuusrikoksesta on kuitenkin saatettu hylätä, jos tapaturma on katsottu työntekijän itsensä aiheuttamaksi.²² Lisäksi kielletyn ja sallitun riskinoton rajanvedossa esiintyy käytännössä tilanteita, joissa työntekijän toiminnalle annetaan merkitystä työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolellisuuden arvioinnissa.²³ *Vilja Hahdon* mukaan työntekijän menettely vaikuttaa työnantajan ja tämän edustajan huolellisen ja huolimattoman menettelyn väliseen rajaan muun muassa työntekijän omista työvälineistään kantaman vastuun, työturvallisuustoimenpiteiden järjestystä koskevan sääntelyn ja ennakoitavuuskriteerin kautta.²⁴

Tavoitteenani tässä tutkielmassa on selvittää, millä tavoin ja millaisissa tilanteissa työntekijän työturvallisuutta vaarantava toiminta voidaan ottaa huomioon työnantajan ja tämän edustajan huolellisuuden arvioinnissa työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa. Koska tutkielman puitteissa ei ole mahdollista syventyä kaikkiin työntekijän myötävaikutuksen vaikutustapoihin, keskityn tutkielmassa ennakoitavuuskriteeriin, joka työturvallisuuslain 8.2 §:n mukaan rajaa työnantajan velvollisuutta huolehtia työolojen turvallisuudesta eli toimii huolellisen ja huolimattoman toiminnan rajanvetokriteerinä. Ennakoitavuuskriteeri on kiinnostava siitäkin syystä, että sen käyttöä huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajanvetokriteerinä on myös kritisoitu²⁵. Ennakoitavuuden vaikutusta työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymiseen ei myöskään ole juuri tutkittu uuden työturvallisuuslain voimassaoloaikana lukuun ottamatta Hahdon uhrin myötävaikutusta koskevaa tutkimusta vuodelta 2004.

---

²¹ Nuutila – Melander 2009, s. 1267.

²² Hahto 1998, s. 69.

²³ Nuutila 1996, s. 234–237 ja 312–313, Hahto 2004, s. 327, Nuutila – Melander 2009, s. 1265. Koska määräyksiä on useissa laeissa ja muissa lähteissä, lain vaatima olosuhde saattaa joskus olla vaikea selvittää eikä tapauskohtainen huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajanveto välttämättä ole yksiselitteistä.

²⁴ Hahto 2004, s. 331.

²⁵ Nuutila 1997, s. 121–122, Frände 2012, s. 102–106.

Tutkimuskysymyksenäni on siten ensinnäkin, millä edellytyksin työntekijän myötävaikutusta työn terveellisyyttä tai turvallisuutta vaarantavan olosuhteen syntyyn voidaan pitää työturvallisuuslain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuna epätavallisena ja ennalta-arvaamattomana olosuhteenä tai poikkeuksellisena tapahtumana, johon varautumista työnantajalta ja tämän edustajalta ei voida edellyttää. Toisena tutkimuskysymyksenäni on, mikä on TTurvL 8.2 §:n käytännön merkitys huolimattomuuden arvioinnissa tilanteissa, joissa työntekijän menettely on myötävaikuttanut työolojen vaarantumiseen.

On huomattava, että työntekijän myötävaikutus voi vaikuttaa myös työturvallisuusrikoksen liitännäisrikosten, vammantuottamuksen ja kuolemantuottamuksen, tunnusmerkistöjen täyttymiseen, koska liitännäisrikosten täytyminen edellyttää vahinkoseurauksen johtuneen työturvallisuusmääräysten vastaisesta tilasta. Työturvallisuusmääräysten vastaisuudella on syy-yhteys vahinkoseuraukseen, jos määräysten noudattaminen olisi todennäköisesti estänyt vahinkoseurauksen.²⁶ Lisäksi tapaturman ennakoimattomuus voi poistaa vastuun työturvallisuusrikoksen liitännäisrikoksesta silloinkin, kun työnantajan ja tämän edustajan todetaan syyllistyneen työturvallisuusrikokseen ja kun työturvallisuusmääräysten vastaisuus on ollut syy-yhteydessä vahinkoseuraukseen.²⁷ Tarkastelen tässä tutkielmassa kuitenkin vain työntekijän menettelyn vaikutusta työturvallisuusrikoksen täyttymiseen.

1.3 Menetelmälliset valinnat ja keskeiset lähteet

Lähestyn tutkimusongelmaa ensinnäkin oikeusdogmaattisen metodin avulla perinteistä laintulkinta-aineistoa eli lainsäädäntöä, lainvalmisteluaineistoa, tuomioistuinratkaisuja ja oikeuskirjallisuutta hyödyntäen. Työturvallisuutta sääntelevien lakien ja asetusten ohella keskeinen merkitys työturvallisuudessa on Euroopan unionin (EU) sääntelyllä, joka on vaikuttanut kansallisten työsuojelunormien sisältöön ja jota voidaan käyttää apuna kotimaisten säädösten tulkinnassa. Tutkielman kannalta keskeinen EU-säädös on neuvoston direktiivi toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamiseksi työssä (työsuojelun puitedirektiivi, 12.6.1989, 89/391/ETY). Lainvalmisteluaineistosta olennaisimmat ovat puolestaan rikoslain

---

²⁶ Ks. *Hahto* 2004, s. 328.

²⁷ *Ibid*, s. 354–355. Ks. myös *Pirkko K. Koskinen* 1987, s. 179 ja *Nuutila* 1997, s. 119.

osakokonaisuudistuksia koskevat hallituksen esitykset *HE 94/1993 vp* ja *HE 44/2002 vp* sekä nykyistä työturvallisuuslakia koskeva *HE 59/2002 vp*.

Kirjallisuuslähteistä keskeisiä ovat etenkin *Hahdon* teos *Kuka vastaa työturvallisuudesta* vuodelta 1998 ja hänen väitöskirjansa *Uhrin myötävaikutus ja rikoksentehtäjän vastuu* vuodelta 2004. Ensin mainittu teos on nimenomaan työturvallisuusrikosta koskeva tutkimus, kun taas jälkimmäinen tutkimus koskee uhrin myötävaikutusta erilaisissa fyysistä koskemattomuutta loukkaavissa rikoksissa. Lisäksi hyödynnän työturvallisuusrikosta koskevista teoksista erityisesti *Seppo Koskisen*, *Vesa Ullakonon* ja *Harri Vennon* vuonna 1998 ilmestynyttä teosta *Työrikos, Jorma Saloheimon* työturvallisuuslakia koskevaa yleisesitystä *Työturvallisuus – perusteet, vastuu ja oikeusturva* vuodelta 2006 sekä *Toni Sortin* vuonna 2013 ilmestynyttä yleisteosta *Työturvallisuusrikokset*, joka on kirjoitettu käytännön soveltamisoppaaksi oikeudenkäyntejä silmällä pitäen.

Tarkastelen tuottamusta ennen kaikkea *Ari-Matti Nuutilan* vuonna 1996 julkaistun rikosoikeudellista huolimattomuutta koskevan väitöskirjan kautta. Nuutila on esittänyt teoksessa teon huolimattomuutta koskevan opin, jota käytetään oikeustieteessä varsin yleisesti huolimattomuuden jäsentämisessä.²⁸ Lisäksi tärkeinä huolimattomuutta koskevinä lähteinä toimivat *Jussi Tapanin* ja *Matti Tolvasen* (2013), *Nuutilan* (1997) ja *Dan Fränden* (2012) rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevat yleisesitykset.

Oikeuskäytännön tutkiminen on tärkeää, sillä kysymys työntekijän varomattomuuden ja tietoisien riskien vaikutuksesta työnantajan vastuuseen näyttäisi olevan ainakin jossain määrin epäselvä oikeuskäytännössä eikä laajoja systemaattisia tutkimuksia työntekijän menettelyn ennakoitavuudesta ole tehty.²⁹ Niinpä lähestyn tutkimuskysymyksiä myös empiirisesti oikeuskäytäntöä analysoimalla. Tavoitteenani on tutkia oikeustapausten avulla, onko työntekijän menettelylle annettu oikeuskäytännössä merkitystä, millä perusteella työntekijän menettelyä on tai ei ole pidetty ennakoimattomana sekä mikä on ennakoitavuuskriteerin käytännön merkitys työnantajan ja tämän edustajan tuottamuksen arvioinnissa.

---

²⁸ Ks. esim. *Ullakonoja* 1998, s. 57, *Hahto* 2004, s. 330–331, *Frände* 2012, s. 88–106 ja 190–201.

²⁹ Ks. myös *Nuutila – Melander* 2009, s. 1267.

Selvitän vallitsevaa oikeuskäytäntöä Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan hovioikeustapauskokoelman avulla. Koska kokoelmaan ei toimiteta Helsingin hovioikeuden ratkaisuja, en käytä niitä tutkielmassani, vaan olen valinnut oikeustapausaineistokseni Itä-Suomen, Kouvolan, Rovaniemen, Turun ja Vaasan hovioikeuksien työturvallisuusrikoksia koskevat ratkaisut vuosilta 2011–2013. Ratkaisuja on 41 kappaletta, joista hyödynnän tutkielmassa yhteensä 19:ää tapausta. Tutkielman viidennen luvun oikeustapausanalyysissä tarkastelen näistä tuomioista tapauksia, joissa työntekijän riskinotto on myötävaikuttanut työolojen vaarantumiseen ja ennakoitavuuskriteeriä on käsitelty tai siihen on ainakin viitattu syytettyjen vastauksessa tai tuomion perusteluissa ja joissa kyse on ollut työnantajan tai tämän edustajan vastuusta. Muita tarkasteluaikeita ratkaisuja käytän esimerkkeinä tutkielman eri osissa ja lisäksi osa oikeustapausanalyysiluvun yleisistä havainnoista perustuu koko hovioikeustapausaineistoon.

Hovioikeusratkaisujen lisäksi tutkin korkeimman oikeuden 16.10.2014 antamaa ennakkopäätöstä KKO 2014:75, jossa korkein oikeus hylkäsi työnantajan edustajia vastaan ajettut syytteet työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta muun muassa työntekijän menettelyn ennakoimattomuuden perusteella. Tarkastelen ensinnäkin, miten työntekijän menettelyn ennakoitavuutta arvioitiin ennakkopäätöksessä ja mikä oli työntekijän menettelyn ennakoitavuuden arvioimisen merkitys asian ratkaisemisen kannalta. Lisäksi pyrin arvioimaan, miten ratkaisu ohjaa huolimattomuuden arviointia tuomioistuimissa.

1.4 Tutkielman rakenne ja aiheen rajaukset

Tutkielman luvussa 2 kuvaan työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistöä eli työturvallisuusrikoksen erilaisia tekoja, työturvallisuusmääräyksen käsitettä ja muita rikosvastuun syntymisen edellytyksiä huolimattomuutta lukuun ottamatta. Tämän jälkeen käsittelen lyhyesti myös työturvallisuusrikoksen tekijäpiiriä ja vastuun kohdentamista työyhteisön sisällä sekä työturvallisuusrikoksen suhdetta tunnusmerkistöihin, joihin työturvallisuusrikossäännöksessä viitataan. Tällaisia tunnusmerkistöjä ovat vammantuottamuksen, kuolemantuottamuksen, RL 21:13:ssä (21.4.1995/578) säädetyn vaaran aiheuttamisen sekä työturvallisuusrikkomuksen (TTurVL 63 §) tunnusmerkistöt.

Luvussa 3 tarkastelen tuottamusta eli huolimattomuutta rikosoikeuden yleisten oppien valossa. Käsittelen ensin tuottamuksen kuvausta rikoslain yleisessä osassa sekä tuottamuksen jakoa objektiiviseen ja subjektiiviseen puoleen. Tämän jälkeen keskityn tuottamuksen objektiivisen puolen eli teon huolimattomuuden arviointiin. Tässä tarkoituksessa tarkastelen erilaisia työnantajan ja esimiesten huolellisuusvelvollisuutta määrittäviä seikkoja, kuten epävirallisia normeja, luottamusperiaatetta, ennakoitavuutta ja työntekijän myötävaikutusta uhrin myötävaikutus -opin näkökulmasta. Luvun lopussa tarkastelen lisäksi lyhyesti myös tuottamuksen subjektiivista puolta, vaikka sen merkitys on työturvallisuusrikoksissa käytännössä pieni ja tutkielman aiheena on työntekijän menettelyn vaikutus teon huolimattomuuteen.

Luvussa 4 tarkastelen, miten työturvallisuuslain 2 lukuun sisältyvät työnantajan yleiset velvollisuudet määrittävät työnantajan ja tämän edustajan huolellisuutta. Tarkastelun lähtökohtana on työnantajan yleistä huolehtimisvelvoitetta koskeva työturvallisuuslain 8 §, jossa säädetään työturvallisuuden tavoite- ja vaatimustasosta sekä ennakoitavuudesta huolehtimisvelvoitteen laajuutta rajaavana tekijänä. Lisäksi pykälässä säädetään työolojen tarkkailuvelvoitteesta sekä työolojen kehittämisperiaatteista eli periaatteista, joita työnantaja on velvollinen noudattamaan työsuojelutoimenpiteitä suunnitellessaan ja toteuttaessaan. Käsittelen ensin tarpeellisten suojelutoimenpiteiden vaatimusta, työolosuhteiden kehittämisperiaatteita ja työolojen tarkkailuvelvoitetta. Tämän jälkeen tarkastelen ennalta-arvaamattomia olosuhteita ja poikkeuksellisia tapahtumia koskevaa säännöstä sekä työntekijän menettelyn ennalta-arvaamattomuutta lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden ja vanhemman oikeuskäytännön valossa.

Luvuissa 3 ja 4 työntekijän menettelyn vaikutusta työnantajan ja tämän edustajan huolellisuuteen tarkastellaan siis lainopillisesta näkökulmasta etupäässä aikaisemman tutkimuksen ja kirjallisuuslähteiden pohjalta. Luvussa 5 tutkimusongelmaa sen sijaan lähestytään empiirisen oikeustapausaineiston avulla hovioikeusoikeuskäytäntöä ja korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2014:75 tarkastelemalla.

Tutkielman näkökulma on vastuuopillinen, joten en käsittele rangaistusseuraamuksia koskevia kysymyksiä eli esimerkiksi työntekijän menettelyn vaikutusta syyksiluetusta teosta langetettavaan seuraamukseen tai rangaistuksen mittaamiseen. Työntekijän myötävaikutusta lienee nimittäin mahdollista pitää RL 6:6:ssä (13.6.2003/515) säädettyinä rangaistuksen lieventämisperusteena, ”asianomistajan poikkeuksellisen

suurena myötävaikutuksena”, ja myötävaikutus voi johtaa myös rangaistuksen tuomitsematta jättämiseen esimerkiksi RL 6:12:ssä (13.6.2003/515) tarkoitetun vähäisyysperusteen nojalla.³⁰

Tämän tutkielman puitteissa ei ole myöskään mahdollista tutkia, miten työntekijän menettelyn ennakoitavuus huomioidaan työturvallisuusrikosten tutkinnassa ja syyteharkinnassa ja miten se vaikuttaa työsuojelu-, poliisi- ja syyttäväviranomaisen arvioon siitä, onko asiassa tapahtunut rikosta tai onko työturvallisuusmääräysten rikkominen katsottava vähäiseksi, vaikka rikos olisi tapahtunutkin. Rajaan siten myös rikosprosessuaaliset kysymykset tutkielman ulkopuolelle.

2 TYÖTURVALLISUUSRIKOKSEN TUNNUSMERKISTÖ

2.1 Yleistä työturvallisuusrikoksesta

Työsuojelusäännösten tarkoituksena on ennen kaikkea työntekijöiden suojaaminen tapaturmilta, ammattitaudeilta ja muilta työstä tai työympäristöstä johtuvilta ruumiillisilta ja henkisiltä terveyshaitoilta ja -vaaroilta.³¹ Säännökset ilmentävät yleistä työoikeudellista työntekijän suojeluperiaatetta. Periaatteen taustalla on heikkomuusolettama, jonka mukaan työntekijän oletetaan olevan työsuhteen heikompi osapuoli, koska työnantajalla on yrityksen- ja liikkeenjohtovaltaa omaisuudensuojan nojalla ja työnjohtovaltaa työsopimuksen perusteella.³² Vaikka työsuojelun painopiste on nykyisin ennakolta vaikuttavien keinojen käytössä, rikosoikeudellisten rangaistusten on katsottu olevan tarpeellisia sellaisia työntekijöiden asemaa vakavasti loukkaavia menettelyjä varten, joiden varalta ei ole käytettävissä riittävän tehokkaita tai toimivia muita keinoja. Rangaistusten tarkoituksena on lisäksi ilmaista yhteiskunnan erityinen moite oikeudenloukkauksen johdosta.³³

---

³⁰ Työntekijän menettelyn pitäminen asianomistajan poikkeuksellisen suurena myötävaikutuksena on kuitenkin epävarmalla pohjalla, sillä muotoilu on peräisin lakivaliokunnan mietinnöstä, jossa sen merkitystä ei lainkaan käsitellä. Ks. asianomistajan poikkeuksellisen suuresta myötävaikutuksesta *LaVM* 28/2002 vp, s. 12 ja *Tapani – Tolvanen* 2011, s. 98–99. RL 6:12:n 1 kohdan mukaan rangaistus voidaan jättää tuomitsematta, jos rikosta on sen haitallisuuteen tai siitä ilmenevään tekijän syyllisyyteen nähden pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

³¹ *HE* 59/2002 vp, s. 22.

³² *Kairinen* 2009, s. 43, *Koskinen – Ullakonoja* 2012, s. 190. Yleensä olosuhteet ovat myös tosiasiallisesti sellaiset, ettei työnantajaa ja työntekijää voida pitää keskenään tasavertaisina sopimuskumppaneina.

³³ *HE* 94/1993 vp, s. 161.

Työrikoksista säädetään rikoslain 47 luvussa. Rikostunnusmerkistöt sisältyvät pykäliin 1–6, minkä lisäksi luvussa on säännökset vastuun kohdentumisesta (RL 47:7) ja luvussa käytetyistä määritelmistä (RL 47:8). Luvun kriminalisoinneista merkitykseltään ja moitittavuudeltaan tärkein on 1 §:ssä säädetty työturvallisuusrikos, jonka sijoittamisella rikoslakiin haluttiin korostaa työturvallisuuden laiminlyöntien moitittavuutta.³⁴ Vähäisissä työturvallisuusmääräysten rikkomisen tapauksissa voi työturvallisuusrikoksen sijaan kyseeseen tulla TTurvL 63 §:ssä säädetty työturvallisuusrikkomus. Se ei kuitenkaan ole työturvallisuusrikoksen nk. privilegioitu eli lievä muoto, koska työturvallisuusrikkomuksena rangaistavaksi voivat tulla vain tiettyjen säännöksessä lueteltujen työturvallisuuslain säännösten laiminlyönnit. Työturvallisuusrikoksesta rangaistuksena on sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta, kun taas työturvallisuusrikkomuksesta seuraa aina vain sakkorangaistus.

Työturvallisuusrikoksen rangaistavuuden perustana on työturvallisuusmääräysten rikkominen. Rikostyyppissä ei ole mahdollista päästä eroon ns. *blankorangaistussäätelystä*, koska työturvallisuusrikos kytkeytyy laaja-alaiseen työoikeudelliseen säätelyyn, josta suuren osan muodostaa lainsäädäntöä alempiasteinen säätely.³⁵ Keskeisimmät työturvallisuusmääräykset sisältyvät työturvallisuuslakiin sekä sen nojalla annettuihin valtioneuvoston asetuksiin ja päätöksiin.

Työturvallisuusrikos voidaan toteuttaa joko vastuusubjektin konkreettisilla toimilla tai laiminlyönneillä. Rangaistavuus ei edellytä, että teosta aiheutuu jokin vahinkoseuraus kuten työntekijän tai jonkun muun henkilön loukkaantuminen tai kuolema. Edellytyksenä ei yleensä ole edes konkreettisen vaaran aiheutuminen.³⁶ Käytännössä työturvallisuustapaukset kuitenkin etenevät tuomioistuimiin lähinnä vain tilanteissa, joissa konkreettinen vahinkoseuraus on aiheutunut.³⁷

Tässä luvussa tarkastelen ensinnäkin työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön rangaistavan käyttäytymisen kuvausta eli erilaisia rikoksen tekotapoja, työturvallisuusmääräyksen käsitettä, työturvallisuusrikoksen luonnetta vaarantamiseen perustuvana kriminalisointina sekä vastuuhenkilön laiminlyönnin ja

³⁴ Ibid, s. 162. Ks. myös *Ullakonoja* 1998, s. 26.

³⁵ *Nuutila – Melander* 2009, s. 1263.

³⁶ Ibid, s. 1265. Ks. myös *Ullakonoja* 2013, s. 1198.

³⁷ Ks. esim. *Helevä-Vuoti* 1987, s. 39–40, *Pirkko K. Koskinen* 1987, s. 120–121, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1269.

työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan välistä syy-yhteyttä. Tämän jälkeen käsittelen vielä työturvallisuusrikoksen vastuusubjekteja sekä lyhyesti myös muita rikossäännöksiä, joiden tunnusmerkistö voi täytyä, jos työturvallisuuden vaatimustaso jää saavuttamatta. Huolimattomuutta ja työturvallisuuden vaatimustasoa käsittelen luvuissa 3 ja 4.

2.2 Säännöksen sisältö

Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö sisältyy rikoslain 47 luvun 1 §:ään (15.6.2012/397)³⁸, jonka mukaan:

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai

2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömällä valvoo työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämistä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä,

on tuomittava työturvallisuusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rangaistus kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta säädetään 21 luvun 8–11 ja 13 §:ssä.

Työturvallisuusrikoksena ei kuitenkaan pidetä yksittäistä työturvallisuusmääräysten rikkomista, joka on työturvallisuuden kannalta vähäinen ja josta säädetään rangaistus työturvallisuuslain (738/2002) 63 §:ssä, työterveyshuoltolain (1383/2001) 23 §:ssä, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1016/2004) 13 §:ssä tai laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain (395/2012) 20 §:ssä.

Työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistö on kaksiosainen. Säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistavaa on työturvallisuusmääräysten rikkominen. Tältä osin tunnusmerkistö on toteutettu ns. blankorangaistustekniikalla siten, että se saa aineellisen sisältönsä työturvallisuutta koskevasta lainsäädännöstä. Tämän vuoksi työturvallisuusmääräyksen käsitteellä ja määräysten sisällöllä on ratkaiseva merkitys rangaistavan käyttäytymisen alan määräytymisessä.

Säännöksen 1 momentin 2 kohdassa puolestaan säädetään rangaistavaksi tietynlaiset, työturvallisuuden tasoon vaikuttavien työsuojelun edellytysten laiminlyönnit. Toisen

---

³⁸ Alkuperäistä säännöstä (21.4.1995/578) on muutettu vain viimeisen momentin osalta. Lisäksi toisen momentin viittaukset on päivitetty ajantasaisiksi.

kohdan tunnusmerkistön tarkoituksena on ollut vaikuttaa erityisesti vastuun kohdentumiseen työnantajaorganisaation sisällä. Lain esitöissä toista kohtaa on perusteltu sillä, että työturvallisuusmääräysten rikkominen on luonteeltaan yhteisörikollisuutta ja että vaadittava turvallisuustaso on usein mahdollista saavuttaa vasta työnantajaorganisaation eri tasoilla vaikuttavien vastuuhenkilöiden yhteistoiminnan tuloksena.³⁹

2.3 Työturvallisuusmääräyksen käsite ja rikoksen tekotavat

2.3.1 Työturvallisuusmääräyksen käsite

Rikoslain 47 luvun 8 §:n 4 kohdan mukaan työturvallisuusmääräyksillä tarkoitetaan:

Työturvallisuuslakiin, työterveyshuoltolakiin, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annettuun lakiin, laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annettuun lakiin tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyviä taikka tällaisen lain nojalla annettuja työn turvallisuutta tai terveellisyttä koskevia säännöksiä, joita on noudatettava toisen suojelemiseksi.

Työturvallisuusmääräykset ovat siis työturvallisuuslakiin tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin, asetukseen tai päätökseen sisältyviä työn turvallisuutta ja terveellisyttä koskevia säännöksiä. Suurin osa työturvallisuusmääräyksistä sisältyy työturvallisuuslakiin ja sen nojalla annettuihin valtioneuvoston asetuksiin ja päätöksiin, mutta lisäksi työturvallisuusmääräyksiä sisältyy myös esimerkiksi nuorista työntekijöistä annettuun lakiin (19.11.1993/998) sekä erityisaloja, kuten kaivos- ja rakennusala, koskeviin säännöksiin.

Rangaistusuhka liittyy vain ”toisen suojelemiseksi” säädettyihin työturvallisuusnormeihin. Oman turvallisuuden suojelemista koskevat velvollisuudet eivät näin ollen ole RL 47:8:ssä tarkoitettuja työturvallisuusmääräyksiä.⁴⁰ Myöskään työturvallisuuslainsäädäntöön kuuluvien puhtaasti järjestysluontoisten velvollisuuksien rikkominen ei ole työturvallisuusrikoksena rangaistavaa, koska tällaiset normit eivät koske työn turvallisuutta tai terveellisyttä.⁴¹ Puhtaasti järjestysluontoisia määräyksiä ovat esimerkiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (TSValvL, 20.1.2006/44) II osan määräykset, jotka koskevat

---

³⁹ HE 94/1993 vp, s. 167.

⁴⁰ Saloheimo 2006, s. 178. Esimerkiksi rakennustyöhön osallistuvalla työnantajalla on myös omaa turvallisuuttaan koskevia velvollisuuksia, mutta rangaistusuhkaa näihin velvollisuuksiin ei liity.

⁴¹ HE 94/1993 vp, s. 166–167. Ks. myös Nuutila – Melander 2009, s. 1294.

työntekijöiden tiedonsaanti-, kuulemis- ja neuvotteluoikeuksia. Järjestysluontoisuutta ei kuitenkaan tule tulkita laajasti, sillä esimerkiksi laitteiden käyttöohjeiden nähtävänä pitämistä, suurimpia sallittuja kuormia koskevia merkintöjä ja työympäristön vaarojen arviointia koskevat säännökset vaikuttavat selvästi työpaikan turvallisuuteen⁴².

Rikoslain 47 luvun 8 §:n työturvallisuusmääräyksen käsitteeseen liittyy rajanveto-ongelmia, sillä myös joidenkin työturvallisuuslain säännösten asema turvallisuusmääräyksinä on tulkinnanvarainen. Näin on esimerkiksi työsuojelun toimintaohjelmaa koskevan TTurvL 9 §:n osalta. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn tulkinnan mukaan velvoite toimintaohjelman laatimiseen lienee RL 47:8:ssä tarkoitettu työturvallisuusmääräys, vaikka toimintaohjelma ei ole oikeudellisesti sitova ja vaikka ohjelman noudattamatta jättäminen ei ole rangaistavaa.⁴³ Sen sijaan esimerkiksi TTurvL 17 §:n säännöstä työsuojelun yhteistoiminnasta lienee sen sijainnista huolimatta tulkittava yhdenmukaisesti TSVAlvL:n säännösten kanssa, joten säännös ei ole työturvallisuusmääräys.⁴⁴

Työturvallisuusmääräyksillä tarkoitetaan ”asianmukaisesti voimaansaatettuja ja julkaistuja virallisnormeja”, joten yleissitoviin työehtosopimukseen (TES) sisältyvät työturvallisuusnormit samoin kuin työsuojeluviranomaisten yksittäistapaukselliset lainsoveltamisratkaisut ja tekniset standardit jäävät työturvallisuusmääräyksen käsitteen ulkopuolelle.⁴⁵ Jos sitomattoman normin, kuten standardin, mukaiset vaatimukset kuitenkin otetaan osaksi sitovaa työturvallisuusmääräystä, rangaistusuhka koskee luonnollisesti myös standardin noudattamista.⁴⁶ Käytännössä myös sitomattomilla turvallisuusohjeilla voi olla merkitystä työturvallisuusmääräysten tulkinnassa ja myös sitomattomista standardeista ja vakiintuneista tavoista poikkeamisen saatetaan katsoa osoittavan teon huolimattomuutta, jos seurauksena on hyväksyttävän turvallisuustason alittaminen.⁴⁷

---

⁴² *Saloheimo* 2006, s. 178–179.

⁴³ *Ibid*, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1294.

⁴⁴ *Saloheimo* 2006, s. 179.

⁴⁵ *HE 94/1993 vp*, s. 166. Ks. myös *Saloheimo* 2006, s. 178.

⁴⁶ *Siiki* 2002, s. 132, *Saloheimo* 2006, s. 178, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1294. Tällaisia viittauksia standardeihin tosin käytetään vain harvoin.

⁴⁷ *Nuutila* 1997, s. 149, *Siiki* 2002, s. 132, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1294, *Sortti* 2013, s. 45.

2.3.2 Työturvallisuusmääräysten rikkominen

Työturvallisuusrikoksen perinteinen tekotapa on tunnusmerkistön 1 kohdassa säädetty työturvallisuusmääräysten rikkominen. Rangaistavan menettelyn sisällön selvittäminen edellyttää siten sen tarkastelemista, millaisen huolellisuusvelvollisuuden tilanteeseen soveltuvat työturvallisuusmääräykset työnantajalle ja esimiehille kulloinkin asettavat.

Oikeusoppineet ovat olleet erimielisiä siitä, minkälaista vaaraa työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää. Esimerkiksi *Hahto*, *Nuutila* ja *Melander* ovat katsoneet työturvallisuusmääräysten perustuvan oletettuun, presumoituun vaaraan eli siihen, että tietyt olosuhteet ovat lähtökohtaisesti vaarallisia.⁴⁸ Hähdön mukaan rangaistavaa on jo pelkkä työturvallisuusmääräysten vastainen olotila, vaikka tapaturmanvaaraa ei olisi käsillä, eikä yksittäistapauksessa vallitsevaan riskittömyyteen ole mahdollista vedota.⁴⁹ *Hahto*, *Nuutila* ja *Melander* pitävät työturvallisuusrikosta toisin sanoen tekorikoksena, jossa kriminalisoidaan tietynlainen käyttäytyminen sellaisenaan. Myös tekorikokset luetaan nykyisin pääsääntöisesti vaarantamisrikoksiin, mutta niissä lainsäätäjällä on jo ikään kuin valmiiksi arvioinut toiminnan vaarallisuuden, eikä minkäänlaisen vaaran tai seurauksen aiheutumista edellytetä⁵⁰.

Ullakonoja on katsonut työturvallisuusrikoksen kriminalisoinnin perustuvan vaarantamisajatteluun, vaikka huomattava osa työturvallisuusmääräyksistä velvoittaa toimenpiteisiin yksittäisen tilanteen vaarallisuudesta riippumatta.⁵¹ Tällaiset työturvallisuusmääräykset, kuten esimerkiksi koneiden rakennetta ja ominaisuuksia koskevat normit, perustuvat presumoituun vaaraan.⁵² Sitä vastoin esimerkiksi työskentelyn yleistä turvallisuutta koskevat määräykset perustuvat *Ullakonojan* mukaan tavoitteelle torjua tietyille tilanteille ominaisia, ajateltavissa olevia vaaroja, mutta ne eivät edellytä todellisen vaaratilanteen aiheutumista. Tällaisten määräysten kohdalla työturvallisuusrikosta voidaan *Ullakonojan* mielestä luonnehtia abstraktiseksi vaarantamisrikokseksi.⁵³

⁴⁸ *Hahto* 1998, s. 15, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1265. Ks. myös *Sortti* 2013, s. 36.

⁴⁹ *Hahto* 1998, s. 15.

⁵⁰ *Pekka Koskinen* 2009, s. 166, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 177. Vrt. *Helevä-Vuoti* 1987, s. 45–47.

⁵¹ *Ullakonoja* 2013, s. 1207.

⁵² *Ibid.* Ks. myös *HE 94/1993 vp*, s. 167.

⁵³ *Ullakonoja* 2013, s. 1207. Abstraktinen vaarantaminen liittyy teon yleiseen vaarallisuuteen eli siihen, että menettely on omiaan aiheuttamaan vaaraa. Myös abstraktiset vaarantamisrikokset edellyttävät, että vahinkoseuraus olisi voinut sattua. Ks. abstraktisista vaarantamisrikoksista esim. *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 178–190.

Myöskään *Saloheimo* ei sijoita työturvallisuusrikosta mihinkään yksittäiseen teko- tai vaarantamisrikosten kategoriaan, sillä hän katsoo, että kun rangaistusuhka liitetään erilaisten työturvallisuusmääräysten yhteyteen, muodostuu vaihtelevalla tavalla vaarantamiseen perustuvia kriminalisointeja.⁵⁴ Tunnusmerkistön edellyttämä vaara riippuu siten tapausta koskevien työturvallisuusmääräysten sisällöstä. Yksiselitteiset määräykset, joissa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttaminen työnantajan on toteutettava yksittäisen tilanteen vaarallisuudesta riippumatta, perustuvat presumoituun vaaraan. Tällainen määräys on *Saloheimon* mukaan esimerkiksi henkilönostaja nosturilla ja haarukkatrukilla koskevan VNp:n (793/1999) 5.3 §, jonka mukaan nosturin nosto- ja laskuliikkeen nopeuden tulee olla enintään noin 0,5 m/s.⁵⁵ Osa säännöksistä taas perustuu *Saloheimon* mukaan konkreettiseen vaarantamiseen eli siihen, että vahinkoseuraus olisi todella voinut syntyä, koska vaikutuspiirissä oli joku. Tällainen säännös on hänen mukaansa esimerkiksi TTurvL 35 §, jonka mukaan ”työpaikan ajoneuvo- ja jalankulkuliikenne tulee järjestää turvallisesti”.⁵⁶

Antti Vaaja on OTM-tutkielmassaan katsonut, että Ullakonojan ja *Saloheimon* tapa systematisoida työturvallisuusrikosta työturvallisuusmääräysten kautta on perusteltu, koska työturvallisuusmääräykset poikkeavat toisistaan suuresti.⁵⁷ Vaajan mukaan on luontevaa kysyä, mitä huolellisuusvelvollisuuden rikkominen edellyttää kunkin työturvallisuusmääräyksen kohdalla: pelkkää määräysten rikkoutumista vai myös erillistä vaarautuvuutta. On siis erotettava toisistaan määräykset, joissa kielletään tietty toiminta itsessään, ja määräykset, joissa kielletään jonkinasteisen vaaran aiheuttaminen.⁵⁸ Tähän näkemykseen on helppo yhtyä, sillä edellä esitetyt esimerkit havainnollistavat, miten eri tavoin vaaraedellytys asettuu erilaisissa työturvallisuusmääräyksissä ja ettei työturvallisuusrikos ole vaikeuksista sijoitettavissa mihinkään yksittäiseen teko- tai vaarantamisrikosten kategoriaan.⁵⁹

---

⁵⁴ *Saloheimo* 2006, s. 176–177.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ *Ibid.* Vrt. *Saloheimo* 1996, s. 131–132. Aikaisemmin *Saloheimo* katsoi suurimman osan työturvallisuusmääräyksistä perustuvan abstraktiseen vaarantamiseen.

⁵⁷ *Vaaja* 2013, s. 56–57.

⁵⁸ *Ibid.*, s. 57.

⁵⁹ Ks. *Ibid.*, s. 57–58. Siitä, minkälaista vaaraa jokin turvallisuusnormi edellyttää, voidaan sen sijaan olla montaa mieltä. Esimerkiksi *Vaaja* pitää *Saloheimon* esimerkkiä konkreettisesta vaarantamisesta (TTurvL 35 §) pikemminkin määräyksenä, jossa on kriminalisoitu tietyn tavoitetason saavuttamatta jättäminen ja jossa ollaan siten lähempänä abstraktia vaaraa.

2.3.3 Laiminlyöntivastuu

Työturvallisuusrikokseen syyllistyy RL 47:1.1:n 2 kohdan mukaan myös se, joka aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan tai mahdollistaa määräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömällä valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämistä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä. *Saloheimo* on tältä osin korostanut, ettei kenenkään subjektiivista syyllisyyttä epäkohtaan edellytetä⁶⁰. Tunnusmerkistön 2 kohdassa säädetään toisin sanoen rangaistavaksi työturvallisuuden tasoon vaikuttavan puutteellisuuden tai epäkohdan ”välillinen” aiheuttaminen tai salliminen tietyillä laiminlyönneillä.⁶¹

Monissa tunnusmerkistön toisen kohdan tarkoittamissa tilanteissa rikosvastuu on mahdollista perustella jo tunnusmerkistön ensimmäisen kohdan mukaisella työturvallisuusmääräysten rikkomisella.⁶² Tunnusmerkistön 2 kohdan säätämisen tarkoituksena onkin ollut vaikuttaa vastuun kohdentumiseen työnantajaorganisaation sisällä. Suurin osa turvallisuusmääräyksistä viittaa nimittäin lähinnä työntekijän lähimpien esimiesten velvollisuuksiin, vaikka vaadittavan turvallisuustason saavuttaminen edellyttää työnantajaorganisaation eri tasoilla toimivien vastuuhenkilöiden yhteistoimintaa.⁶³ Työsuojelun kannalta on tehokkaampaa ja perustellumpaa vaikuttaa laaja-alaisiin työn järjestämistä koskeviin ratkaisuihin kuin rangaista vain päätöksenteon viimeisen vaiheen – alimman esimiesportaan – virheistä. Säännöksellä on myös haluttu korostaa velvollisuutta huomioida toiminnan etäiset ja välillisetkin seuraukset, joten se ankaroittaa esimiesasemassa olevien huolellisuusvelvollisuutta.⁶⁴

Lain esitöiden mukaan työturvallisuusmääräysten vastaisella puutteellisuudella ja epäkohdalla tarkoitetaan määräysten vastaisia seikkoja yleensä, liittyivät ne sitten työpaikan ulkoiseen ympäristöön, työmenetelmiin tai johonkin muuhun työsuojelusääntelyn aineelliseen vaatimukseen.⁶⁵ Puutteellisuudella viitataan

---

⁶⁰ *Saloheimo* 2006, s. 182–183.

⁶¹ *Nuutila – Melander* 2009, s. 1266.

⁶² *Saloheimo* 2006, s. 184, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1268. *Saloheimon* mukaan esimerkiksi monet työympäristön suunnittelua ja toiminnan järjestämistä koskevat puutteet voivat tulla arvioitavaksi 1 kohdassa tarkoitettuna työturvallisuusmääräysten rikkomisena.

⁶³ *HE 94/1993 vp*, s.167. Ks. myös *Nissinen* 1997, s. 94.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*

määräysten mukaisten olojen saavuttamatta jäämiseen, kun taas epäkohta merkitsee määräysten mukaisten olojen rikkoutumista.⁶⁶ Sen sijaan työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen mahdollistamista koskevaan tekemuotoon ei ole otettu kantaa lainvalmisteluaineistossa, eikä tunnusmerkistöä ole pyritty tältä osin erittelemään myöskään aiemmassa oikeuskirjallisuudessa.⁶⁷ Tarkempi paneutuminen ”aiheuttamisen” ja ”mahdollistamisen” eroavaisuuksiin ei ole tutkimusongelman kannalta tarpeen, joten käsittelen seuraavaksi tapoja, joilla epäkohta tai puutteellisuus voidaan aiheuttaa tai työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkuminen mahdollistaa.

Valvontavelvollisuus merkitsee ensinnäkin esimiehen velvollisuutta valvoa, että työntekijät täyttävät heille kuuluvat turvallisuusvelvoitteet eli esimerkiksi noudattavat turvallisia, annettujen ohjeiden mukaisia työtapoja ja käyttävät suojalaitteita. Lisäksi se merkitsee velvollisuutta valvoa, että alemmat esimiehet noudattavat turvallisuusvelvoitteitaan ja täyttävät oman valvontavelvollisuutensa.⁶⁸ Valvontavelvollisuuden laiminlyönti voi siis toteutua yhtä aikaa monessa esimiesportaassa tai ylemmän esimiehen suorittaman valvonnan puutteellisuus voi mahdollistaa alemman esimiehen laiminlyönnin.⁶⁹ Valvonnan kattavuudelta ei voida kuitenkaan vaatia kohtuuttomia. Ei voida esimerkiksi edellyttää suojavälineiden käytön tauotonta valvontaa työpisteessä, jossa ammattitaitoiset työntekijät toimivat itsenäisesti, vaan valvontavelvollinen saa usein luottaa siihen, että työntekijät toimivat asianmukaisesti, jos hänellä ei ole mitään syytä epäillä, ettei henkilönsuojaimia käytetä. Selvästi valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä on kysymys, jos esimies on havainnut, ettei suojavälineitä käytetä, mutta jättää puuttumatta asiaan.⁷⁰ Valvontavelvollisuuden laajuus määräytyy tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella ja sen sisällön tarkempi määrittely on jäänyt oikeuskäytännön varaan.⁷¹

Toisena tunnusmerkistön 2 kohdan tekotapana rikoslaissa mainitaan taloudellisten, toiminnan järjestämistä koskevien ja muiden työsuojelun edellytysten laiminlyöminen. Työsuojelun taloudellisilla edellytyksillä tarkoitetaan työturvallisuusmääräysten noudattamiseen tarvittavia aineellisia voimavaroja: esimerkkinä työsuojelun taloudellisten edellytysten laiminlyönnistä lain esitöissä mainitaan työsuojeluun

---

⁶⁶ Nuutila – Melander 2009, s. 1266.

⁶⁷ Ks. kuitenkin Vaaja 2013, s. 59–60.

⁶⁸ HE 94/1993 vp, s. 167.

⁶⁹ Hahto 2004, s. 351.

⁷⁰ HE 94/1993 vp, s. 167. Ks. myös Nuutila 2006, s. 154.

⁷¹ Saloheimo 2006, s. 184.

allokoitavia määrärahoja koskevan perustellun esityksen hylkääminen.⁷² Toiminnan järjestämistä koskevilla edellytyksillä taas tarkoitetaan kaikkia työturvallisuuden takaamiseksi tarpeellisia organisatorisia ehtoja eli esimerkiksi sitä, että työnjohdon ja työntekijöiden lukumäärä, valinta, koulutus ja opastus on järjestetty työn vaarallisuuden edellyttämällä tavalla. Lisäksi rangaistavaa on muista työsuojelun edellytyksistä huolehtimatta jättäminen. Tällainen laiminlyönti voisi olla esimerkiksi työturvallisuuden kannalta puutteellisten tietojen antaminen valmistajalle laitteen tulevista käyttöolosuhteista.⁷³

Hallituksen esityksen mukaan valvontavelvollisuutta tai työsuojelun edellytyksiä koskeva laiminlyönti ei kuitenkaan itsessään ole rangaistava, vaan rikosvastuun edellytyksenä on, että laiminlyönti on johtanut työturvallisuusmääräysten mukaisten olojen rikkoutumiseen tai saavuttamatta jäämiseen.⁷⁴ Saman voidaan katsoa pätevän työturvallisuusnormien vastaisen tilan jatkumiseen.⁷⁵ Tällaisen ”seurauksen” on hallituksen esityksen mukaan oltava normaalien periaatteiden mukaisesti luettavissa rikoksesta tuomittavan syyksi.⁷⁶ Rikosta ei ole tapahtunut, jos työolosuhteet täyttävät työturvallisuusvaatimukset siksi, että toinen esimies on oma-aloitteisesti huolehtinut laiminlyönteihin syyllistyneen esimiehen vastuulle kuuluvista tehtävistä, sillä pelkkä huolimaton toimintakulttuuri ei voi olla rankaisemisen perusteena.⁷⁷

Tunnusmerkistön 2 kohta on kiinnostava rikosoikeuden systematiikan kannalta, koska se edellyttää sellaista laiminlyönnin ja epäkohdan tai puutteellisuuden välisen syy-yhteyden arviointia, jota suoritetaan seurausrikosten⁷⁸ tunnusmerkistön täyttymisen arvioinnin yhteydessä. Esimerkiksi *Vento* on katsonut tunnusmerkistön 2 kohtaan sisältyvän syy-yhteyselementin merkitsevän, että työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistöön sisältyy piirteitä sekä teko- että seurausrikoksista⁷⁹. Syy-yhteyttä koskevalla vastuuedellytyksellä ei kuitenkaan ole käytännössä juurikaan merkitystä työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa, koska

---

⁷² *HE 94/1993 vp*, s. 168.

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *Ibid.*, s. 167.

⁷⁵ *Vaaja* 2013, s. 62.

⁷⁶ *HE 94/1993 vp*, s. 167.

⁷⁷ *Nuutila – Melander* 2009, s. 1266.

⁷⁸ Seurausrikoksella tarkoitetaan rikosta, jonka tunnusmerkistön täytyminen edellyttää teosta erillisen seurauksen aiheutumista.

⁷⁹ *Vento* 1998, s. 9. Teko- ja seurausrikosten tarkkarajainen erottelu ei ole mahdollista, koska seurauksen käsitteestä ei vallitse yhteisymmärrystä. Vaikka seurauksella yleensä tarkoitetaan esimerkiksi teolla aiheutettua taloudellista vahinkoa tai ruumiinvammaa, myös konkreettinen vaara voidaan hahmottaa teon seuraukseksi. Ks. teko- ja seurausrikosten erottelusta esim. *Nuotio – Majanen* 2003, s. 77–78.

työturvallisuusrikoksessa vastuuasema on sillä tavoin rajattu, että syyksilukeminen on erittäin todennäköistä, kun työnantajan edustajan toimivallan piiriin kuuluva huolellisuusvelvoite on rikkoutunut ja kun hänen velvollisuutenaan olisi ollut estää tämä. Lainsäätäjällä on ikään kuin kirjoittanut oletettaman, jonka mukaan laiminlyöty teko olisi estänyt tietyn seurauksen tai olosuhteen syntymisen tai jatkumisen, kun tällainen seuraus tai olosuhde on ollut käsillä tietyn henkilön vastuualueella.⁸⁰

2.4 Tekijä ja vastuun kohdentaminen

Työturvallisuusrikoksessa tekijöinä voivat olla vain rikoslaissa mainitussa vastuuasemassa olevat henkilöt. Tällaisia ovat ensinnäkin työnantaja ja työnantajan edustaja, joiden määritelmät sisältyvät RL 47 luvun 8 §:ään. Lisäksi työturvallisuusrikokseen voivat syyllistyä eräät muutkin työturvallisuuslaissa mainitut henkilöt ja heidän edustajansa kuten rakennuttaja, koneen tai laitteen suunnittelija ja asentaja sekä vapaaehtoistyötä teettävä työnantaja. Sama koskee myös esimerkiksi laiteturvallisuuslain (LaiteturvL, 26.11.2004/1016) 2 §:ssä tarkoitettuja vastuutahoja ja näiden edustajia eli esimerkiksi tuotteiden valmistajia, myyjiä ja vuokraajia. Käsittelen seuraavassa tarkemmin työnantajan ja tämän edustajan vastuuta.

Työnantajalla tarkoitetaan RL 47:8:n mukaan ”sitä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä, sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa”. Työnantajia ovat siis paitsi yksityisoikeudelliset yritykset ja yhtiöt, myös julkisoikeudellisessa suhteessa työtä teettävät eli esimerkiksi valtio, kunnat ja seurakunnat.⁸¹ Lisäksi maininta ”työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa tosiasiallisesti käyttävästä” tahosta ulottaa työnantajavastuun konserneissa myös emoyhtiöihin ja muihin jaetun työnantajavastuun tilanteisiin. Vastuun perusteena on tällöin se, että tytäryhtiön toiminnan suuntaviivoista on tosiasiallisesti päätetty emoyhtiössä. Työnantajatehtävät ja vastuu niiden hoitamisesta voivat siten jakautua eri subjektien kesken.⁸²

Työnantajan edustajalla puolestaan tarkoitetaan työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan asemesta

---

⁸⁰ *Vaaja* 2013, s. 64.

⁸¹ *HE 94/1993 vp*, s. 176–177. Työnantajan käsite vastaa siten pääosin työlainsäädännössä yleensäkin käytettyä työnantajan määritelmää.

⁸² *Saloheimo* 2006, s. 188–189.

johtaa ja valvoo työtä. Työnantajan edustajaksi katsotaan siis ensinnäkin oikeushenkilön päättävän elimen jäsenet eli esimerkiksi osakeyhtiön hallituksen sekä kunnanvaltuuston ja -hallituksen jäsenet. Lisäksi työnantajan edustajia ovat ne, jotka työnantajan sijasta johtavat tai valvovat työtä. Tältä osin työnantajan edustajan käsite vastaa TTurvL 16 §:ssä ja TSL 1:9:ssä käytettyä työnantajan sijaisen käsitettä. Työnantajan edustajan tärkein tunnusmerkki on jonkinlainen esimiesasema, jonka olemassaolo ratkaistaan henkilön tosiasiallisten tehtävien ja toimivaltuuksien perusteella. Esimerkiksi työkunnan etumiehet eli nk. ”kympit” ovat kuitenkin tavallisia työntekijöitä, joilla tällaista vastuuasemaa ei ole.⁸³

Työelämän monimuotoisuuden vuoksi lainsäädännössä ei voida määritellä tyhjentävästi, kenen tehtäväksi työturvallisuudesta huolehtiminen työnantajan organisaatiossa kuuluu. Työturvallisuusvelvoitteita on mahdollista siirtää organisaation alemmille tasoille, mutta ylemmän tahon vastuusta vapautuminen edellyttää, että tehtäviä delegoidaan vain henkilöille, joilla on riittävät taidot ja edellytykset hoitaa tehtävät tehokkaasti. Lisäksi saman työturvallisuusmääräyksen noudattaminen vaatii usein usean esimiehen toimenpiteitä ja yhteistyötä. Esimerkiksi TTurvL 14 §:n mukainen vastuu työntekijän opetuksesta ja ohjauksesta voisi jakautua siten, että ylin johto organisoii koulutuksen, keskijohto suunnittelee ja valvoo koulutusta ja työnjohto toteuttaa sen. Muiden mahdollisten vastuusubjektien rangaistusvastuu ei siksi sulkeudu pois sillä perusteella, että jonkin tahon tuottamus voidaan osoittaa.⁸⁴

Rikoslain 47 luvun 7 §:ään (21.4.1995/578) sisältyy rangaistusvastuun kohdentamista koskeva säännös. Sen mukaan luvussa rangaistavaksi säädetyistä työnantajan tai tämän edustajan menettelyistä rangaistukseen tuomitaan se, ”jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on”. Vastuun kohdentamisessa on kiinnitettävä huomiota asianomaisen asemaan, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatuun ja laajuuteen sekä muutenkin hänen osuuteensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen. Esimerkiksi seuraavassa Vaasan hovioikeuden tapauksessa työnantajan edustajan vastuuseen vaikuttivat hänen asemansa sekä tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus:

Vaasan HO 10.10.2011, R 10/1509: Telakan työntekijä C oli siirtämässä palkkeja nosturin avulla proomuun. Kolmannen noston kohdalla C meni annetun ohjeen vastaisesti palkkien väliin kiinnittämään tarraimia. Tällöin yksi palkeista lähti

⁸³ HE 94/1993 vp, s. 177. Ks. tästä esimerkkinä myös Turun HO 16.5.2013, R 12/2025.

⁸⁴ HE 94/1993 vp, s. 168.

kaatumaan ja osui C:tä rintakehään seurauksin, että tämä menehtyi saamiinsa vammoihin. Asiassa oli kysymys siitä, oliko runko-osaston työnjohtaja A syyllistynyt työturvallisuusrikokseen ja kuolemantuottamukseen. Käräjäoikeus katsoi, että A:n olisi tullut jatkuvasti valvoa nostotyön suorittamista havaittuaan logistiikkaosaston työnjohtajan B:n poistuneen paikalta, ja tuomitsi A:n työturvallisuusrikoksesta ja kuolemantuottamuksesta. Hovioikeus sen sijaan katsoi, ettei kyseessä ollut nostotyö ollut edellyttänyt jatkuvaa valvontaa. Hovioikeuden mukaan nostotyön turvallisuudesta ja valvonnasta vastaaminen oli kuulunut logistiikkaosaston vastuulle ja A oli vastannut lähtökohtaisesti vain runko-osaston työturvallisuudesta. A:n tehtävänä ei siten ollut ollut nostojen valvominen, eikä hänellä olisi tehtävään ollut edellytyksiäkään, koska hänellä ei ollut kokemusta nostoista tai nostureista. A:lla oli kuitenkin ollut velvollisuus puuttua työturvallisuusmääräysten vastaiseen epäkohtaan sellaisen havaitessaan. A olikin seurannut kaksi asianmukaisesti toteutettua nostoa ja ryhtynyt tämän jälkeen hoitamaan omia tehtäviään, kun C yllättäen vastoin kieltoa meni palkkien väliin. Hovioikeus hylkäsi A:ta vastaan ajatut syytteet.⁸⁵

Osuus lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen voi vaikuttaa vastuun kohdentumiseen esimerkiksi tilanteissa, joissa työnantajan edustajan työsuhde on kestänyt vain joitakin viikkoja tai kuukausia.⁸⁶ Vastuuasemassa olevalle on annettava aikaa perehtyä työhön ja työpaikan olosuhteisiin, eikä esimiehen voida edellyttää havaitsevan kaikkia mahdollisia puutteita heti, kun hän on aloittanut tehtävässä. Esimerkiksi seuraavassa korkeimman oikeuden ratkaisussa vastaajilla ei heidän työsuhdeittensa pituus huomioon ottaen katsottu olleen sellaista osuutta lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen, että he olisivat vastanneet työolojen puutteista. Tehtaan laajuus huomioon ottaen heiltä ei myöskään voitu vaatia puutteen havaitsemista.

KKO 2013:56. Yhtiön työntekijä D vammautui käyttäessään puristinta, joka oli hallintalaitteiltaan ja suojaukseltaan työturvallisuusmääräysten vastainen. Työntekijöiden puristimella käyttämä työtapana oli ollut työturvallisuutta koskevan ohjeen vastainen. Puristimeen ei ollut tehty työturvallisuutta kohentavia parannuksia työntekijän vammautumisen jälkeenkään. Asiassa oli kysymys siitä, olivatko tehtaan tekninen johtaja A, käyttöpäällikkö B ja vuoropäällikkö C syyllistyneet työturvallisuusrikokseen. Korkein oikeus totesi, että päätylappupuristin oli ollut hallintalaitteiltaan ja suojaukseltaan työturvallisuusmääräysten vastainen ja että työntekijät olivat päätylappupuristimella työskennellessään käyttäneet yleisesti ohjeen vastaista työtapaa. Korkein oikeus katsoi kuitenkin, ettei A:lla ja B:llä heidän työsuhdeittensa lyhyys ja tehtaan laajuus huomioon ottaen ollut ollut sellaista osuutta lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen, että he olisivat olleet vastuussa kyseisistä puutteista ennen D:n loukkaantumista. D:n loukkaantuessa A:n työsuhde oli kestänyt noin seitsemän viikkoa ja B:n työsuhde kolme viikkoa. Tehtaassa oli ollut useita kymmeniä erillisiä työpisteitä sekä varsinaisessa tehdasrakennuksessa että siitä erillään ja työntekijöitä noin 350. Syytteet A:ta ja B:tä vastaan hylättiin. C sen sijaan tuomittiin työturvallisuusrikoksesta. (Ään.)

⁸⁵ Ratkaisun tapahtumakulku tarjoaa mielestäni myös hyvän esimerkin tilanteesta, jossa työntekijän menettelyä olisi voitu pitää ennakoimattomana, jollei vastaajan rikosvastuu olisi poistunut jo vastuun kohdentamista koskevan harkinnan perusteella.

⁸⁶ *Hietala – Hurmalainen – Kaivanto* 2015, s. 118. Ks. myös Turun HO 26.5.2011, R 10/1319, jossa vastaaja oli ollut esimiesasemassa kaksi kuukautta, ja Itä-Suomen HO 14.8.2012, R 12/235, jossa vastaaja oli ollut esimiehenä kuusi kuukautta.

2.5 Suhde muihin tunnusmerkistöihin

2.5.1 Liitännäisrikokset

Rikoslain 47 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan ”rangaistus kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta säädetään 21 luvun 8–11 ja 13 §:ssä”. Tämän viittaussäännöksen tehtävänä on muistuttaa, että mainittuja rikoslain 21 luvun säännöksiä voidaan soveltaa myös työturvallisuussäännösten tultua rikotuiksi ja toisin päin. Jos työturvallisuusrikoksesta siis aiheutuu vahinkoseuraus työntekijän hengelle tai terveydelle, tekijä on tuomittava sekä työturvallisuusrikoksesta että kuoleman- tai vammantuottamuksesta.⁸⁷ Vamman- tai kuolemantuottamukseen viitataan työturvallisuusmääräysten laiminlyönnin yhteydessä usein käsitteellä liitännäisrikos tai oheisrikos.

Kuolemantuottamukseen syyllistyy RL 21:8:n mukaan se, joka ”huolimattomuudellaan aiheuttaa toisen kuoleman” ja vammantuottamukseen RL 21:10:n mukaan se, joka ”huolimattomuudellaan aiheuttaa toiselle ruumiinvamman tai sairauden, joka ei ole vähäinen”. Kuolemantuottamus ja vammantuottamus ovat seurausrikoksia, koska niiden tunnusmerkistöjen täytyminen edellyttää vahinkoseurauksen eli vamman tai kuoleman aiheuttamista.⁸⁸ Vaaran aiheuttamisesta rangaistaan RL 21:13:n mukaan sitä, ”joka tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheuttaa toiselle vakavan hengen tai terveyden vaaran”, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta. Vaaran aiheuttamisen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää konkreettisen vaaran aiheuttamista törkeällä huolimattomuudella. Vaaran aiheuttaminen on työturvallisuusrikoksen liitännäisrikoksena hyvin harvinainen⁸⁹.

Käytännössä vammantuottamuksesta ei läheskään aina nosteta syytettä, koska vammantuottamus on RL 21:16:n (13.5.2011/441) mukaan asianomistajarikos, eikä vahingoittunut työntekijä välttämättä syystä tai toisesta halua ilmoittaa työnantajaa syytteeseen vammantuottamuksesta. Syytettyjä ei myöskään tuomita kuoleman- tai vammantuottamuksesta, vaikka työntekijän kuolemaan tai loukkaantumiseen johtaneesta tapaturmasta rangaistaisiin työturvallisuusrikoksena, jos

---

⁸⁷ HE 94/1993 vp, s. 168.

⁸⁸ Hahto 1998, s. 21.

⁸⁹ HE 94/1993 vp, s. 167. Vaaran aiheuttamista voidaan soveltaa työturvallisuusrikoksen ohella, koska vaaran aiheuttamisen rangaistusmaksimi (2 vuotta vankeutta) on korkeampi kuin työturvallisuusrikoksen rangaistusmaksimi (1 vuosi vankeutta).

työturvallisuusmääräysten rikkomisella ja vahinkoseurauksen aiheutumisella ei ole ollut syy-yhteyttä⁹⁰. Syyte kuoleman- ja vammantuottamuksesta on hylättävä, jos tapaturma olisi todennäköisesti sattunut samalla tavalla, vaikka työturvallisuusrikosta ei olisi tapahtunut. Tällöin työturvallisuusmääräysten rikkomisen ei voida katsoa aiheuttaneen seurausta.⁹¹ Näin oli esimerkiksi seuraavassa korkeimman oikeuden ratkaisussa:

KKO 1984 II 224. Uittotyössä ollut henkilö, jolle ei ollut varattu henkilökohtaiseksi suojavälineeksi pelastusliivejä, oli pudonnut veneestä ja hukkunut. Yrityksen työturvallisuudesta vastaavilla oli ollut velvollisuus hankkia uittomiehille pelastusliivit. Voitiin kuitenkin pitää varsin epätodennäköisenä, että pelastusliivien antaminen uittotyöntekijöiden käyttöön olisi estänyt uittomiehen kuoleman, koska tämä oli kotimatallaan poikennut toisen työntekijän veneeseen, jossa onnettomuus sattui. Puutavarayhtiön toimitusjohtajaa ja uittotyömaan vastuunalaista työnjohtajaa vastaan ajettu syyte kuolemantuottamuksesta hylättiin, mutta molemmat tuomittiin työturvallisuusrikoksesta.

Lisäksi myös työturvallisuusnormin suojelutavoite voi vaikuttaa liitännäisrikosten rangaistavuuteen. Syytetty tuomitaan vain työturvallisuusrikoksesta, jos rikotun työturvallisuusnormin suojelutavoite oli eri kuin se, jota vahingolla loukattiin.⁹² Tästä esimerkkinä voidaan esittää seuraava korkeimman oikeuden ratkaisu:

KKO 1993:162. Selluloosatehtaan reaktoriyömaalla pellitystyössä ollut työntekijä oli pudonnut pumppaamorakennuksen katolta ja saanut vammoja. Putoamisen olisi estänyt katolla reaktorin ympärillä olleissa rakennustelineissä riittävän alhaalla oleva suojakaide taikka erillinen suojakaide katon reunalla. Rakennustelineet asentaneen ja luovuttaneen yrityksen työnjohtajan ei katsottu syyllistyneen työturvallisuusmääräysten rikkomiseen eikä ruumiinvamman tuottamiseen, koska telineiden tarkoituksena oli ollut mahdollistaa reaktorin seinän eristystyö, eikä estää pellitystä polvillaan lähempänä katon reunaa tekemässä ollutta työntekijää putoamasta. Erillisen suojakaiteen rakentaminen katon reunalle ei ollut työnjohtajan vaan pudonneen työntekijän oman työnantajan velvollisuus.

Liian hienojakoiseen suojelutavoitteen määrittelyyn ei kuitenkaan ole syytä, koska työturvallisuusmääräysten yleisenä tavoitteena on ehkäistä työssä syntyviä vammoja.⁹³

Tämä käy hyvin ilmi seuraavasta korkeimman oikeuden ratkaisusta:

KKO 2012:105. Työnjohtajan katsottiin syyllistyneen työturvallisuusrikokseen ja vammantuottamukseen, kun hän oli laiminlyönyt valvoa, että sirkkelissä käytettiin jakoveistä. Sirkkelin käyttöohjeiden mukaan jakoveitsi oli tarpeellinen suojalaite. Vastuuta ei poistanut se, että jakoveistä käytettiin ensisijaisesti muunlaisten vahinkojen torjumiseksi tai että vahinko olisi ollut vältettävissä toista suojalaitetta käyttämällä. Työturvallisuusmääräysten yleisenä tavoitteena on ehkäistä työssä syntyviä vammoja.

---

⁹⁰ Hahto 1998, s. 65, Saloheimo 2006, s. 186, Sortti 2013, s. 162.

⁹¹ Nuutila – Melander 2009, s. 1270.

⁹² Ks. esim. Saloheimo 1981, s. 30–32, Hahto 1998, s. 66–67, Nuutila – Melander 2009, s. 1269, Tapani – Tolvanen 2013, s. 252.

⁹³ Saloheimo 1981, s. 31, Tapani – Tolvanen 2013, s. 252. Saloheimon mukaan se, että työturvallisuusnormin rikkomisesta aiheutuisi muunlaisia vahinkoja kuin normin suojelutarkoituksen piiriin kuuluvia vahinkoja, lienee poikkeuksellista.

Rikoslain 21 luvussa säädetyissä henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa tekijäpiiriä ei ole millään tavalla rajattu, joten myös muiden työntekijöiden turvallisuudesta piittaamaton työntekijä voidaan tuomita rangaistukseen kuoleman- tai vammantuottamuksesta.⁹⁴

2.5.2 Työturvallisuusrikkomus

Rikoslain 47 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan työturvallisuusrikkoksena ei pidetä yksittäistä työturvallisuusmääräysten rikkomista, joka on työturvallisuuden kannalta vähäinen ja josta säädetään rangaistus työturvallisuutta koskevassa lainsäädännössä. Tällaisista työturvallisuuslainsäädäntöön sisältyvistä kriminalisoinneista tärkein on TTurvL 63 §:ssä säädetty työturvallisuusrikkomus. Työturvallisuusrikkomuksesta seuraamuksena on sakkoa, mikä mahdollistaa asian käsittelyn rangaistusmääräysmenettelyssä.⁹⁵

Työturvallisuusrikkomuksen tunnusmerkistön täyttävät vain tietyt, TTurvL 63 §:ssä lueteltujen velvollisuuksien laiminlyönnit. Tällaisia velvollisuuksia ovat muun muassa käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksen suorittaminen, selvityksen tai suunnitelman tekeminen, suojalaitteen ja henkilökohtaisen suojaimen varaaminen työntekijän käyttöön sekä koneen, välineen tai muun teknisen laitteen ja terveydelle vaarallisen aineen käytössä tarvittavan käyttö-, huolto- tai muun vastaavan ohjeen antaminen. Lisäksi työturvallisuusrikkomuksena rangaistaan tietyt laiminlyönnit yhteisellä rakennustyömaalla sekä tapaturman tai sairastumisen vaaran välttämiseksi tarkoitetun laitteen taikka ohje- tai varoitusmerkinnän poistaminen tai turmeleminen ilman pätevää syytä. Suojalaitteen taikka ohje- tai varoitusmerkinnän poistamisesta tai turmelemisesta voidaan rangaista kaikkia tällaiseen tekoon syyllistyviä, siis myös työntekijäasemassa olevia henkilöitä.

Työturvallisuuslain 63 §:ssä lueteltujen velvollisuuksien laiminlyöntiin sovelletaan kuitenkin rikoslain 47 luvun 1 §:ää, jos määräysten rikkominen osoittaa yleistä välinpitämättömyyttä ja piittaamattomuutta työsuojelumääräyksiä kohtaan. Teon on siis oltava moitittavuudeltaan vähäinen, jotta se voisi tulla rangaistavaksi työturvallisuusrikkomuksena. Lisäksi myös rikotun määräyksen merkityksen on oltava

---

⁹⁴ Ks. tästä esim. Turun HO 18.9.2013, R 12/2007.

⁹⁵ HE 224/1998 vp, s. 2–3, HE 59/2002 vp, s. 57, Nuutila – Melander 2009, s. 1262.

työturvallisuuden kokonaisuuden kannalta vähäinen. Siten määräyksen rikkominen ei saa olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisten turvallisuudelle, eikä siihen saa liittyä henkilövahinkoja.⁹⁶

3 TYÖNANTAJAN JA TÄMÄN EDUSTAJAN HUOLIMATTOMUUDEN ARVIOIMINEN RIKOSOIKEUDEN YLEISTEN OPPIEN MUKAAN

3.1 Tuottamus rikosoikeudellisen vastuun yleisenä edellytyksenä

Rikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää rikoslain 3 luvun (13.6.2003/515) 5 §:n mukaan tahallisuutta tai tuottamusta.⁹⁷ Rikoslain yleisten oppien uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 44/2002 vp) mukaan säännös ilmentää ns. syyllisyysperiaatetta, jonka mukaan edellytyksenä rikosvastuun asettamiselle on, että teko osoittaa rangaistavaa syyllisyyttä eli että tekijä rikkoo lakia omien valintojensa kautta, vaikka voisi toimia toisin. Vastuun asettamisen vähimmäisedellytyksenä on, että teko on luettavissa tekijälleen syyksi tuottamuksellisena.⁹⁸ Ankaruus vastuu, jossa henkilöä rangaistaan, vaikka hänen ei voida katsoa toimineen tuottamuksellisesti, ei siten ole missään rikostyyppissä riittävä perusta rikosvastuulle.⁹⁹ Hallinnollisia sanktioita voidaan sitä vastoin määrätä ankaruuden vastuun perusteella, mutta näissäkin tapauksissa vastuu ei ole objektiivista eikä absoluuttista, vaan merkitsee ainoastaan todistustaakan siirtämistä rikkomuksesta epäillylle. Ankaruus vastuu kattaa erilaisia vastuutyyppejä, joille yhteistä on, että rangaistavan menettelyn taso on laskettu huolimattomuutta alemmaksi.¹⁰⁰

Rikoslain 3 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan ”tekijän menettely on huolimaton, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt sitä noudattamaan”. Pikemmin tapaturmaan kuin tuottamukseen perustuvasta teosta ei rangaista (RL 3:7.3). Lain esitöiden mukaan säännöksen alkuosa viittaa teon objektiiviseen huolimattomuuteen ja jälkimmäinen osa

---

⁹⁶ HE 224/1998 vp, s. 3, Nuutila 2006, s. 156.

⁹⁷ Tahallisuuden ja tuottamuksen katsotaan nykyisin yleensä lukeutuvan tunnusmerkistön mukaisuuteen, johon kuuluvat kaikki muutkin positiiviset vastuun perustavat seikat. Ks. *Frände* 2012, s. 9 ja *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 245.

⁹⁸ HE 44/2002 vp, s. 69. Ks. myös *Pekka Koskinen* 2009, s. 171.

⁹⁹ *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 267.

¹⁰⁰ *Ibid.*

tekijän subjektiiviseen huolimattomuuteen.¹⁰¹ Tuottamusarvostelun ensimmäisessä vaiheessa kysytään siis, poikkeako arvioitavana oleva käyttäytyminen huolellisen ja vastuuntuntoisen henkilön käyttäytymismallista, kun taas toisessa vaiheessa arvioidaan, olisiko henkilöllä ollut kyky ja mahdollisuus toimia huolellisen ja vastuuntuntoisen henkilön käyttäytymismallin edellyttämällä tavalla.¹⁰²

Myös oikeuskirjallisuudessa on tuottamuksen arvioinnissa vakiintuneesti erotettu toisistaan pitäminen eli se, mitä tekijän olisi pitänyt tehdä, ja voiminen eli se, miten tekijä olisi voinut toimia.¹⁰³ Eri kirjoittajat soveltavat kuitenkin erilaisia käsitteitä. Niinpä esimerkiksi *Nuutila* ja *Frände* jakavat huolimattomuuden teon huolimattomuuteen ja tekijän huolimattomuuteen, kun taas *Tapani* ja *Tolvanen* viittaavat tuottamuksen objektiiviseen puoleen huolellisuusvelvollisuuden rikkomisena ja subjektiiviseen puoleen toisintoimimisen mahdollisuutena. Lisäksi voidaan puhua esimerkiksi yleisestä ja yksilöivästä tuottamusmoitteesta.¹⁰⁴ Käytän näistä tuottamuksen kahdesta puolesta jatkossa lain esitöissä käytettyjä käsitteitä teon (objektiivinen) huolimattomuus ja tekijän (subjektiivinen) huolimattomuus.

Perinteisesti huolimattomuus on lisäksi jaettu tietoiseen ja tiedottomaan tuottamukseen – tai tiedostettuun ja tiedostamattomaan tuottamukseen, kuten *Tapani* ja *Tolvanen* näitä tuottamuksen muotoja nimittävät.¹⁰⁵ Tiedostettu huolimattomuus viittaa tietoiseen riskinottoon: siinä tekijä toimii, vaikka mieltää tunnusmerkistön toteutumisen mahdolliseksi. Tekijä siis ottaa kielletyn riskin tai, kuten *Nuutila* osuvasti ilmaisee, ”koettelee kepillä jäätä”. Tiedostamattomassa muodossa tekijä ei puolestaan miellä seurauksen sattumista tai olosuhteiden vaarantumista edes mahdolliseksi eli hän ei lainkaan havaitse toimivansa huolellisuusvelvollisuutensa vastaisesti.¹⁰⁶ Rikoslaisissa tiedostettua ja tiedostamatonta tuottamusta ei erotella omiksi lainkohdiksi, koska erottelulla ei ole merkitystä rikosvastuun edellytysten täytymisen kannalta.¹⁰⁷ Tuottamusmuotojen erottelu auttaa kuitenkin ymmärtämään tuottamusvastuun

---

¹⁰¹ HE 44/2002 vp, s. 95.

¹⁰² Ks. esim. *Backman* 1989, s. 574–575, *Nissinen* 1997, s. 198–200.

¹⁰³ *Backman* 1989, s. 574–575, *Nuutila* 1997, s. 74–75, *Matikkala* 2000, s. 123, *Frände* 2012, s. 203–204, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 248.

¹⁰⁴ *Backman* 1989, s. 574–575, *Nuutila* 1997, s. 74–75, *Frände* 2012, s. 203–204, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 249.

¹⁰⁵ *Honkasalo* 1967, s. 12, *Frände* 2012, s. 191, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 258. Katson Tapanin ja Tolvasen tavoin, että termit tiedostettu ja tiedostamaton tuottamus tuovat aiemmin omaksuttua käsitteistöä paremmin esiin tekijän tiedon merkityksen vastuun syntymisessä.

¹⁰⁶ *Nuutila* 1997, s. 266–267, *Frände* 2012, s. 191, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 258–259.

¹⁰⁷ HE 44/2002 vp, s. 95. Ks. myös *Frände* 2012, s. 191, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 260.

rakennetta.¹⁰⁸ Huolellisuusvelvollisuuden sisällön määrittämiseen liittyvät ongelmat liittyvät lähinnä tiedostettuun tuottamukseen, kun tekijän huolimattomuuteen liittyvät ongelmat taas koskevat tiedostamatonta tuottamusta.¹⁰⁹

3.2 Teon objektiivinen huolimattomuus

3.2.1 Teon huolimattomuus -oppi

Teon objektiivisen huolimattomuuden arvioinnissa kysytään, onko tekijä rikkonut olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta eli onko hänen toimintansa ollut luonteeltaan sallittua vai kiellettyä.¹¹⁰ Teon huolimattomuuden arvioinnissa voidaan hyödyntää *Nuutilan* rikosoikeudellista huolimattomuutta käsittelevässä väitöskirjassaan esittämää teon huolimattomuutta koskevaa oppia, jota on uudemmassa oikeuskirjallisuudessa pidetty keskeisenä tunnusmerkistön mukaisuuden elementtinä.¹¹¹ Teon huolimattomuus -oppi on kehitetty alun perin seurauksen ennakoitavuuden kriteerin pohjalta ja se pohjautuu saksalaiseen rikosoikeustieteeseen ja Nils Jareborgin tuotantoon. Teon huolimattomuus -opin kehittämisessä tarkoituksena on ollut rajoittaa rikosoikeudellista vastuuta ennakoitavuuskriteeriä täsmällisemmin ja jäsentyneemmin.¹¹²

Teon huolimattomuus -opin mukaan teon huolimattomuus täyttyy, kun tekijä on aiheuttanut oikeudellisesti relevantin vaaran (kielletty riskinotto), tämä vaara on realisoitunut tunnusmerkistön mukaisessa seurauksessa (kielletyn riskinoton relevanssi) ja tunnusmerkistö ulottuu konkreettiseen vahinkoseuraukseen (tunnusmerkistön ulottuvuus).¹¹³ Teon huolimattomuus edellyttää siis kolmen toisistaan erillisen edellytyksen täyttymistä. Ensinnäkin tekijän on otettava kielletty riski. Lisäksi kielletyn riskin on oltava relevantti tunnusmerkistön mukaisen seurauksen synnylle. Kolmanneksi sovellettavan tunnusmerkistön suojelutavoitteen on katettava sattunut seuraus. *Nuutilan* mukaan kielletty riskinotto koskee kaikkia rikoksia, vaikka kielletyn riskinoton

---

¹⁰⁸ *Nuutila* 1996, s. 563, *Frände* 2012, s. 191.

¹⁰⁹ *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 260.

¹¹⁰ *HE 44/2002 vp*, s. 95.

¹¹¹ Ks. esim. *Hahto* 2004, s. 330–331, *Frände* 2012, s. 88–106 ja 190–201.

¹¹² *Nuutila* 1996, s. 274–275. Oikeuskäytännössä suurin osa erityyppisistä teon huolimattomuuden ongelmista on ratkaistu seurauksen ennakoitavuuden varassa. Ks. tästä myös *Honkasalo* 1965, s. 117–122.

¹¹³ *Ibid.* Ks. myös *Frände* 2012, s. 88–105 ja 190–201. Fränden mukaan teon huolimattomuudessa tutkitaan objektiivisesti sitä, onko tekijän ottama riski ollut kielletty ja onko riski myös realisoitunut seurauksessa relevantilla tavalla. Tunnusmerkistön ulottuvuuteen *Frände* ei ole ottanut kantaa.

relevanssia ja tunnusmerkistön ulottuvuutta onkin tarpeen arvioida vain tuottamuksellisissa seurausrikoksissa, joissa keskeistä on vahinkoseurauksen aiheuttaminen.¹¹⁴

Vaikka teon huolimattomuus -oppi on saanut laajaa kannatusta, sen hyödyllisyydestä tunnusmerkistön mukaisuuden arvioinnissa ei vallitse yksimielisyyttä oikeustieteessä. Erimielisyyttä on esimerkiksi opin soveltamisalasta, sillä oppi on kehitetty tuottamuksellisia seurausrikoksia silmällä pitäen.¹¹⁵ *Tapani* ja *Tolvanen* eivät puolestaan lainkaan käytä teon huolimattomuus -oppia tuottamuksen jäsentämisessä, koska he katsovat sen muun muassa soveltuvan huonosti tahallisiin rikoksiin ja vaikeuttavan rikoksen rakenteen hahmottamista.¹¹⁶ Vaikka teon huolimattomuus -oppiin liittyy Tapanin ja Tolvasen esittämällä tavalla eräitä ongelmia, oppia on mielestäni perusteltua soveltaa työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymisen arvioinnissa kielletyn riskinoton kriteereitä koskevin osin, sillä oppi soveltuu hyvin huolimattomuuden arviointiin tuottamuksellisissa rikoksissa. Työturvallisuusrikoksissa teon huolimattomuus -oppi voi toimia epämääräisten tunnusmerkistötekijöiden tulkinnan apuvälineenä erityisesti tunnusmerkistön 2 kohdan tekemuodon kohdalla. Nuutilan mukaan esimerkiksi laiminlyönti valvoa sitä, että alaiset noudattavat työturvallisuusmääräyksiä, arvioidaan sallitun riskin, luottamusperiaatteen, perustellun työnjaon ja tunnusmerkistön ulottuvuutta koskevien näkökohtien valossa¹¹⁷.

3.2.2 Kielletyn ja sallitun riskinoton raja

Teon objektiivisen huolimattomuuden arvioinnissa kysytään, onko tekijän toiminta ollut luonteeltaan sallittua vai kiellettyä. Kielletyn ja sallitun menettelyn erottaminen ei näyttäisi lähtökohtaisesti tuottavan työturvallisuusrikoksissa ongelmia, sillä työturvallisuus on elämänalue, jolla huolellisen toimijan malli on määritelty varsin tarkkaan erilaisissa työturvallisuusmääräyksissä.¹¹⁸ Kuitenkin myös työturvallisuudessa huolellisuus joudutaan usein arvioimaan tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella, sillä monet työturvallisuusmääräykset sisältävät väljästi muotoiltuja ja tulkinnanvaraisia

---

¹¹⁴ Nuutila 1996, s. 275–276.

¹¹⁵ Matikkala 2000, s. 22. Esimerkiksi *Frände* on katsonut riskin käsitteestä johtuvan, että tekorikokset ja vaarantamisrikokset jäävät teon huolimattomuus -opin soveltamisalan ulkopuolelle ja että oppia voidaan soveltaa vain seurausrikoksissa. Ks. tästä *Frände* 2012, s. 91.

¹¹⁶ *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 6. Tapanin ja Tolvasen mukaan lainkäytössä ei myöskään ole tarpeen nojautua tietoisopin luomiin hienojakoisiin konstruktioihin.

¹¹⁷ Nuutila 1996, s. 285.

¹¹⁸ *HE 44/2002 vp*, s. 95. Ks. myös *Hahto* 2004, s. 327.

termejä, kuten ”tarkoituksenmukainen suojaus” tai ”riittävä opastus”.¹¹⁹ Huolellisuusvelvoitteiden täsmentyminen onkin jatkuvaa arvostusprosessia myös työturvallisuudessa.¹²⁰

Huolellisuusvelvoitetta saattavat määrittää myös erilaiset epäviralliset normit, kuten kullakin alalla omaksutut turvallisuusstandardit sekä koneiden ja laitteiden käyttö- ja turvallisuusohjeet.¹²¹ Oikeuskäytännössä on lisäksi otettu huolellisuutta määrittävinä seikkoina huomioon muun muassa alalla hyväksytty käytäntö, alan ammattikirjallisuus, yrityksen sisäiset turvaohjeet ja viranomaisten tai alan järjestöjen antamat suosituluonteiset yleisohjeet.¹²² Epävirallisille normeille ei kuitenkaan luonnollisesti voida antaa huolellisuusvelvoitteen sisällön määrittämisessä samanlaista merkitystä kuin lainsäädännölle. Syytteitä on myös hylätty sillä perusteella, ettei yleisohjeen vastaista menettelyä ollut säädetty rangaistavaksi.¹²³

Harkinnanvaraisten työturvallisuusmääräysten tulkinnassa on lisäksi otettava huomioon työnantajan yleistä huolehtimisvelvoitetta koskevassa TTurvL 8 §:ssä luetellut harkintakriteerit kuten alun perin oikeustieteessä ja oikeuskäytännössä kehitetty ennakoitavuuskriteeri (TTurvL 8.2 §) ja yleisesti vaikuttavien suojelutoimenpiteiden etusijan periaate (TTurvL 8.3 §).¹²⁴ Yleisesti vaikuttavien suojelutoimenpiteiden etusijan periaatteen mukaan työnantajan on valittava ensisijaisesti rakenteelliset tai tekniset suojelukeinot, jotka takaavat työturvallisuuden ilman työntekijöiden toimenpiteitä.¹²⁵ Työnantajalla voi kuitenkin yksittäistapauksessa olla oikeus varautua tapaturmanvaaraan myös työntekijän kautta vaikuttavan suojeluratkaisun avulla. Se, edellytetäänkö työnantajalta rakenteellisten tai teknisten toimenpiteiden toteuttamista, joudutaan ratkaisemaan viime kädessä hyötyjen ja haittojen punninnalla, joka on yleinen huolellisuusvelvollisuuden sisältöä määrittävä seikka tilanteissa, joissa mitään oikeus- tai muita normeja ei ole käytettävissä.¹²⁶ Punninnassa on huomioitava mahdollisen vahinkoseurauksen todennäköisyys ja vakavuus, erilaisten

---

¹¹⁹ HE 44/2002 vp, s. 95. Ks. myös Nuutila 1996, s. 313–314.

¹²⁰ Nuutila 1996, s. 314.

¹²¹ HE 44/2002 vp, s. 95. Ks. myös Tapani – Tolvanen 2013, s. 250. Ks. koneiden ja laitteiden käyttöohjeiden merkityksestä esim. KKO 2012:105 ja KKO 2014:75.

¹²² Ks. alan ammattikirjallisuudesta huolellisuutta määrittävänä seikkana KKO 1986 II 116.

¹²³ Saloheimo 2006, s. 181.

¹²⁴ HE 44/2002 vp, s. 95.

¹²⁵ Hahto 2004, s. 338, Saloheimo 2006, s. 91.

¹²⁶ HE 44/2002 vp, s. 95–96.

turvallisuusratkaisujen hinta ja niiden vaikutus työn sujuvuuteen.¹²⁷ Käsittelen ennakoitavuuskriteeriä ja TTurvL 8 §:ää tarkemmin jäljempänä.

Lisäksi huolellisuusvelvollisuuden arvioinnissa voidaan käyttää tieliikennettä koskevassa keskustelussa kehitettyä luottamusperiaatetta. Sen mukaan jokainen, joka toimii itse sääntöjen edellyttämällä tavalla, saa luottaa siihen, että myös muut tekevät niin, ellei käsillä ole syitä päinvastaiselle oletukselle.¹²⁸ Tieliikenteen lisäksi luottamusperiaatteella voi olla monessa muussakin tilanteessa merkitystä huolimattomuusarvioinnissa.¹²⁹ Esimerkiksi uuden esineen ostava tai vanhan korjauttava saa lähtökohtaisesti luottaa siihen, että esine on turvallinen ja toimintakunnossa.¹³⁰ Myös esimerkiksi autonsa juuri katsastuksessa käyttänyt kuljettaja saa luottaa siihen, ettei autossa ole liikenneturvallisuutta vaarantavaa vikaa, ja työnantaja saa lähteä siitä, että rekka-autoa ajava työntekijä ilmoittaa hänelle autoon tulleista vioista välittömästi.¹³¹ Organisaatiossa toimivalla on tietyissä olosuhteissa oikeus luottaa muiden henkilöiden toiminnan asianmukaisuuteen.¹³²

Työturvallisuusrikoksissa luottamusperiaate voi vaikuttaa etenkin työnantajan ja esimiesten vastuuseen koneiden ja laitteiden teknisestä kunnosta.¹³³ Siten työnantajan on voitava luottaa esimerkiksi siihen, että uusi CE-merkitty laite täyttää työturvallisuusmääräykset, jos laitteella on valmistajan antama vaatimustenmukaisuusvakuutus ja työnantaja on asianmukaisesti tarkastanut laitteen ennen käyttöönottoa, selvittänyt ja arvioinut sen käytöstä aiheutuvat vaarat sekä tarkkaillut koneella työskentelyä.¹³⁴ Lisäksi vastuuasemassa olevalla esimiehellä voi olla oikeus luottaa muiden vastuuhenkilöiden toiminnan asianmukaisuuteen. Esimerkiksi Vaasan hovioikeuden ratkaisussa R 11/1269 (5.7.2012) tuotantopäälliköllä

---

¹²⁷ Nuutila 1996, s. 324–333, Sortti 2013, s. 146–147.

¹²⁸ HE 44/2002 vp, s. 95, Nuutila 1996, s. 337, Frände 2012, s. 96.

¹²⁹ Luottamusperiaatteen asema huolellisuutta määrittävänä tekijänä tieliikenteessä on nykyisin epäselvä. Tapanin ja Tolvasen mukaan liikenteessä tulisi luottamusperiaatteen asemesta soveltaa ennakoitavuuskriteeriä, koska ennakoitavuus saa säännöstasoista tukea tieliikennelaista. Tieliikennelain 23 §:n (TLL, 3.4.1981/267) mukaan ajoneuvo on voitava pysäyttää edessä olevan ajoradan näkyvällä osalla ja kaikissa ”ennalta arvattavissa tilanteissa”. Ks. tästä *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 256.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Nuutila 1997, s. 166–170, Frände 2012, s. 97, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 257.

¹³² HE 44/2002 vp, s. 95–96. Ks. myös Nuutila 1996, s. 285.

¹³³ Ks. Nuutila 1996, s. 391–392, KKO 2014:75.

¹³⁴ Vaasan HO 10.5.2006, R 04/655. Ks. myös Nuutila 1996, s. 391–392, Sortti 2013, s. 147–148.

katsottiin olleen oikeus luottaa siihen, että alemmat esimiehet ja myös työntekijät ilmoittivat havaitsemistaan laitevioista hänelle.¹³⁵

Rikosoikeudenkäynneissä nousee usein esiin kysymys siitä, onko työpaikalla ennen tapaturman sattumista toimitetulla työsuojelutarkastuksella vaikutusta vastaajan huolellisuuden arviointiin.¹³⁶ Työnantaja ei kuitenkaan saa luottamuksensuojaa, vaikka tarkastuksessa ei kiinnitettäisi huomiota työturvallisuuden puutteisiin, koska työsuojelutarkastuksessa ei tarkasteta kaikkia työpaikan työturvallisuuteen vaikuttavia seikkoja. Erityisesti häiriötilanteiden toimintatavat jäävät yleensä tarkastuksen ulkopuolelle.¹³⁷ Lisäksi työnantajalla on velvollisuus aktiivisesti ja oma-aloitteisesti huolehtia työturvallisuudesta heti koneiden, laitteiden ja työmenetelmien käyttöönottovaiheesta lähtien, vaikka minkäänlaisia viranomaistarkastuksia ei suoritettaisi.¹³⁸ Työsuojelutarkastukselle voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti antaa merkitystä työnantajan tuottamuksen arvioinnissa, jos tarkastus on koskenut juuri puutteellista laitetta tai muuta olosuhdetta, eikä epäkohta ole johtunut olosuhteiden muuttumisesta. Lisäksi edellytyksenä on turvallisuusmääräysten tulkinnanvaraisuus tarkastuksessa havaitsematta jääneen epäkohdan osalta.¹³⁹

3.2.3 Ennakoitavuus

Rikoslainkäytössä suuri osa erilaisista teon huolimattomuuden ongelmista on ratkaistu ennalta-arvattavuuden eli *ennakoitavuuden* kriteerin varassa.¹⁴⁰ Ennakoitavuuskriteerin taustalla on ns. *adekvanssiteoria*, joka oli alun perin teoria syy-yhteydestä. Teorian mukaan oikeudellisesti merkityksellisen syy-yhteyden olemassaolo edellyttää, että teko tai laiminlyönti on korottanut yleisen elämänkokemuksen mukaan jossain määrin eli ei-vähäpätöisellä tavalla seurauksen sattumisen todennäköisyyttä. Teon on toisin sanoen oltava arkiajattelun mukaan omiaan aiheuttamaan tunnusmerkistössä edellytetty seuraus.¹⁴¹ Adekvanssiteorian taustalla puolestaan on oikeusjärjestyksessä vallitseva adekvaattisuusperiaate, jonka mukaan ketään ei voida asettaa vastuuseen muista kuin sellaisista toimintansa seurauksista, jotka ovat yleisen elämänkokemuksen mukaan

¹³⁵ Lisäksi syytteen hylkäämisen perusteena oli se, että syytetyn tosiasialliset mahdollisuudet havaita yksittäinen laitevika olivat olleet hyvin pienet.

¹³⁶ *Saloheimo* 2006, s. 185.

¹³⁷ *Nuutila* 1996, s. 389–390, *Hahto* 1998, s. 54, *Nuutila – Melander* 2009, s. 1266, *Sortti* 2013, s. 169.

¹³⁸ Ks. *Hahto* 1998, s. 55.

¹³⁹ *Nuutila* 1996, s. 317, 389–391, *Hahto* 1998, s. 55–56, *Saloheimo* 2006, s. 186.

¹⁴⁰ Ks. esim. KKO 1998:67, KKO 2007:62, KKO 2012:94. Ks. myös *Nuutila* 1996, s. 274–275.

¹⁴¹ *Honkasalo* 1965, s. 119, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 170.

ennakoitavissa jo tekohetkellä.¹⁴² Adekvaatti kausaalisuus on muuntunut rikoslainopissa keskusteluksi seurauksen ennalta-arvattavuudesta tai ennakoitavuudesta – nykyisin valtaosa oikeusoppineista pitää ennakoitavuutta itsenäisenä tuottamusarvioinnin kriteerinä.¹⁴³ Työturvallisuudessa ennakoitavuuskriteerin asema kielletyn ja sallitun riskin rajaa määrittävänä tekijänä on vahvistettu lain tasolla (TTurvL 8.2 §).

Ennakoitavuudessa on kyse siitä, mitä toimijan on otettava lukuun täyttääkseen huolellisuusvelvollisuutensa.¹⁴⁴ Ennakoitava on vain seuraus tai olosuhde, jonka tekijä on voinut ja joka hänen on pitänyt teon hetkellä joko oman tietämyksensä tai yleisen elämäkokemuksen perusteella ennakoida ja ottaa lukuun.¹⁴⁵ Ennakoitavuus on toisin sanoen ratkaistava objektiivisen ja teon hetkisestä näkökulmasta tehtävän arvion perusteella. Lisäksi arvioinnissa otetaan huomioon tekijän tiedot tapahtumaa edeltäneistä olosuhteista sekä ne tiedot, jotka huolellisella tarkkailijalla olisi ollut olosuhteista. Ennakoitavuus ei edellytä, että tekijä on tosiasiasa mieltänyt seurauksen aiheutumisen mahdolliseksi, vaan riittävää on, että hän olisi voinut ja hänen olisi pitänyt mieltää sen sattumisen mahdollisuus. Yleensä konkreettisen tapahtumakulun ennakoitavuutta ei myöskään edellytetä, vaan riittävää on, että seuraus on ollut yleisellä tasolla ennakoitavissa. Kovin laaja vastuuvapaus ei siis tule kysymykseen.¹⁴⁶

Nuutila ja *Frände* ovat kritisoineet ennakoitavuuskriteerin käyttöä huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajanvetokriteerinä. Nuutilan mukaan ennakoitavuuskriteeri on epämääräinen eikä se yksinään riitä teon huolimattomuudelle, koska sillä on merkitystä vain epätavallisissa syy-yhteyksissä ja koska ennakoitavuuden alaisuudessa käsiteltävät tilanteet voidaan jäsentää pidemmällekin. Hänen mukaansa monissa tilanteissa tekoa ei ole pidettävä huolimattomana, vaikka seuraus olisikin ennakoitava. Joissain tilanteissa ennakoitavuuskriteerin soveltaminen saattaa siis johtaa siihen, että vastuu muodostuu tekijän kannalta kohtuuttomaksi.¹⁴⁷

Tästä esimerkkinä Nuutila on esittänyt ratkaisun KKO 1994:69, jossa jalankulkija vammautui astuttuaan pyörätietä takaa lähestyvän pyöräilijän eteen. Pyöräilijää pidettiin

---

¹⁴² *Honkasalo* 1965, s. 118. Adekvaattisuusperiaate näkyy tuottamuksen lisäksi myös mm. yrityksen rangaistavuuden arvioinnissa sekä tahallisuudessa pohdittaessa sitä, miten ratkaistaan tekijän tahallisuuden ulottuminen teolla aiheutettuihin kausaalikulkuihin. Ks. tästä *Nuotio* 1989, s. 315 ja *Nuutila* 1996, s. 350. Tapani ja Tolvanen ovat katsooneet, että ennakoitavuudessa on kyse ”ennen kaikkea seuraustahallisuuden arviointiin liittyvästä seikasta”. Ks. tästä *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 171 ja 212.

¹⁴³ *Frände* 2012, s. 102. Ks. myös *Nuotio* 1989, s. 313 ja 324–325, *Matikkala* 2000, s. 19–21, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 170.

¹⁴⁴ *Nuotio* 1989, s. 314–323, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 256.

¹⁴⁵ *Honkasalo* 1965, s. 122, *Nuutila* 1997, s. 119, *Matikkala* 2000, s. 19.

¹⁴⁶ *Nuutila* 1996, s. 228.

¹⁴⁷ *Nuutila* 1997, s. 121–122. Ks. myös *Frände* 2012, s. 102–106.

syllisenä vamman aiheutumiseen mm. sillä perusteella, että jalankulkijan menettely oli ennakoitavaa. Nuutilan mukaan tapauksen arvioinnissa olisi pitänyt esittää myös kysymys siitä, oliko pyöräilijällä ollut lupa luottaa siihen, että jalankulkija noudattaa edes jonkinlaista huolellisuutta pyörätielle astuessaan, vaikka hänen tielle astumisensa olisikin ollut ennakoitavaa.

Myös Frände on katsonut, ettei ennakoitavuus voi korvata teon huolimattomuus -oppia.¹⁴⁸ Nuutilan ja Fränden näkemykset eroavat toisistaan siinä, että Nuutila antaa ennakoitavuudelle itsenäistä teon huolimattomuus -opin ulkopuolista merkitystä, kun Frände taas katsoo, ettei ennakoitavuuskriteeriä tarvita tuottamusarvioinnissa lainkaan, koska se sisältyy huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen relevanssiin.¹⁴⁹ Lisäksi Frände on kritisoinut ennakoitavuuskriteeriä siitä, että sen soveltamisella on taipumusta johtaa tuottamuksen subjektiivisen ja objektiivisen puolen sekoittumiseen. Fränden mukaan esimerkiksi korkeimman oikeuden käytännössä ennalta-arvattavuudella on ollut suurempi merkitys tekijän kuin teon huolimattomuuden arvioinnissa.¹⁵⁰

Työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolellisuutta on työturvallisuusmääräysten ollessa tulkinnanvaraisia arvioitava ennakoitavuuden avulla, koska sen soveltamisesta säädetään nimenomaisesti työturvallisuuslaissa. Nuutilan ja Fränden kritiikki ennakoitavuuskriteeriä kohtaan herättää kuitenkin kysymyksen siitä, liittyykö ennakoitavuuden soveltamiseen työturvallisuudessa ongelmia. Voiko ennakoitavuuden soveltaminen johtaa työturvallisuusrikoksissa vastaajan kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, jollei arvioinnissa ennakoitavuuden lisäksi kiinnitetä teon huolimattomuus -opin edellyttämällä tavalla huomiota esimerkiksi luottamusperiaatteeseen? Entä mikä on ennakoitavuuden käytännön merkitys työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolellisuuden arvioinnissa ottaen huomioon, että työturvallisuus on varsin tiheään säänneltyä? Tarkastelen ennakoitavuuskriteerin merkitystä työturvallisuusrikoksissa tarkemmin neljännessä ja viidennessä luvussa.

3.2.4 Työntekijän myötävaikutus

Tietyissä tilanteissa uhrin menettely voi vähentää tekijän vastuuta rikoksesta tai jopa poistaa sen kokonaan.¹⁵¹ Tätä ilmiötä kutsutaan rikosoikeudessa *uhrin myötävaikutukseksi* ja se kattaa erityyppisiä menettelyjä loukatun suostumuksesta

---

¹⁴⁸ Frände 2012, s. 89 ja 102.

¹⁴⁹ Nuutila 1996, s. 229, Frände 2012, s. 89 ja 102–106.

¹⁵⁰ Frände 2012, s. 102–106.

¹⁵¹ Nuutila 1996, s. 279, Hahto 2004, s. 11.

yhteiseen riskinottoon ja seurauksen syntyyn vaikuttamiseen.¹⁵² Teon huolimattomuus -oppia sovellettaessa uhrin myötävaikutustilanteet voidaan käsitellä suoraan sallitun riskin alaisuudessa, riskinoton relevanssin yhteydessä tai ymmärtää tunnusmerkistön ulottuvuutta koskeviksi kysymyksiksi.¹⁵³ Uhrin myötävaikutus soveltuu vain rikoksiin, joissa suojelukohteena on yksityinen intressi, ei siis pelkästään esimerkiksi yleinen järjestys tai talous. Se, että säännöksellä suojataan samanaikaisesti sekä yksityisiä että julkisia intressejä, ei kuitenkaan estä myötävaikutusdoktriinin soveltamista.¹⁵⁴

Käytännössä työpaikoilla esiintyy usein tilanteita, joissa työntekijän tietoinen riskinotto ja työnantajan antamien ohjeiden vastainen toiminta on olennaisesti myötävaikuttanut työturvallisuuden vaarantumiseen ja työtapaturman sattumiseen. Tällaisessa tilanteessa saatamme intuitiivisesti ajatella, että työntekijä on itse yksin vastuussa työturvallisuuden vaarantumisesta ja itselleen aiheutuneesta vahingosta¹⁵⁵. Pääsääntöisesti riskinottoon sovelletaankin oikeusjärjestyksessämme oman vastuun periaatetta, jos toinen henkilö vain myötävaikuttaa siihen, että täysivaltainen, riskit tiedostava henkilö vaarantaa itsensä vapaaehtoisesti, koska oikeusjärjestyksen ei ole tarkoitus suojata kenenkään intressejä tämän omilta teoilta. Siksi myötävaikuttaminen itsevaarantamiseen ei yleensä ole rangaistavaa.¹⁵⁶

Tämä pääsääntö ei kuitenkaan sovellu työturvallisuusrikoksiin, sillä työnantajan ja esimiesten on suojele- ja valvontavastuunsa nojalla estettävä työn teettämisestä työntekijöille aiheutuvat riskit ja estettävä työntekijöitä aiheuttamasta vaaraa muille työntekijöille.¹⁵⁷ Usein työpaikan riskien kokonaisvaltainen hallinta on mahdollista vain työnantajalle. Kun työnantajalla on velvollisuus torjua työntekijään kohdistuvat vaarat, on hänen sitä suuremmalla syyllä oltava myötävaikuttamatta työntekijän riskinottoon. Erityisesti työtapaturman sattuessa on työntekijän huolimattomuudesta riippumatta

---

¹⁵² Hahto 2004, s. 4–5, 7–8 ja 11. Uhrin myötävaikutus on yleisnimitys tarkkarajaisemmille oikeudellisille myötävaikutusdoktriineille. Yhtenäistä kaikkiiin tilanteisiin soveltuvaa myötävaikutusoppia ei voida muodostaa. Uhrin myötävaikutus voidaan ottaa huomioon kaikissa rikoksen rakenteen osissa ja seuraamusharkinnassa.

¹⁵³ Nuutila 1996, s. 458–459. Nuutila on käsitellyt luottamusperiaatetta ja työntekijän myötävaikutusta työturvallisuuden vaarantumiseen ja työtapaturman aiheutumiseen tunnusmerkistön ulottuvuuden alaisuudessa.

¹⁵⁴ Hahto 2004, s. 7.

¹⁵⁵ Myös työntekijät itse kokevat usein olevansa yksin vastuussa tapahtumista. Ks. tästä Alvesalo – Jauhiainen 2006, s. 74–75.

¹⁵⁶ Anttila 1946, s. 45, Nuutila 1996, s. 461–467, Hahto 2004, s. 293, Pekka Koskinen 2009, s. 170. Yleensä itsensä vaarantavalla ei ole suojelelun tarvetta.

¹⁵⁷ Nuutila 1996, s. 468, Hahto 2004, s. 327–331.

aiheellista tutkia, ovatko työolot vastanneet työturvallisuuslainsäädännön vaatimuksia, sillä riskinotto on saattanut johtua työolojen puutteellisuudesta.

Hahton mukaan työntekijän menettely ei ”periaatteessa vaikuta työturvallisuusrikoksen täyttymiseen”.¹⁵⁸ Työntekijän myötävaikutus seurauksen syntyyn ei voi vaikuttaa tunnusmerkistön täyttymisen arviointiin siksi, ettei työturvallisuusrikoksen täytyminen edellytä vahinkoseurauksen sattumista.¹⁵⁹ Myöskään loukatun suostumus ei tule kysymykseen työturvallisuusrikoksissa, sillä työturvallisuusrikoksen suojelukohteena on yksittäisten työntekijöiden intressien ohella työolojen turvallisuus ja terveellisyys, joka on kollektiivinen oikeushyvä ja koskee yleistä etua. Työntekijä ei näin ollen ole työturvallisuusrikoksella loukatun oikeushyvän haltija, eivätkä edes kaikki työpaikan työntekijät yhdessä voi suostua työturvallisuusmääräysten noudattamatta jättämiseen tai turvallisuustason laskemiseen työpaikalla.¹⁶⁰

Käytännössä huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajanvedossa esiintyy tilanteita, joissa työntekijän toiminnalle annetaan merkitystä.¹⁶¹ Työntekijän toiminta voi vaikuttaa kielletyn ja sallitun riskin rajaan ainakin ennakoitavuuskriteerin ja luottamusperiaatteen sekä työturvallisuustoimien järjestystä koskevan sääntelyn ja työntekijän omista työvälineistään kantaman vastuun kautta.¹⁶² Oikeuskäytännöstä löytyy yhtäältä tapauksia, joissa työntekijän tietoisellekaan riskinotolle ei ole annettu merkitystä, vaikka vaaratilanteeseen on liittynyt ennakoimattomia piirteitä, ja toisaalta tapauksia, joissa vaaratilanteen on katsottu aiheutuneen pelkästään työntekijän menettelystä, koska työnantajan ja esimiesten vastuun arvioinnissa ei ole kiinnitetty huomiota kaikkiin asiaankuuluviin työnantajavelvoitteisiin. *Hahto* on katsonut, ettei työturvallisuusrikosten käsittelyssä ole kiinnitetty riittävästi huomiota valvontavelvollisuuteen ja yleisesti vaikuttavien työsuojelutoimenpiteiden etusijan periaatteeseen ja että työntekijän vastuu vaarojen ehkäisemisestä on tästä johtuen usein tulkittu liian laajaksi.¹⁶³

---

¹⁵⁸ *Hahto* 2006, s. 207.

¹⁵⁹ *Hahto* 2004, s. 156, 327–328.

¹⁶⁰ *Ibid*, s. 240–241. Ks. myös *Anttila* 1946 s. 126, *Nuutila* 1997, s. 313. Työntekijästä ei tule työturvallisuusrikoksen asianomistajaa silloinkaan, kun työturvallisuusmääräysten rikkominen on aiheuttanut henkilövahingon.

¹⁶¹ Ks. myös *Nuutila – Melander* 2009, s. 1267.

¹⁶² *Nuutila* 1996, s. 343–347, *Hahto* 2006, s. 207 ja *Nuutila – Melander* 2009, s. 1267.

¹⁶³ *Hahto* 1998, s. 69–74. Ks. myös *Wallin* 2010, s. 14–16, Vaasan HO 16.9.1996, R 96/635.

Seuraavissa ratkaisuissa syytteet työturvallisuusrikoksesta hylättiin, koska työnantajalla katsottiin olleen oikeus luottaa työntekijän toimivan työnantajan ohjeiden mukaisesti ja työturvallisuutta uhanneen vaaran katsottiin johtuneen työntekijän ohjeiden vastaisesta menettelystä. Työntekijöille oli annettu riittävä opastus ja heitä oli nimenomaisesti kielletty toimimasta niin kuin he olivat toimineet.

Turun HO 22.3.1996, R 94/1869. Työntekijä sai vammoja, kun hän meni renkaiden kokoonpanokoneen vaara-alueelle nostamaan sinne pudonnutta rengasaihiota koneen ollessa käynnissä. Kone oli varustettu hätä-seis -kytkimillä sekä koneen yläpuolella kulkevalla turvavaijerilla, josta nykäisemällä kone oli pysäytettävissä. Lisäksi koneen edessä oli turvamatot, joilla seisottaessa kone pysähtyi, sekä turvasäde, joka pysäytti koneen toiminnot, jos työntekijä katkaisi sen kulun seisomalla sen edessä. Konetta koskevista työsuojelutarkastuksissa ei ollut todettu turvallisuuspuutteita. Työntekijöille oli annettu asianmukainen opastus koneen käyttöön ja heitä oli kielletty menemästä koneen vaara-alueelle sen käydessä. Tapaturman katsottiin aiheutuneen työntekijän ohjeiden vastaisesta toiminnasta ja syytteet työnantajan edustajia vastaan hylättiin.

Vaasan HO 26.7.2007, R 06/241. Kesätyöntekijä A oli siirtänyt haarukkavaunulla sitomatonta ikkunalasikuormaa lasinleikkaamosta eristyslasilinjalle, kun kuorma kaatui ja A jäi sen alle. A:ta oli kielletty nousemasta kärryn päälle ja A oli tiennyt ohjeesta, jonka mukaan hänen olisi tullut kävellä kuorman takana. Käräjäoikeus totesi TTurvL 35 §:n 2 momentin edellyttävän, että tavaran nosto, kuljetus, käsittely ja varastointi järjestetään siten, ettei nosto- ja siirtolaitteista tai tavaran siirroista tai putoamisesta aiheudu haittaa tai vaaraa työntekijän turvallisuudelle. Asiassa oli kysymys siitä, oliko työnantajan ohjeiden mukaisesti tapahtunut ikkunalasien kuljetustapa aiheuttanut vaaraa työturvallisuudelle. Käräjäoikeuden mukaan kuorman kaatumisvaara oli ollut ilmeinen, koska lasikuormaa ei ollut sidottu, eikä sen kaatumista ollut muutoinkaan estetty. Käräjäoikeus katsoi työnantajan rikkoneen työturvallisuusmääräyksiä laiminlyömällä huolehtia, ettei ikkunalasien siirtotavasta aiheutunut vaaraa työturvallisuudelle. Hovioikeus puolestaan kiinnitti huomiota siihen, että TTurvL 18 §:n 1 momentin mukaan työntekijän on noudatettava työnantajan antamia määräyksiä ja ohjeita. Työnantajan edustajat eivät olleet rikosoikeudellisessa vastuussa työntekijän tietoisesta ohjeiden vastaisesta menettelystä. Näyttämättä oli jäänyt, että ohjeiden mukaisesta kuljetustavasta olisi aiheutunut vaaraa muiden työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle, sillä yhtiössä ei ollut aiemmin kaatunut vastaavanlaista lasikuormaa haarukkavaunun kallistumisen vuoksi, vaikka yksittäisiä laseja olikin rikkoutunut. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella ei voitu päätellä, että lasien sitominen olisi vaikuttanut ohjeiden mukaisen kuljetustavan turvallisuuteen. Ikkunalasien kuljetus oli tapahtunut sitä varten tarkoitettulla reitillä, eikä kuljetuksen välittömässä läheisyydessä ollut muita työntekijöitä kuin satunnaisesti. Syyte työturvallisuusrikoksesta hylättiin. Eri mieltä olleen hovioikeudenneuvoksen mukaan lasilevyjen kuljettaminen sitomattomana sisälsi ilmeisen vaaran lasien kaatumisesta, mikä oli ollut tiedossa, koska kuljetuksen takana tulevalle työntekijälle oli annettu ohje pitää kiinni kuljetettavista laseista. Kuorma olisi voitu sitoa kuljetuksen ajaksi. Lasiruutujen kaatumisesta ja rikkoontumisesta voidaan aina ajatella aiheutuvan vaaraa lähistöllä oleville – myös henkilölle, joka työnantajan ohjeiden mukaisesti seuraa kuljetusta kuorman takana. Näin ollen myös työnantajan ohjeiden mukaisesta ikkunalasien siirtotavasta oli aiheutunut vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle.

Ensin kuvatussa tapauksessa tuomioistuimet päätyivät siihen, että koneen turvajärjestelyt olivat olleet riittävät ja että vaara oli johtunut yksin työntekijän virheellisestä menettelystä. Ratkaisu on perusteltu, koska työnantaja oli tehnyt

voitavansa työturvallisuuden hyväksi käyttämällä useita teknisiä turvaratkaisuja sekä täyttämällä opastusvelvollisuutensa. Työntekijöitä oli lisäksi kielletty menemästä koneen vaara-alueelle. Kone oli tarkastettu monta kertaa, mutta siinä ei ollut havaittu työturvallisuuspuutteita. Työntekijä tunsu hyvin koneen ja sen työturvallisuuteen liittyvät seikat, mutta oli tästä huolimatta mennyt vaara-alueelle.

Jälkimmäisessä tapauksessa työnantajan ohjeiden mukaisesta työtavasta, jossa lasikuormaa kuljetettiin sitomattomana haarukkavaunulla ja työntekijä käveli kuorman takana, ei katsottu aiheutuneen vaaraa työturvallisuudelle, vaan työolojen vaarantumisen katsottiin johtuneen pelkästään työntekijän ohjeiden vastaisesta toiminnasta. Nähdäkseni käräjäoikeuden perustelut ja eri mieltä olleen hovioikeusneuvoksen lausunto osoittavat, että asiassa olisi voitu perustellusti päätyä toisenlaiseenkin johtopäätökseen ohjeen mukaisen kuljetustavan turvallisuudesta. Lisäksi ratkaisussa huomiota kiinnittää se, ettei siinä arvioitu, oliko työtapojen turvallisuutta valvottu riittävästi, vaikka kyseessä oli kesätyöntekijä, jonka työnantaja oli jo kerran käsenyt pois kuorman päältä¹⁶⁴.

Jälkimmäinen ratkaisu osoittaa, että oikeuskäytännössä on kiinnitetty huomiota myös työntekijän työturvallisuusvelvoitteisiin ja että toisinaan työntekijän menettelylle on saatettu antaa liikaakin painoarvoa työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa. Toisaalta ensin käsitelty ratkaisu havainnollistaa hyvin sitä, ettei työnantaja voi varautua kaikkiin ajateltavissa oleviin vaaratilanteisiin ja että myös työntekijällä on vastuuta vaarojen ehkäisemisestä. Käsitelen työntekijän menettelyn ennakoitavuutta jäljempänä luvussa 4.2.

3.3 Tekijän subjektiivinen huolimattomuus

Jos tuottamusarvioinnissa päädytään siihen, että menettely on ollut objektiivisesti katsoen huolimattomaa, on vielä arvioitava, olisiko tekijällä ollut myös kyky ja tilaisuus toimia huolellisesti. Tässä on kysymys tekijän subjektiivisen huolimattomuuden huomioon ottamisesta. Toisintoimimisen mahdollisuuden asettaminen rikosvastuun edellytykseksi on kriminaalipoliittinen periaate, joka rakentuu ajatuksille yksilön vapaudesta sekä reilusta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Taustalla on ajatus siitä, että

---

¹⁶⁴ Ks. myös Wallin 2010, s. 16.

rikosvastuuseen asetettavilla henkilöillä on oltava riittävä kapasiteetti ja tosiasiallinen tilaisuus käyttäytyä lain vaatimalla tavalla.¹⁶⁵

Tuottamuksellisissa rikoksissa subjektiivinen tekijän huolimattomuus ei poistu vielä sillä perusteella, että tekijältä puuttui kyky tai tilaisuus noudattaa lakia. Subjektiivisen huolimattomuuden arvioinnissa on lisäksi kysyttävä, onko tekijä laiminlyönyt jotakin sellaista, joka hänen olisi pitänyt tehdä ja jonka tekeminen olisi mahdollistanut huolellisuusnormin noudattamisen.¹⁶⁶ Subjektiivisen huolimattomuuden katsotaan puuttuneen, jos tekijällä ei olisi ollut kykyä tai tilaisuutta noudattaa lakia, vaikka hän olisi tehnyt teon X, joka hänen olisi pitänyt tehdä ja joka hänellä olisi ollut sekä kyky että tilaisuus tehdä.¹⁶⁷ Jos henkilö kuitenkin on ryhtynyt toimeen, josta suoriutumiseen hänellä ei ole edellytyksiä, ja hän on tiennyt tai hänen olisi kykyjensä noudattamaa huolellisuutta noudattaen pitänyt tietää, ettei kykene tehtävään, hän ei voi vedota tiedon tai taidon puutteeseen.¹⁶⁸ Tällöin rikosvastuun perusteena on tekijän aiempi, vahinkoriskin aiheuttaneeseen tekoon tai laiminlyöntiin johtanut toiminta ja tekijää moititaan ryhtymistuottamuksesta eli siitä, että hän on ryhtynyt toimintaan, jota ei hallitse.¹⁶⁹

Työturvallisuusrikoksissa tekijän subjektiivisella huolimattomuudella ei ole käytännössä juurikaan merkitystä tuottamusarvioinnissa.¹⁷⁰ Tämä johtuu siitä, että työnantajan ja tämän edustajan oletetaan olevan oman alansa asiantuntijoita, jotka eivät voi menestyksellisesti vedota tietämättömyyteen, kokemattomuuteen tai muihin henkilökohtaisiin edellytyksiinsä.¹⁷¹ Myös esimiehen voidaan lähtökohtaisesti olettaa olevan tietoinen yksityiskohtaisistakin työsuojelumääräyksistä ja niiden sisällöstä, mikäli hän on tehtävään pätevä ja kykenevä ja häntä on informoitu hänen tehtäviensä sisällöstä ja hänen toimivaltuuksistaan. Toimenkuvan ja vastuunjaon epäselvyys saattaa poistaa alempien esimiesten subjektiivisen huolimattomuuden, mutta puutteellisuus työntekijöiden valinnassa ja informoinnissa koituu organisaation johdon tai ylemmän

---

¹⁶⁵ Jareborg 1969, s. 358, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 268–271.

¹⁶⁶ Jareborg 1969, s. 358–361, *Nuutila* 1997, s. 267, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 268–269.

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ *Nuutila* 1996, s. 578–579, *Frände* 2012, s. 196, 203–204, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 271–272.

¹⁶⁹ Pekka Koskinen 2009, s. 175, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 271–272. Ks. myös *Kanerva* 1987, s. 165–166.

¹⁷⁰ *HE 44/2002 vp*, s. 95. Ks. myös *Nissinen* 1997, s. 205, *Vento* 1998, s. 19, *Saloheimo* 2006, s. 184–185, *Frände* 2012, s. 196–197, *Tapani – Tolvanen* 2013, s. 248.

¹⁷¹ *Hahto* 1998, s. 78, *Saloheimo* 2006, s. 184, *Ullakononoja* 2013, s. 1200.

esimiestason vahingoksi, koska nämä vastaavat alaistensa esimiesten toiminnasta työsuojelun edellytysten laiminlyönnin perusteella.¹⁷²

Lisäksi työntekijöitä palkkaavalla työnantajalla on velvollisuus ottaa selvää toimintaa sääntelevistä turvallisuusnormeista ja toiminnan työturvallisuusriskeistä viime kädessä asiantuntijoiden avulla, jos omat tiedot ja taidot eivät riitä. Samoin esimieheksi ryhtyvä, joka ei kykene arvioimaan toiminnan turvallisuusriskejä, on velvollinen ottamaan niistä selvää.¹⁷³ Työturvallisuudessa huolellisuuden vaatimusta korostavat vielä työturvallisuuslain 10 §:ssä asetettu velvollisuus selvittää ja arvioida työstä ja työolosuhteista aiheutuvat vaarat sekä TTurvL 8.4 §:ssä säädetty työympäristön tarkkailuvelvoite.¹⁷⁴ Näiden velvoitteiden laiminlyöminen on usein syynä siihen, ettei jotakin turvallisuusriskiä havaita, mutta lisäksi vaarojen arvioinnin ja työympäristön tarkkailun laiminlyöminen on jo sinänsä rangaistavaa työturvallisuusmääräysten rikkomista.¹⁷⁵

Huolellisuusarviointi ei kuitenkaan ole työturvallisuusrikoksissakaan täysin objektiivista, sillä toisinaan on mahdollista katsoa, ettei syytetyllä ollut tosiasiallista mahdollisuutta huolehtia työolojen turvallisuudesta.¹⁷⁶ Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1976 II 37 työturvallisuusmääräysten laiminlyöntiä koskevan syytteen hylkääminen perustui ilmeisesti siihen, ettei syytetyillä ollut käytännön mahdollisuuksia tietää pylväserottimen piilevästä viasta. Lisäksi työnjohtaja oli voinut luottaa asentajan ilmoitukseen siitä, että jännite oli kytketty pois päältä.¹⁷⁷

KKO 1976 II 37. Sähköasentaja oli suorittamassa sähkölaitoksen pääkytkinasemalla huolto- ja korjaustyötä. Hän kytki jännitteen pois pylväserottimella ja ilmoitti työnjohtajalle kytkinaseman jännitteettömyydestä. Pylväserottimen koskettimet eivät kuitenkaan avautuneet riittävästi, koska erottimen ohjausvarsi oli vääntynyt, mistä johtuen jännite pääsi asentajan koskettamaan syöttökennoon ja aiheutti asentajan välittömän kuoleman. Sähkölaitoksella oli useita kymmeniä pylväserottimia ja 25 000 sähköpylvästä. KKO katsoi selvitetyn, ettei pylväserotin ollut työturvallisuusvaatimusten mukaisessa kunnossa ja että tämä oli aiheuttanut sähköasentajan kuoleman. Laitoksen johtajaa ja työnjohtajaa vastaan esitetyt rangaistusvaatimukset kuitenkin hylättiin, koska heidän ei ollut näytetty laiminlyöneen kyseessä olevien sähkölaitteiden ja niiden käytön valvontaa tai rikkoneen annettuja turvallisuusmääräyksiä.

---

¹⁷² Vento 1998, s. 19–20.

¹⁷³ Hahto 1998, s. 31, Nuutila – Melander 2009, s. 1265.

¹⁷⁴ Saloheimo 2006, s. 184–185.

¹⁷⁵ Frände 2012, s. 196.

¹⁷⁶ Helevä-Vuoti 1987, s. 90.

¹⁷⁷ Saloheimo 2006, s. 185, Hietala – Hurmalainen – Kaivanto 2015, s. 118. Ks. myös Vaasan HO 5.7.2012, R 11/1269, jossa syyte hylättiin vastaavanlaisin perustein.

Työturvallisuusasioista vastaavaa ei aseteta vastuuseen myöskään, jos hän on vasta perehtymässä uusiin töihinsä, eikä ole tämän vuoksi ehtinyt havaita puutteita tai vaikuttaa niiden korjaamiseen.¹⁷⁸ Tällöin vastuuhenkilöllä ei yleensä tosin voida katsoa olleen myöskään RL 47:7:n mukaisesti sellaista osuutta lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen, että vastuu voitaisiin kohdistaa häneen.

4 TYÖNANTAJAN JA TÄMÄN EDUSTAJAN HUOLELLISUUDEN ARVIOIMINEN TTURVL 8 §:N MUKAAN

4.1 Työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite

4.1.1 Säännöksen sisältö

Työnantajan työturvallisuutta koskevien velvollisuuksien perustana on TTurVL 8 §:ssä säädetty työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite.¹⁷⁹ Säännös kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

Työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat.

Huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajaavina tekijöinä otetaan huomioon epätavalliset ja ennalta-arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa, ja poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista.

Työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava seuraavia periaatteita:

- 1) vaara- ja haittatekijöiden syntyminen estetään;
- 2) vaara- ja haittatekijät poistetaan tai, jos tämä ei ole mahdollista, ne korvataan vähemmän vaarallisilla tai vähemmän haitallisilla;
- 3) yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä; ja
- 4) tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen otetaan huomioon.

Työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Työnantajan on myös tarkkailtava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyteen.

---

¹⁷⁸ Hahto 1998, s. 79.

¹⁷⁹ Ks. myös HE 59/2002 vp, s. 22.

Työnantajan on huolehdittava siitä, että turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevat toimenpiteet otetaan huomioon tarpeellisella tavalla työnantajan organisaation kaikkien osien toiminnassa.

TTurvL 8 § on työsuojelunormien joukossa yleislauseke, johon on yhdistetty tavoitteiden ja keinojen sääntelyä työsuojelun puitedirektiivin 5 ja 6 artiklan yleisistä työnantajan velvollisuuksia koskevista säännöksistä. Pykälän alussa säädetään työturvallisuuden tavoite- ja vaatimustasosta sekä asetetaan joukko harkintakriteerejä, joiden avulla työturvallisuuden vaatimustaso voidaan yksittäistapauksessa ratkaista. Säännöksen loppuosassa puolestaan säädetään periaatteista ja keinoista, joita työnantaja on velvollinen noudattamaan ja käyttämään työturvallisuuden varmistamiseksi. TTurvL 8 § ohjaa siten työturvallisuuslain yksityiskohtaisempien säännösten, kuten 14 §:ssä säädetyn opastusvelvollisuuden ja 41 §:ssä säädetyn koneen suojaamisvelvollisuuden, soveltamista.

Käsittelen tässä luvussa ensin tarpeellisten suojelutoimenpiteiden toteuttamisen vaatimusta (1 mom.), vaarojen ennaltaehkäisyn periaatteita ja keinoja (3 mom.) sekä valvontavelvollisuutta ja työympäristön tarkkailuvelvoitetta (4 mom.). Tämän jälkeen tarkastelen työnantajan huolehtimisvelvoitteen laajuutta rajaavia ennalta-arvaamattomia olosuhteita ja poikkeuksellisia tapahtumia koskevaa säännöstä (2 mom.) ensin yleisellä tasolla ja sitten siitä näkökulmasta, millä edellytyksin työntekijän menettelyä voidaan pitää työnantajan ja tämän edustajan huolellisuusvelvollisuutta rajaavana ennakoimattomana olosuhteena.

4.1.2 Tarpeellisten suojelutoimenpiteiden vaatimus

TTurvL 8.1 §:n mukaan työn turvallisuudesta ja terveydestä on huolehdittava ”tarpeellisilla toimenpiteillä”. Tämä työturvallisuuden tavoitetason määritelmä samoin kuin säännöksen perustelut ovat varsin niukat. Lain esitöistä kuitenkin ilmenee, että suojelutoimenpiteiden vähimmäistasoa määritettäessä on huomioitava paitsi turvallisuuden ja terveellisyyden vaatimukset (suojeluintressi), myös teknisen ja taloudellisen tarkoituksenmukaisuuden asettamat rajoitukset (kannattavuusintressi) eli vaihtoehtoisten turvallisuustoimenpiteiden kustannukset ja niiden tekniset toteuttamisedellytykset.¹⁸⁰ Toimenpiteiden tarpeellisuuden arvioinnissa on toisin sanoen

---

¹⁸⁰ HE 59/2002 vp, s. 28.

suoritettava *intressivertailua*.¹⁸¹ Säännös vastaa tältä osin vanhan työturvallisuuslain (VTTurvL, 28.6.1958/299) 9 §:n yleislauseketta, jossa intressivertailu ja kohtuus mainittiin nimenomaisesti.¹⁸² Uusi sanamuoto ilmaisee VTTurvL 9 §:ää selkeämmin sen, että säännös ei sisällä työnantajan henkilökohtaisia olosuhteita koskevaa kohtuusharkintaa, vaan huolellisuusvelvoitteen rajaaminen koskee – kuten vanhassakin säännöksessä – vain teon objektiivista huolimattomuutta.¹⁸³

VTTurvL 9.1 §:n mukaan työnantajan oli tarkoin otettava huomioon kaikki, mikä työn laatuun, työolosuhteisiin, työntekijän ikään ja ikääntymiseen, sukupuoleen, ammattitaitoon sekä hänen muihin edellytyksiinsä katsoen ”kohtuudella” oli tarpeellista työntekijän suojelemiseksi joutumasta työssä alttiiksi tapaturmille tai saamasta työn johdosta haittaa terveydelleen.

On kuitenkin epäselvää, mikä merkitys intressivertailulla on tarpeellisten suojelutoimenpiteiden vaatimuksen tulkinnassa. Kannattavuusintressin painoarvoa heikentää se, ettei sitä ole kirjoitettu näkyviin voimassa olevan yleistä huolehtimisvelvoitetta koskevan säännöksen lakitekstiin ja ettei suojeluintressin ja kannattavuusintressin keskinäistä painoarvoa ole määritelty millään tavalla.¹⁸⁴ Kannattavuusintressiä ei mainita myöskään työsuojelun puitedirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan ”työnantajan velvollisuutena on huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä kaikissa työhön liittyvissä tilanteissa” ja joka viittaa jonkin verran työturvallisuuslain edellyttämää ehdottomampaan turvallisuudesta huolehtimisen velvoitteeseen.¹⁸⁵ Itse asiassa maininta ”kohtuudesta” poistettiin työturvallisuuslaista sen vuoksi, että Euroopan komissio oli työsuojelun puitedirektiivin toimeenpanon valvonnassa katsonut tällaisen normin olevan ristiriidassa direktiivin 5 artiklassa asetetun vaatimustason kanssa. Lainmuutoksella pyrittiin siihen, ettei valvontamenettely johtaisi komission jatkotoimenpiteisiin.¹⁸⁶

Suojelutoimenpiteiden valintaan liittyy kuitenkin myös EU-oikeuden mukaan tiettyä harkinnanvaraa, sillä unionin perussopimukseen kirjattu suhteellisuusperiaate edellyttää, etteivät yksityiselle taholle asetettavat velvoitteet ja rasitteet ole tarkoitukseen sopimattomia tai epäsuhdassa tavoiteltavaan päämäärään nähden. Lisäksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 153 artiklan mukaan työntekijöiden

---

¹⁸¹ *Hietala – Hurmalainen – Kaivanto* 2015, s. 60–61. Intressivertailuun viitataan oikeuskirjallisuudessa myös mm. termillä kohtuusharkinta ja kannattavuusintressiin nimityksillä kohtuusperiaate ja kohtuullisuusperiaate.

¹⁸² *Hahto* 2004, s. 332. Ks. myös *Hietala – Hurmalainen – Kaivanto* 2015, s. 60–61.

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ *Saloheimo* 2006, s. 73.

¹⁸⁵ *Ibid.*, s. 74 ja 78. Vrt. *Kuikko* 2006, s. 37.

¹⁸⁶ *HE 59/2002 vp*, s. 2, *Saloheimo* 2006, s. 78.

turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi annettavissa direktiiveissä vältetään säätämästä sellaisia hallinnollisia, taloudellisia tai oikeudellisia rasituksia, jotka vaikeuttaisivat pienten tai keskisuurten yritysten perustamista taikka niiden kehittämistä.¹⁸⁷ Tämä tavoite mainitaan myös työturvallisuuslain esitöissä.¹⁸⁸

Suojelutoimien tarpeellisuus ja riittävyys tulee harkittavaksi tilanteissa, joissa työturvallisuuslaista tai alemmanasteisista säännöksistä ei suoraan ilmene, millaisiin turvallisuustoimenpiteisiin työnantajan on ryhdyttävä. Mahdollisuus ottaa kannattavuusnäkökohtia huomioon riippuu siis siitä, missä määrin tapaukseen sovellettavissa työturvallisuusmääräyksissä on tulkinnan varaa. Kannattavuusintressi ei luonnollisesti oikeuta heikossakaan taloudellisessa asemassa olevaa työnantajaa alittamaan työturvallisuuslainsäädännössä yksityiskohtaisesti määriteltyä turvallisuustasoa.¹⁸⁹ Käytännössä intressivertailun osuutta on hankala osoittaa tuomioistuinten ratkaisuihin, koska kannattavuusintressin merkitystä ei yleensä mainita erikseen ja koska työturvallisuuden vaatimustason määrittely sekoittuu tuottamuksen subjektiivisen puolen arviointiin.¹⁹⁰

TTurvL 8.1 §:n mukaan suojelutoimenpiteiden tarpeellisuutta harkittaessa on intressivertailun ohella huomioitava työhön, työolosuhteisiin, muuhun työympäristöön ja työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. Nämä harkintakriteerit ohjaavat muiden työsuojelunormien tulkintaa siltä osin kuin normit sisältävät joustavasti muotoiltuja tai tulkinnanvaraisia kohtia. Esimerkiksi työntekijän yksilölliset ominaisuudet kuten ammattitaito, työkokemus, ikä, sukupuoli ja muut vastaavat seikat vaikuttavat olennaisesti muun muassa opastuksen ja valvonnan tarpeeseen.¹⁹¹

4.1.3 Työolosuhteiden kehittämisperiaatteet

Työturvallisuuslain 8 §:n 3 momentti sisältää periaatteita, joita työnantajan on ”mahdollisuuksien mukaan” noudatettava työolojen parantamiseksi tarvittavien

¹⁸⁷ Ks. suhteellisuusperiaatteesta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 5 art. Ks. myös *Kuikko* 2006, s. 37, *Saloheimo* 2006, s. 78, *Sortti* 2013, s. 134.

¹⁸⁸ *HE 59/2002 vp*, s. 28. Ks. *Hahto* 2004, s. 332. Hähdön mukaan siitä, että TTurvL:n esitöissä mainitaan tavoite välttää yritysten perustamista vaikeuttavilla rasituksilla, voisi jopa päätellä, että säännös olisi pikemminkin lieventynyt kuin ankaroitunut, sillä VTTurvL:n esitöissä ei mainittu tavoitetta välttää pienten tai keskisuurten yritysten perustamista vaikeuttavilla rasituksilla.

¹⁸⁹ *Hahto* 1998, s. 33–34, *Saloheimo* 2006, s. 80.

¹⁹⁰ *Saloheimo* 2006, s. 80.

¹⁹¹ *HE 59/2002 vp*, s. 28. Ks. myös *Saloheimo* 2006, s. 77 ja 181.

toimenpiteiden suunnittelussa, valinnassa, mitoittamisessa ja toteuttamisessa. Työsuojelun puitedirektiivin 6 artiklan 2 kohta sisältää vastaavanlaisen vaarojen ennaltaehkäisyn yleisten periaatteiden luettelon. Nämä työolosuhteiden kehittämisperiaatteet lisättiin työturvallisuuslakiin puitedirektiivin riittävän tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi, vaikka periaatteiden katsottiin sisältyneen työsuojelun valvontakäytäntöön ja niitä voitiin käyttää työturvallisuusmääräysten tulkinnassa ilman kirjoitetun lain tukea jo aikaisemminkin.¹⁹² Luettelo ei ole tyhjentävä, eikä periaatteita ole lueteltu tärkeysjärjestyksessä.¹⁹³ Työolosuhteiden kehittämisperiaatteet ovat periaate-nimityksestä huolimatta ratkaisusääntöjen alaan kuuluvia normeja, eivät vain painoarvoltaan vaihtelevia harkintakriteerejä.¹⁹⁴

Työturvallisuuslain 8.3 §:n 1 kohdassa säädetään *vaarojen välttämisen periaatteesta*, jonka mukaan vaara- ja haittatekijöiden syntyminen on mahdollisuuksien mukaan estettävä. Periaate merkitsee sitä, että työnantajan on käytettävä jo alun perinkin turvalliseksi tiedettyä tekniikkaa tai työmenetelmää.¹⁹⁵ TTurvL 8.3 §:n 2 kohdassa puolestaan säädetään *korvaamisperiaatteesta*, jonka mukaan sellaiset vaara- ja haittatekijät, joita ei voida poistaa, on korvattava vähemmän vaarallisilla tai haitallisilla. Säännös kattaa kaikki työympäristön turvallisuuteen ja terveellisyysvaikutuksiin vaikuttavat seikat eli niin työvälaineet ja työssä käytettävät tuotteet kuin työmenetelmät ja valmistusprosessitkin.¹⁹⁶ Korvaamisperiaate on läheisessä yhteydessä työssä käytettävien tuotteiden ominaisuuksiin ja siten myös EU-direktiivein harmonisoituun tuotesääntelyyn. Korvaamisperiaatteesta johtuu, ettei mitään tahansa laillisesti markkinoitua, perusvaatimukset täyttävää tuotetta voida vapaasti ottaa käyttöön työpaikalla. Toisaalta laillisesti markkinoituja tuotteita turvallisempia hyödykkeitä voidaan edellyttää vain, kun siihen on työpaikalla objektiivisesti perustellut syyt, sillä on mahdollista, että työsuojeluviranomaisen yksittäistapauksessa esittämä vaatimus koneen tai laitteen korvaamisesta toisella koneella tai laitteella muodostaa kielletyn kaupanesteen.¹⁹⁷

¹⁹² HE 33/1999 vp, s. 2–4, Hahto 2004, s. 338. Ks. myös Saloheimo 1996, s. 72–73.

¹⁹³ HE 33/1999 vp, s. 2, HE 59/2002 vp, s. 29.

¹⁹⁴ Saloheimo 2006, s. 88. Oikeusnormit on perinteisesti jaettu sääntöihin ja periaatteisiin. Tässä jaottelussa säännöt ovat ehdottomia normeja, joita joko noudatetaan tai ei noudateta. Periaatteet sen sijaan ovat toimintastandardeja, joille joko/tai -luonne ei ole luonteenomaista ja joiden painoarvo vaihtelee. Vaikka periaate soveltuisi tapaukseen, se ei välttämättä määrää ratkaisun lopputulosta. Ks. tästä lisää Aarnio 1989, s. 78–80.

¹⁹⁵ Ks. Saloheimo 2006, s. 88.

¹⁹⁶ Saloheimo 2006, s. 88.

¹⁹⁷ Ibid, s. 88–89.

TTurvL 8.3 §:n 3 kohdassa säädetään *yleisesti vaikuttavien turvallisuustoimenpiteiden etusijan periaatteesta*. Periaatteen mukaan yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet on mahdollisuuksien mukaan toteutettava ennen yksilöllisiä suojelutoimia. Suojelutoimenpide on yleisesti vaikuttava, jos vaara voidaan poistaa teknisin tai rakenteellisin keinoin eli esimerkiksi erilaisilla suojalaitteilla. Tällöin turvallisuustoimenpiteen vaikutustapa on objektiivinen eli työntekijöiden toiminnasta riippumaton. Yksilölliset suojelutoimet, kuten työntekijän opastus, valvonta ja henkilökohtaisten suojainten käyttö, puolestaan vaikuttavat subjektiivisesti työntekijöiden turvallisen käyttäytymisen kautta.¹⁹⁸ Säännöksessä ilmaistaan työsuojelutoimenpiteiden järjestys eli se, että työympäristön vaarat on poistettava tai minimoitava ensisijaisesti teknisin tai rakenteellisin keinoin.¹⁹⁹

Huolellisuusvelvollisuuden sisällön määrittelyn kannalta olennaista on, onko työnantajalla yksittäisessä tapauksessa oikeus valita vaihtoehtoisista turvallisuustoimista haluamansa eli täytyykö tapaturmanvaaraan varautua automaattisesti vaikuttavalla keinolla vai voiko velvoitteen täyttää esimerkiksi opastamalla työntekijöitä välttämään vaaroja. Kysymys on merkityksellinen myös työntekijän kannalta, sillä vastuu virheellisestä toimintatavasta on työntekijällä itsellään, jos yksilöllinen turvallisuustoimi katsotaan riittäväksi.²⁰⁰ Yleensä työntekijän suojeluperiaate edellyttää sellaisten keinojen valitsemista, jotka takaavat turvallisuuden ilman työntekijöiden toimenpiteitä.²⁰¹ Kannattavuusnäkökohdat vaikuttavat kuitenkin toiseen suuntaan, sillä tekninen ratkaisu saattaa merkittävästi haitata työntekoa suhteessa työntekijän kautta vaikuttavaan suojeluratkaisuun tai se voi olla kallis toteuttaa verrattuna siitä seuraavaan turvallisuustason paranemiseen. Turvallisuusratkaisun valinnassa onkin huomioitava mahdollisen vahinkoseurauksen todennäköisyys ja vakavuus, erilaisten turvallisuusratkaisujen hinta ja niiden vaikutus työn sujuvuuteen.²⁰² Vasta suojeluperiaatteen ja kannattavuusintressin tapauskohtaisessa punninnassa ratkeaa, kumpaa periaatetta on sovellettava. Jos on odotettavissa, ettei rakenteellinen tai tekninen suojelutoimenpide johda mainittavaan turvallisuustason parantumiseen, voidaan sen sijaan valita työntekijöiden kautta vaikuttava turvallisuusratkaisu.²⁰³

---

¹⁹⁸ Hahto 2004, s. 335–336, Saloheimo 2006, s. 90–91.

¹⁹⁹ Saloheimo 2006, s. 90.

²⁰⁰ Saloheimo 1996, s. 71–72, Hahto 2004, s. 335–336.

²⁰¹ Hahto 2004, s. 338, Saloheimo 2006, s. 91.

²⁰² Hahto 2004, s. 338, Sortti 2013, s. 146–147.

²⁰³ Ibid. Ks. myös Saloheimo 2006, s. 92.

Rikosvastuun kannalta työsuojelutoimenpiteiden järjestyksen osalta on tärkeää erottaa toisistaan tapaturman jälkikäteinen arvio siitä, onko työntekijän kautta vaikuttava turvallisuusratkaisu ollut riittävä, sekä se, mitä työnantaja on tiennyt turvallisuusratkaisun riittävydestä ja onko hän voinut perustellusti luottaa oman toimintansa asianmukaisuuteen. Työnantajan huolimattomuutta ei voida päätellä siitä, että jälkikäteen pystytään osoittamaan, että tapaturma olisi voitu estää rakenteellisella tai teknisellä suojeluratkaisulla.²⁰⁴

Työturvallisuuslain 8.3 §:n 4 kohdan mukaan työoloja parannettaessa on mahdollisuuksien mukaan huomioitava myös tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen. Tekniikan keinoilla ei tarkoiteta vain teknisten laitteiden ominaisuuksia, vaan myös työn ja tuotannon järjestelyjä esimerkiksi ergonomisen tutkimus- ja kehitystyön pohjalta.²⁰⁵ Periaate merkitsee, että tekniikan kehitys vaikuttaa työturvallisuuden vaatimustasoon: kerran saavutettu työturvallisuuden taso ei voi olla pysyvästi riittävä. Säännöksen nojalla on mahdollista vaatia myös aiempien yksityiskohtaisten, mutta vanhentuneiden normien vaatimustason ylittämistä.²⁰⁶

4.1.4 Työympäristön tarkkailuvelvoite ja vaarojen arviointivelvollisuus

Työturvallisuuslain 8 §:n 4 momentin mukaan työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta sekä toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen. Työnantajan tarkkailuvelvoite on osa työnantajan huolehtimisvelvollisuutta ja merkitsee vaarojen arviointimenettelyn ulkopuolella vaikuttavaa velvollisuutta olla selvillä työpaikan turvallisuuteen ja terveellisyyteen vaikuttavista seikoista. Työnantajan on tekemiensä havaintojen perusteella ryhdyttävä toimiin ilmenneiden puutteiden selvittämiseksi ja poistamiseksi. Tarkkailuvelvoite kattaa kaikki työolosuhteiden ja työympäristön vaara- ja haittatekijät, joiden poistaminen on työnantajan velvollisuutena. Työtapojen tarkkailuvelvoite kohdistuu siihen, että työntekijät noudattavat turvallisia työtapoja ja käyttävät henkilönsuojaimia eli toimivat heille annetun opetuksen ja ohjauksen sekä ammattitaitonsa edellyttämällä tavalla. Tarkkailuvelvoitteeseen kuuluu lisäksi se, että ylempi johto seuraa alaistensa esimiesten toimintaa ja ammattitaitoa.²⁰⁷

---

²⁰⁴ Sortti 2013, s. 156.

²⁰⁵ HE 33/1999 vp, s. 2–3, Siiki 2010, s. 36.

²⁰⁶ Saloheimo 2006, s. 90, Siiki 2010, s. 36.

²⁰⁷ Saloheimo 2006, s. 83, Siiki 2010, s. 36–37.

Työympäristön tarkkailuvelvoite on läheisessä yhteydessä TTurvL 10 §:ssä säädettyyn työympäristön vaarojen arviointiin, joka on ensimmäinen vaihe tapaturmien ja terveyshaittojen ehkäisyssä. TTurvL 10 §:n 1 momentin (3.5.2013/329) mukaan työnantajan on selvitettävä ja tunnistettava työstä aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti sekä arvioitava niiden merkitys työturvallisuudelle, jos niitä ei voida poistaa. Arvioinnissa on huomioitava muun muassa tapaturman ja terveyden menettämisen vaara, esiintyneet tapaturmat ja vaaratilanteet sekä työntekijän ikä, sukupuoli, ammattitaito ja tämän muut henkilökohtaiset edellytykset. Selvitettäviä vaara- ja haittatekijöitä ovat kaikenlaiset työturvallisuuslaissa tarkoitetut vaarat.²⁰⁸ Fyysisen työturvallisuuden kannalta keskeisiä ovat työolosuhteista, työmenetelmistä sekä työpisteiden ergonomiasta aiheutuvat fyysisten tapaturmien, vammojen ja ammattitautien vaarat.

Arvioinnin perusteella riskejä on alennettava niin, että turvallisuusmääräysten minimivaatimukset täyttyvät ja että työntekijöiden turvallisuus vaarantuu niin vähän kuin mahdollista. Työnantaja tekee arvioinnin perusteella toisin sanoen tietoisesti valinnan jäljelle jäävien riskien vähentämiseen tarvittavista toimenpiteistä.²⁰⁹ Vaarojen arviointi on myös pidettävä ajan tasalla eli sitä on päivitettävä sopivin väliajoin ja olosuhteiden olennaisesti muuttuessa (TTurvL 10.3 §). Olennaisilla muutoksilla tarkoitetaan kaikkia muutoksia, joiden voidaan olettaa vaikuttavan selvityksen ja arvioinnin lopputulokseen. Säännös korostaa sitä, että arviointitoiminnan on oltava järjestelmällistä ja jatkuvaa.²¹⁰

Yleensä työnantajalla on parhaat edellytykset ja paras asiantuntemus työympäristön vaarojen selvittämiseen ja arvioimiseen. Jos työnantajalta kuitenkin puuttuu riittävä asiantuntemus arvioinnin suorittamiseen, on arvioinnissa käytettävä ulkopuolisia asiantuntijoita. Työnantajan on varmistuttava siitä, että asiantuntija on riittävän pätevä ja että tällä on edellytykset tehtävän asianmukaiseen suorittamiseen (TTurvL 10.2 §). Ulkopuolisten asiantuntijoiden ohjeet tai neuvot eivät vähennä työnantajan vastuuta työturvallisuudesta, vaan työnantajan vastuulla on päättää, mihin toimenpiteisiin tunnistettujen vaarojen poistamiseksi tai vähentämiseksi ryhdytään. Käytännössä

---

²⁰⁸ HE 59/2002 vp, s. 30–31. Ks. myös *Saloheimo* 2006, s. 83.

²⁰⁹ *Ibid.*

²¹⁰ HE 59/2002 vp, s. 32.

työnantajan rikosvastuuseen saattaa kuitenkin vaikuttaa se, että työnantaja on toiminut huolellisesti valitun ja pätevän asiantuntijan ohjeiden mukaisesti.²¹¹

Kuten edellisessä luvussa totesin, vaarojen arviointivelvollisuuden tai työympäristön tarkkailuvelvoitteen laiminlyönti voi luonnollisesti tulla rangaistavaksi sellaisenaan, itsenäisenä työturvallisuusmääräysten vastaisena puutteellisuutena tai epäkohtana. Yleensä pelkästään näiden velvollisuuksien laiminlyöminen ei kuitenkaan johda rikosvastuuseen, sillä syyte- ja korvausprosessissa on usein kyse tietyn, vahinkoseuraukseen johtaneen rikkomuksen jälkikäteisestä arvioinnista. Vaarojen arviointivelvollisuus ja työympäristön tarkkailuvelvoite kuitenkin tiukentavat tuottamusarviointia ja vahinkoseurauksen ennakoitavuuden arviointia.²¹² Huolimattomuusarvioinnissa ei siten ole kyse vain siitä, oliko työnantajalla ja tämän edustajalla kyky ja tilaisuus havaita vahinkoon johtanut riskitekijä, koska vastuuhenkilöillä on velvollisuus selvittää työympäristön vaarat. Jos vaarojen arviointia ei ole tehty tai se on suoritettu puutteellisesti tai jos työympäristön tarkkailu ja seuranta on laiminlyöty, ei vastuuasemassa oleva voi vedota siihen, ettei hän ollut havainnut riskitekijää. Rikosoikeudellisessa ryhtymistuotannuksessa vaarojen arvioinnin laiminlyönti voidaan sijoittaa edeltävän tuottamuksen tasolle, jolloin se on vahinkoriskin aiheuttaneeseen toimintaan johtanut aikaisempi laiminlyönti, johon rangaistusvastuu perustetaan.

4.2 Ennakoitavuus huolehtimisvelvoitteen laajuutta rajoittavana tekijänä

4.2.1 Ennalta-arvaamattomat olosuhteet ja poikkeukselliset tapahtumat

Intressivertailun ohella työnantajan yleisen huolehtimisvelvoitteen laajuutta rajaavina seikkoina otetaan TTurvL 8 §:n 2 momentin mukaan huomioon ”epätavalliset ja ennalta-arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa, ja poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista”. Työturvallisuusrikoksissa ennakoitavuuskriteerin asema huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajanvetokriteerinä on siten vahvistettu lain tasolla. Vastaavanlainen säännös sisältyy puitedirektiivin 5 artiklan 4 kohtaan, jonka mukaan direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta säätää työnantajan vastuun

---

²¹¹ Ibid, s. 31. Ks. myös *Hietala – Hurmalainen – Kaivanto* 2015, s. 67.

²¹² *Saloheimo* 2006, s. 87.

poistamisesta tai rajoittamisesta ennalta-arvaamattomissa ja poikkeuksellisissa olosuhteissa. Säännöksellä on mahdollistettu normaalin tuottamusperusteisen korvaus- ja rikosvastuun omaksuminen EU:n jäsenvaltioissa, mutta se ei vaikuta vaadittavan turvallisuustason määräytymiseen.²¹³

Työturvallisuuslain 8.2 §:ssä on kytketty toisiinsa kaksi eri asiaa: yhtäältä huolehtimisvelvollisuuden sisällön määräytyminen ja toisaalta tapahtumien jälkikäteen arviointi, mihin säännöksen loppuosan sanamuoto ”seurauksia ei olisi voitu välttää” viittaa. *Saloheimo* on pitänyt tätä jossain määrin pulmallisena.²¹⁴ Käytännössä säännöksellä on merkitystä ensinnäkin työnantajan huolehtimisvelvoitteen sisällön eli kielletyn riskin määrittelyssä, kun mitään vahinkoseurausta ei ole aiheutunut. Tällöin säännös vaikuttaa ratkaisuun siitä, millaisia riskejä työnantajan on pyrittävä ehkäisemään työturvallisuusmääräykset täyttääkseen.²¹⁵ Lisäksi tapaturman ennakoimattomuus voi poistaa vastuun työturvallisuusrikoksen liitännäisrikoksesta silloinkin, kun työnantajan todetaan syyllistyneen työturvallisuusrikokseen ja kun työnantajan laiminlyönti on ollut syy-yhteydessä vahinkoseuraukseen.²¹⁶

Vaatus vaaran ennakoitavuudesta merkitsee käytännössä sitä, ettei työnantajaa ole kohtuullista eikä mielekästä velvoittaa varautumaan kaikkiin mahdollisuuksien rajoissa oleviin vaaroihin, koska tällainen velvollisuus voisi merkitä kohtuuttoman isoja taloudellisia panostuksia tai työnteon vaikeutumista minimaalisen riskin ehkäisemiseksi.²¹⁷ Työnantajan ei voida edellyttää ryhtyvän toimenpiteisiin myöskään, jos riski on objektiivisesti arvioiden sellainen, ettei työnantajalla voida katsoa olevan mahdollisuutta sen torjumiseen.²¹⁸

Olosuhteiden ennakoitavuus on ratkaistava objektiivisen ja teon hetkisestä näkökulmasta tehtävän arvion perusteella.²¹⁹ Ennakoitavuuden arviointia hankaloittaa käytännössä se, että arviointi suoritetaan yleensä vasta vahingon tapahduttua, jolloin todellinen tapahtumakulku on jo selvillä. Jälkikäteen on vaikea päätellä, olisiko vaara ollut ennakoitavissa, kun seurauksen sattuminen on tiedossa.²²⁰ Arvioinnissa otetaan

---

²¹³ *Saloheimo* 2006, s. 81.

²¹⁴ *Ibid.*

²¹⁵ *Ibid.* Ks. myös *Hahto* 2006, s. 208.

²¹⁶ *Hahto* 2004, s. 331 ja 354–355, *Pirkko K. Koskinen* 1987, s. 179 ja *Nuutila* 1997, s. 119.

²¹⁷ *Pirkko K. Koskinen* 1987, s. 178, *Hahto* 2006, s. 208–209.

²¹⁸ *Hahto* 2006, s. 208–209, *Saloheimo* 2006, s. 82.

²¹⁹ *Pirkko K. Koskinen* 1987, s. 179.

²²⁰ *Ibid.*, *Hahto* 1998, s. 34.

huomioon vastuuasemassa olevan tiedot tapahtumaa edeltäneistä olosuhteista sekä ne tiedot, jotka huolellisella tarkkailijalla olisi ollut olosuhteista.²²¹ Vaaraa ei voida pitää epätavallisena tai ennakoimattomana, jos vaarojen arviointia ei ole tehty asianmukaisesti ja riski on jäänyt sen vuoksi tunnistamatta.²²² Jos huolellisesti toimiva työnantaja kuitenkin on käytettävissään olevien tosiseikkojen perusteella päätenyt vaarojen arvioinnissa siihen lopputulokseen, ettei haitallista seurausta huomioon otettavalla todennäköisyydellä ole odotettavissa, työnantajan voidaan katsoa huomioineen ennalta arvattavissa olevat seikat.²²³

Ennakoitavuuden vaatimus ei edellytä, että työnantaja kykenisi etukäteen ennakoimaan konkreettisen tapahtumakulun eli sen, miten ongelmatilanne tietyssä tilanteessa aiheutuu. Sen sijaan vastuun syntymiselle riittävää on, että työnantaja olisi voinut ja hänen olisi pitänyt havaita työpaikalla esiintyvät häiriötekijät ja mieltää seurauksen sattumisen mahdollisuus. Kun tiedetään, että työpaikalla esiintyy säännöllisesti tietynlaisia häiriöitä, eivät nämä häiriötilanteet ja niiden aiheuttamat vaarat ole ennalta-arvaamattomia.²²⁴ Jollei häiriöiden sattumista voida estää, on niihin varauduttava esimerkiksi suunnittelemalla turvalliset työmenetelmät myös häiriötilanteita varten.

Ennakoimattomia eivät ole myöskään viat tai puutteet, joista on huomautettu työsuojelutarkastuksessa, sillä työsuojelutarkastajan havaitseman riskin ennalta-arvattavuus harkitaan ensisijaisesti viranomaisarvion perusteella.²²⁵ Se, ettei työnantaja reagoi tarkastajan huomautukseen millään tavalla, on merkki siitä, ettei vaadittavaa huolellisuutta ole noudatettu. Samalla tavoin vaikuttanee yleensä myös esimerkiksi työntekijän tai aliurakoitsijan ilmoitus turvallisuusriskistä, sillä työnantajan voidaan edellyttää ryhtyvän toimenpiteisiin ilmoituksen aiheellisuuden selvittämiseksi ja havaitun riskin poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Ennalta-arvattavuutta on arvioitu esimerkiksi tilanteissa, joissa sää on ollut tai sen on väitetty olleen poikkeuksellinen. Vaikka sää on olosuhde, johon työnantaja ei voi vaikuttaa, ei sitä yleensä pidetä ennakoimattomana olosuhteena, koska työnantajan on varauduttava erilaisiin sääolosuhteisiin ja siihen, millainen vaikutus niillä on

---

²²¹ *KM 2001:13*, s. 67, *HE 59/2002 vp*, s. 29. Ks. myös *Saloheimo 2006*, s. 82.

²²² *Ibid.* Ks. myös *Hietala – Hurmalainen – Kaivanto 2015*, s. 63.

²²³ *Ibid.*

²²⁴ *Nuutila 1997*, s. 119–121, *Hahto 2006*, s. 209.

²²⁵ *Pirkko K. Koskinen 1987*, s. 181, *Saloheimo 2006*, s. 82.

esimerkiksi eri materiaalien lujuuteen.²²⁶ Sen sijaan esimerkiksi työntekijän käyttäytymisen ennakoiminen voi joskus olla niin vaikeaa, ettei työnantajalta voida edellyttää siihen varautumista.²²⁷

Esimerkkinä ennakoimattomasta vaaratilanteesta voidaan viimeaikaisesta oikeuskäytännöstä esittää seuraava Turun hovioikeuden ratkaisu:

Turun HO 13.4.2012, R 11/1163. Kaivoksen katosta putosi noin 1 m x 2 m suuruinen komukivilaatta kaivoksessa työskennelleen työntekijä A:n jalan päälle. Tapaturman seurauksena A sai vammoja mm. oikeaan reisiluuhunsa. Syytteen mukaan työnjohtaja B oli jättänyt huolehtimatta käytössä olevien kulkuteiden ja kaivostilojen turvallisuudesta ja asianmukaisesta kunnosta laiminlyömällä huolehtia kaivosalueen riittävän huolellisesta rusnauksesta eli kaivoksen seinissä tai katossa löyhästi kiinni olevien lohcareiden eli komujen ja muun rikkoutuneen aineksen poistamisesta kalliopinnoista. Tuotantojohtaja C:n puolestaan väitettiin laiminlyöneen valvoa, että kaivosalue rusnattiin riittävän huolellisesti ja tarpeeksi usein ja että työympäristö ja työtavat olivat muutenkin turvallisia. Käräjäoikeuden mukaan ei ollut ilmennyt syytä epäillä, etteikö aluetta olisi rusnattu huolellisesti jokaisen räjäytyksen jälkeen. Kokoneiden ammattilaisten tekemään silmämääräiseen arviointiin perustuva havainnointi oli ollut työturvallisuusmääräysten mukainen toimenpide. Vastaajilla ei siten katsottu olleen velvollisuutta estää työntekijöiden pääsyä kohteeseen. Kohteessa oli ollut tapahtumahetkellä erinomainen valaistus ja lisäksi seinien ja katon kivimateriaali oli valkoista kalkkikiveä, jossa tummat halkeamat erottuivat selvästi. Pudonnut kivi oli ollut ominaisuuksiltaan sellainen, että sen irtoamista oli ollut vaikea havaita ennalta. Tapahtuma oli siten ollut ennalta-arvaamaton. Sekä käräjäoikeus että hovioikeus hylkäsivät syytteen B:tä ja C:tä vastaan.

Tuomiota voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon, että komukiveä oli sen ominaisuuksien vuoksi vaikea havaita myös hyvissä havainnointiolosuhteissa ja ettei tekninen ratkaisu olisi ollut komukivien silmämääräistä havainnointia turvallisempi vaihtoehto, koska koneellisessa rusnauksessa syntyi uusia komukiviä.

4.2.2 Työntekijän menettely ennalta-arvaamattomana olosuhteena

Vastaajat vetoavat työturvallisuusrikosoikeudenkäynneissä usein siihen, että työturvallisuutta uhannut vaara ja tapaturma ovat aiheutuneet sellaisesta työntekijän menettelystä, joka ei ollut vastaajien ennakoitavissa. Tarkasteltaessa, millä edellytyksin työntekijän menettelyä voidaan pitää sillä tavoin ennakoimattomana, ettei työnantajan ole voitu edellyttää siihen varautuvan, on huomiota kiinnitettävä ensinnäkin työsuojelutoimenpiteiden järjestykseen. Jos automaattisesti vaikuttavaa, rakenteellista tai teknistä suojeluratkaisua pidetään TTurvL 8.1 §:ssä tarkoitettuna tarpeellisena suojelutoimenpiteenä ja jos tällainen toimenpide olisi estänyt vaaran aiheutumisen,

²²⁶ Pirkko K. Koskinen 1987, s. 178–181, Hahto 2004, s. 333.

²²⁷ Hahto 2006, s. 209.

työntekijän toiminnalla ei sen moitittavuudesta riippumatta ole merkitystä vastuuasemassa olevien huolellisuuden arvioinnissa.²²⁸

Myös opastus- ja ohjausvelvollisuuden (TTurvL 14 §) sekä työtapojen turvallisuutta koskevan valvontavelvollisuuden (TTurvL 8.4 §) sisältö ja laajuus määrittävät sitä, missä määrin työntekijän menettelyä voidaan pitää vastuuhenkilöiden huolellisuusvelvollisuuden laajuutta rajaavana ennalta-arvaamattomana olosuhteenä. Työturvallisuusmääräysten ja työnantajan antamien ohjeiden vastainen menettely ei ole ennalta-arvaamatonta tilanteessa, jossa työntekijöitä ei ole riittävästi opastettu ja ohjattu oikeisiin työtapoihin. Työnantajan on varauduttava muun muassa siihen, että häiriötilanteissa työntekijät voivat päätyä normaalista poikkeaviin ja jopa epärationaalisiin ratkaisuihin, jollei heille ole annettu opastusta häiriötilanteiden varalta.²²⁹ Tästä oli kysymys seuraavassa hovioikeustapauksessa:

Vaasan HO 17.1.1996, R 95/67. Vastaava työnjohtaja oli ollut tietoinen siitä, että pyöräkuormaajan toimintaan saattaa tulla häiriöitä työmaalla olleen suuren kivimäärän vuoksi. Siksi työntekijän menettelystä johtunut kauhan kiinnitystapin laukeaminen ei ollut ennalta-arvaamaton seikka. Työnjohtajalla olisi ollut erityinen velvollisuus opastaa kuormaajan käyttämisen turvalliset työmenetelmät myös häiriötilanteita varten.

Ennakoimatonta ei ole myöskään sellainen työnantajan antamien ohjeiden ja turvamääräysten vastainen toiminta, joka on muodostunut osaksi työntekijöiden rutiineja ja joka on tullut työnantajan tai tämän edustajan tietoon tai josta työnantajan olisi pitänyt olla tietoinen valvontavelvollisuutensa vuoksi.²³⁰ Mikäli työnantaja havaitsee, että työntekijät toimivat virheellisesti, hänellä on velvollisuus puuttua siihen. Työntekijän toistuvaan virheelliseen menettelyyn on puututtava työnantajan käytössä olevilla laillisilla keinoilla kuten tehokkaammalla valvonnalla, varoituksella tai viime kädessä jopa työntekijän irtisanomisella, koska työnantaja vastaa siitä, ettei vaaraa aiheuttava menettely jatku. Vastuuta ei poissulje se, että työntekijälle on aikaisemmin annettu ohjeet oikeasta menettelytavasta.²³¹ Valvontavelvollisuuden laajuus määräytyy tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella, mutta valvontavelvollisuus on laiminlyöty ainakin, jos työnantaja ja esimiehet eivät ole lainkaan valvoneet, miten jokin työvaihe käytännössä suoritetaan, eivätkä sen vuoksi ole olleet tietoisia työpaikalla käytännössä noudatettavista työmenetelmistä.²³²

---

²²⁸ *Hahto* 2004, s. 336.

²²⁹ *Ibid.*, s. 334–335.

²³⁰ *Ibid.* Ks. myös Rovaniemen HO 12.4.2002, R 02/36.

²³¹ *Hahto* 2004, s. 335 ja 352–353.

²³² *Hahto* 2006, s. 210.

Työntekijän menettelystä aiheutuva vaara ei kuitenkaan aina ole työnantajan tiedossa, sillä työntekijät saattavat pyrkiä peittelemään virheellisiä työmenetelmiä esimiehiltään, jos he tietävät toimivansa virheellisesti työnsä helpottamiseksi. Työnantaja ei voi aina ennakoida esimerkiksi sitä, millä tavalla työntekijät kiertävät määräysten mukaisen laitteen turvallisuusmääräyksiä, kun laite on luovutettu työntekijän käyttöön, sillä työntekijöiden jatkuvaa valvontaa ei voida edellyttää.²³³ *Hahto* on esittänyt työntekijän käyttäytymisestä aiheutuvasta, ennalta-arvaamattomasta tapaturmariskistä seuraavanlaisen esimerkin:

Turvallisuusmääräykset täyttävää moottorisahaa käyttävä työntekijä kiilaa toimintanapin pysymään jatkuvasti alhaalla, jotta laite pysyisi keskeytyksettä käynnissä. Toimenpide estää automaattisen turvakatkaisun, kun moottorisaha irtoaa käyttäjän otteesta ja aiheuttaa vaaratilanteen työpaikalla.²³⁴

Lisäksi työnantajalla on yleensä oikeus luottaa siihen, että työntekijät ovat työpaikalla asianmukaisessa kunnossa. Esimerkiksi työntekijöiden päihtymykseen ei tarvitse lähtökohtaisesti varautua. Työnantajalla on kuitenkin velvollisuus puuttua työntekijän selvästi havaittavaan humalatiltaan ja estää siten työntekijää aiheuttamasta vaaraa itselleen ja muille työntekijöille.²³⁵

Ennakoitavuuteen liittyvää argumentointia ei yleensä voida käyttää, kun työnantaja on rikkonut työturvallisuusmääräyksissä selvästi ilmaistua velvoitetta.²³⁶ Seuraavassa ratkaisussa syyte työturvallisuusrikoksesta kuitenkin hylättiin työntekijän menettelyn ennakoimattomuuden perusteella, vaikka sanamuodoltaan ehdottoman työturvallisuusmääräyksen edellyttämät toimenpiteet oli laiminlyöty. Tapaus oli kuitenkin siinä mielessä poikkeuksellinen, että siinä työturvallisuutta koskeva lainsäädäntö oli muuttunut tapahtumien ja arviointiajankohdan välillä. Niinpä ratkaisussa huomioitiin ehdottomien putoamisen estämistä koskevien säännösten ohella tapahtumahetkellä voimassa olleen VTTurvL:n putoamista koskeva 28 §. Ratkaisu ei siis vaikuta pääsääntöön, jonka mukaan ennakoitavuuskriteeriä ei voida soveltaa, kun täsmällinen työturvallisuusmääräys on laiminlyöty.

Vaasan hovioikeus 20.10.2005, R 04/568. Tehtaalla oli asennettu väliseinää romumonttuun. Monttu oli syvyydeltään 4,5 metriä ja siinä oli 26 cm korkea ja 30 cm leveä reunus. Monttuun putoamisen vaara oli ehkäisty eristämällä asennusalue lippusiimalla ja järjestämällä kulku monttuun siellä olevalla saksilavanosturilla. Työmaan toisena työpäivänä asennustyötä tehnyt D heitti 10 kg painoisen levyn montun pohjalle ja putosi ilman varsinaista kaidetta olleeseen monttuun. Työntekijöiden

---

²³³ *Hahto* 2004, s. 334–335.

²³⁴ *Ibid.*

²³⁵ *Hahto* 2006, s. 210.

²³⁶ *Ibid.*, s. 208.

kulku tie hallin ulko-ovelta asennustyön kohteelle oli ollut runsaan 10 metrin pituinen ja tienä oli ollut seinän viereinen lattia montun vieressä. Tien leveys oli 3,3 metriä hallin seinästä montun reunaan saakka mitattuna. Työntekijät oli ohjattu tälle reitille mm. sulkemalla muut työkohteen kohdalla olevat ulko-ovet ja asettamalla montun reunalle ”pääsy kielletty” -tekstillä varustettu nauha. Työntekijöille oli annettu ohje, että levyt oli toimitettava monttuun levyjen asentamista varten hankitulla nosturilla. Hovioikeus katsoi, että vaikka tapaukseen sovellettavat, putoamisen estämistä koskevien suojarakenteiden turvallisuutta koskevat säännökset olivat sanamuodoltaan ehdottomia, kaiteen tarpeellisuutta koskevia säännöksiä oli tulkittava yhdessä tapahtumahetkellä voimassa olleen VTTurvL:n 28 §:n putoamisvaaraa koskevan säännöksen kanssa. Asiaa ei siten voitu ratkaista vain sillä perusteella, oliko työpaikalla ollut mahdollista pudota kolmea metriä korkeammalta, vaan tapauksessa oli harkittava työnantajan toteuttamien suojelutoimenpiteiden riittävyys kokonaisuutena. Vallinneissa olosuhteissa työntekijä ei ollut voinut pudota montun reunalta vahingossa, eikä levyjen siirtäminen edellyttänyt kaiteettomalle reunalle menoa. Työntekijän toiminta oli ollut selvästi työn turvallisuutta koskevan ohjeen vastaista ja ennakoimatonta.

Korkeimman oikeuden 16.10.2014 antamassa ratkaisussa KKO 2014:75 ennalta-arvaamattomana pidettiin sitä, että ammattitaitoinen koneen käyttäjä ryhtyi konetta pysäyttämättä ja ohjeiden vastaisesti puhdistamaan häiriön aiheuttamaa tukosta käsin. Tarkastelen ratkaisua ja sen merkitystä tarkemmin seuraavassa luvussa, jossa pyrin ratkaisun ja rajatun hovioikeustapaustaineiston perusteella tarkastelemaan ennakoitavuusvaatimuksen merkitystä oikeuskäytännössä tilanteissa, joissa työntekijän menettely on vaikuttanut työturvallisuuden vaarantumiseen.

5 TYÖNTEKIJÄN MENETTELY ENNAKOIMATTOMANA OLOSUHTEENA HOVIOIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ JA KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISUSSA KKO 2014:75

5.1 Työntekijän menettelyn ennakoitavuus hovioikeuskäytännössä

5.1.1 Hovioikeustapausten valinnasta

Turun, Vaasan, Itä-Suomen, Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudet ovat antaneet vuosina 2011–2013 yhteensä 41 ratkaisua, joissa rikosnimikkeenä on työturvallisuusrikos. Viidessätoista näistä tapauksista tuomioistuimet viittasivat ennakoitavuuskriteeriin perusteluissaan tai vastaajat esittivät ennakoimattomuutta koskevan väitteen. Näistä kahdeksassa tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa työntekijän riskinotto oli myötävaikuttanut työturvallisuuden vaarantumiseen ja ennakoitavuusarvio koski työntekijän menettelyä. Seitsemässä tapauksessa puolestaan arvioitavana oli

jonkin muun olosuhteen, kuten ontelolaatan valmistusvirheen (Vaasan HO 27.6.2012, R 11/376) tai jauhemaalipölyn leviämisen (Turun HO 8.10.2012, R 10/2144), ennakoitavuus.²³⁷

Olen valinnut kahdeksasta työntekijän menettelyä koskeneesta ratkaisusta tutkittavakseni kuusi tapausta, joissa arvioitiin työnantajan ja esimiesten huolellisuutta. Rajaan tarkastelun ulkopuolelle ensinnäkin Turun hovioikeuden 16.5.2013 antaman ratkaisun R 12/2025, jossa vastaajat olivat rikkoneet yksiselitteistä työturvallisuusmääräystä laiminlyödessään laatia rakennuskohteen turvallisuussuunnitelman rakennusturvallisuusasetuksen²³⁸ 10 §:n vaatimalla tavalla kirjallisesti. Tällaisissa tapauksissa on selvää, ettei ennakoitavuuskriteeri rajoita vastuuta työturvallisuusrikoksesta. Lisäksi rajaan aineistosta pois Vaasan hovioikeuden 10.10.2011 antaman ratkaisun R 10/1509, jossa työntekijän menettelyn ennakoitavuutta ei ollut tarpeen arvioida, koska syytetyn vastuu poistui jo puuttuvan vastuuaseman vuoksi eli siksi, ettei työturvallisuusvelvoitteesta huolehtiminen tai määräysten vastaiseen tilaan puuttuminen ollut hänen vastuullaan. Olen käsitellyt ratkaisua edellä luvussa 2.4.

Tarkoitukseni on valittujen hovioikeusratkaisujen avulla tutkia, mikä on ennakoitavuusvaatimuksen merkitys työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymisen arvioinnissa tilanteissa, joissa työturvallisuuden vaarantuminen on johtunut työntekijän menettelystä. Niinpä lähestyn ratkaisuja siitä näkökulmasta, millä perusteella työntekijän vaaraa aiheuttanutta menettelyä on tai ei ole pidetty työnantajan huolehtimisvelvoitteen laajuutta rajoittavana ennakoimattomana olosuhteenä. Lisäksi pyrin esittämään oman arvioni siitä, ovatko tuomioistuimet päätyneet ennakoitavuuden arvioinnissa perusteltuun lopputulokseen.

Kaikissa tutkittavaksi valituissa ratkaisuissa on kyse työtapaturmaan johtaneista tilanteista ja kahdessa tapauksessa työnantajaa tai työnantajan edustajia syytettiin työturvallisuusrikoksen lisäksi myös vammantuottamuksesta. Tapausten tarkastelussa on näin ollen pidettävä mielessä, että ennakoitavuudella argumentoiminen voi liittyä

---

²³⁷ Muita olosuhteita olivat kivien sinkoutuminen räjäytysalueen ulkopuolelle (Kouvolan HO 13.12.2012, R 12/328), rullanpurkulaitteen turvallisuuspuute (Rovaniemen HO 10.10.2012, R 11/553), itsenäisen työnsuorittajan ja ulkopuolisen tavarantoimittajan menettely (Turun HO 18.9.2013, R 12/2007), komukiven putoaminen (Turun HO 13.4.2012, R 11/1163) ja kaidesuojauksen puutteellisuus (Turun HO 21.10.2013, R 12/1845).

²³⁸ Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta (205/2009).

myös pyrkimykseen välttää vahingonkorvausvastuu sekä vastuu vammantuottamuksesta, sillä ennakoitavuus voi rajoittaa vahingonkorvausvastuuta ja vastuuta liitännäisrikoksesta silloinkin, kun se ei vaikuta vastuuseen työturvallisuusrikoksesta.

Lisäksi on huomattava, että tässä tutkielmassa tutkimusongelmaa voidaan analysoida vain sen pohjalta, mikä merkitys työntekijän menettelylle on annettu oikeuskäytännössä, sillä käytössäni ei ole ollut esitutkinta- yms. aineistoa, jonka perusteella voitaisiin tutkia, miten ennakoitavuutta on sovellettu työsuojeluviranomaisten valvontakäytännössä, esitutkinnassa ja syyteharkinnassa.

5.1.2 Ennakoitavuus hovioikeustapauksissa

Turun hovioikeuden 21.10.2011 antamassa tapauksessa R 10/2634 työntekijä A oli loukannut kätensä puhdistessaan painokoneen laattaa yhtiön ohjeiden vastaisesti koneen ollessa käynnissä. Myös hänen työparinsa oli juuri ennen tapahtunutta kieltänyt jatkamasta tällaista menettelyä. A:n riskinotto oli siten mitä ilmeisimmin tietoista. Tämä seikka ei kuitenkaan vaikuttanut vastaajien huolellisuuden arviointiin, koska painokoneessa oli suojarportit, jotka olisivat paikoillaan ollessaan estäneet vaara-alueelle ulottumisen, ja koska yhtiössä oli lähes koneen käyttöönotosta lähtien muodostunut tapa olla käyttämättä suojarportteja. Suojarporttien käytön laiminlyönti oli ollut hyvin myös työnantajan edustajien tiedossa, mutta nämä eivät olleet vuosien kuluessa puuttuneet laiminlyönteihin riittävän tehokkain keinoin kuten varoituksin tai tehokkaammalla valvonnalla. Tuomioistuimen mukaan ”pitkään jatkunutta suojarporttien käytön laiminlyöntiä” ei voitu pitää TTurvL 8.2 §:n tarkoittamana epätavallisena tai ennalta-arvaamattomana olosuhteena tai poikkeuksellisenä tapahtumana.

Turun hovioikeuden 18.10.2011 antamassa ratkaisussa R 10/2752 jatkojalostamossa työskennelleet työntekijät olivat päättäneet jauhaa raaka-aineeksi tarvitsemansa karkean lihan itse, koska sitä ei normaalista poiketen ollut saapunut leikkaamosta. Siksi he olivat vaihtaneet lihamyllyyn isoreikäisemmän terän ja ryhtyneet valmistamaan karkeampaa lihaa. Työntekijä A oli myllyn vielä käydessä ryhtynyt käsin puhdistamaan sen suuosaa, kun hänen sormensa osui koneen pyöriviin teriin. Vastaajat vastustivat syytettä sillä perusteella, että A oli tiennyt ohjeesta, jonka mukaan myllyyn ei saanut laittaa kättä isompia teriä käytettäessä, ja että myllyn ominaisuuksien muuttaminen oli ollut

odottamatonta, koska työntekijöiden olisi tullut kysyä siihen ja karkeamman lihamassan valmistamiseen lupa esimiehiltä. Tuomioistuimien katsottiin vastaajien väitteen olevan vailla merkitystä asiassa, koska viereisen osaston koneissa suurireikäisemmät terät olivat olleet jatkuvasti käytössä ilman, että tämän työtavan riskejä oli kartoitettu, ja koska vaarojen arvioinnin puutteista oli huomautettu työsuojelutarkastuksessa kolme kuukautta aiemmin. Lisäksi työnantajan edustajat olivat laiminlyöneet valvontavelvollisuutensa, kun työnjohto ei ollut koskaan paikalla työtä tehtäessä, eivätkä vastaajat siksi olleet olleet selvillä käytännössä noudatetuista työtavoista. Tuomioistuimen mukaan ”asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, että A:n käyttämä työmenetelmä olisi ollut työturvallisuuslain 8 §:n 2 momentin tarkoittama epätavallinen ja ennalta-arvaamaton olosuhde tai poikkeuksellinen tapahtuma”.

Seuraavassa Rovaniemen hovioikeuden tapauksessa ennalta-arvaamattomana ei pidetty sitä, että työntekijä yritti poistaa kuljettimen alle pudonnutta lankakerää käsin:

Rovaniemen HO 27.7.2012, R 11/152. Kesätyöntekijä A oli työskennellyt koivupulperin yksikkölangan poistokuljettimella. Kun A oli kumartunut kuljettimen alle poistamaan sinne pudonnutta lankakerää käsin, takaa tullut paluukauha puristi A:n kuljettimen akselin ja kauhan väliin. Työnantajan edustajien mukaan A:n tietoinen ohjeiden vastainen toiminta oli ollut ennakoimatonta, koska työntekijöitä oli ohjeistettu poistamaan pudonneet lankakerät pitkävartisella metallisella koukulla. Käräjäoikeus katsoi vastaajien laiminlyöneen riittävästi poistaa tai minimoida koneella työskentelyn vaarat, kun otettiin huomioon, että koneen alaosaan oli ollut esteetön pääsy ja että myös muut työntekijät olivat poistaneet lankakeriä sekä käsin että koukulla. Työnantajan edustajien oli – työntekijöiden menettelyn toistuvuus sekä aika, jonka koneen alaosa oli ollut suojaamattomana (vähintään 2 vuotta ja 8 kuukautta), huomioon ottaen – täytynyt havaita vaaratekijä. Heidän olisi työsuojelutoimenpiteiden järjestystä koskevien periaatteiden mukaisesti tullut ryhtyä toimiin koneen alaosan suojaamiseksi teknisin keinoin. A:n menettelyssä ei siten ollut kyse ennalta-arvaamattomasta seikasta. Vastaajat tuomittiin työturvallisuusrikoksesta.

Työntekijöiden huolimattomuudelle ei annettu merkitystä myöskään seuraavissa hovioikeustapauksissa:

Vaasan HO 5.7.2011, R 10/331. A oli kiivennyt pysähdyksissä olleen kiramon eli sahatavaran erotus- ja hajotuskuljettimen alemman kiramon päälle poistamaan laudoista syntynyttä sumaa. Kiramo oli ollut pysähdyksissä, koska ylemmän kiramon montussa oli ollut lautoja. Kun ylempi kiramo tyhjentyi laudoista, tunnistin antoi alemmalle kiramolleen käskyn käynnistyä. Tällöin kiramon päällä olleen A:n vasen jalka jäi kiinni kiramon kolaan ja A kulkeutui kiramon yläosaan loukaten jalkansa. Vastaajat vastustivat työturvallisuusrikossyytettä sillä perusteella, että A oli vastoin työnantajan määräyksiä mennyt kiramon päälle sitä pysäyttämättä ja kysymättä lupaa koneenkäyttäjältä. Käräjäoikeus katsoi näytetyksi, että A oli unohtanut sammuttaa kiramon, koska se oli ollut pysähdyksissä lautojen virtausta kontrolloivan tunnistimen vuoksi. Tukoksen purkaminen oli kuulunut A:n työtehtäviin, sillä vastaavanlaisissa häiriötilanteissa tapana oli ollut, että muut työntekijät avustivat koneenkäyttäjää suman purkamisessa. Käräjäoikeuden mukaan vastaajat olivat laiminlyöneet huolehtia koneen turvallisuuden parantamisesta ja erehtymisen vaaran poistamisesta käytettävissä olevin

rakenteellisin ja teknisin keinoin, kun kiramon päälle oli ollut mahdollista kiivetä esteettä sen käydessä. Valituksessaan hovioikeuteen vastaajat vetosivat A:n menettelyn ennakoimattomuuteen. Hovioikeus totesi, ettei kyseessä ollut epätavallinen, ennalta-arvaamaton ja poikkeuksellinen tilanne, koska vaarallinen työtapo ja suojaukseltaan puutteellinen kone olivat olleet käytössä monta vuotta työnantajan parantamatta koneen suojausta ja puuttumatta vakiintuneeseen työtapaan. Erehtymisvaara oli ollut huomattava, sillä virrankatkaisijoita oli ollut eri paikoissa ja niitä oli useita erityyppisiä. Suma ja siihen liittyvät vaaratekijät olivat olleet yleisellä tasolla ennakoitavissa. Hovioikeus hyväksyi käräjäoikeuden tuomion perusteluineen.

Turun HO 12.1.2012, R 11/548. Työntekijä A oli auttanut työntekijä C:tä puhdistamaan korppujauhokonetta pölystä. A:n puhdistuessa pölynpoistopuhaltimen aukkoa imuletkulla ja käsin hänen vasen kätensä osui puhaltimen sisällä olevaan siipipyörään ja vahingoittui. Vastaajan mukaan korppujauhokoneen sisäosien ja puhaltimen käsittely ei ollut ollut tarpeellista, koska korppujauhokoneella työskentelevien tehtäviin oli kuulunut vain pölypussin tyhjentäminen, eivät puhaltimeen liittyvät huolto- ja siivoustoimet. Koneen käyttö ei aiheuttanut vaaraa, jollei kättä työnnetty koneen sisään. A oli tiennyt ohjeesta, jonka mukaan korppujauhokonetta ei saanut ryhtyä puhdistamaan sen käynnissä ollessa. Vastaajan mukaan kysymys oli ollut ennalta-arvaamattomasta tapahtumasta. Käräjäoikeus katsoi näytetyksi, että A oli erehtynyt puhdistamaan konetta sen käynnissä ollessa, koska oli luullut C:n sammuttaneen koneen ja koska työkohteen melu oli estänyt kuulemasta, oliko kone päällä vai ei. Vastaajan katsottiin laiminlyöneen koneen puhdistustyön riittävän ohjeistamisen, kun siitä ei ollut annettu tarkempia ohjeita kuin että kone tuli sammuttaa puhdistuksen ajaksi. Myös koneen vaarojen arviointi oli laiminlyöty, kun kone oli ollut käytössä vuoden ilman, että siihen oli tehty riskikartoitusta. Ratkaisevaa vastaajan ”syyllisyyttä arvioitaessa” oli käräjäoikeuden mukaan se, oliko asianomistajalle aiheutunut tapaturma ollut vastaajan näkökulmasta ennakoitavissa. Ennakoitavuusarvioinnissa käräjäoikeus otti huomioon, että koska ”puhaltimen siivoaminen on kuulunut asianomistajien työtehtävään, on mahdollista, että työntekijä epähuomiossa ryhtyy siivoamaan puhaltimen aukkoa koneen ollessa käynnissä, ja koska puhaltimen siipipyörää ei ole varustettu suojauksella, tapaturma voi olla todennäköinen seuraus. Koska – – tapaturma ei ole siten ollut aivan epätodennäköinen ja koska vastaajalla on ollut velvollisuus oma-aloitteisesti selvittää ja tunnistaa korppujauhokoneella työskentelystä aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät ja opastaa ja ohjata koneen turvallinen puhdistustyö ja pölypussin tyhjennys niin, ettei tapaturmanvaaraa ole, hän on huolimattomuudesta rikkonut työturvallisuusmääräyksiä”. Käräjäoikeus tuomitsi vastaajan työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta. Hovioikeus piti vastaajan laiminlyöntejä vähäisinä ja jätti vastaajan rangaistukseen tuomitsematta, koska uusi korppujauhokone oli ollut käyttöominaisuuksiltaan samanlainen kuin vanha ja koska koneeseen oli tilattu riskikartoitus. Lisäksi A oli tiennyt, että korppujauhokone oli sammutettava ennen sen puhdistamista.

Turun hovioikeuden 6.7.2012 antamassa ratkaisussa tapaturma oli työnantajan edustajien mukaan aiheutunut kokeneiden työntekijöiden yllättävästä annettujen ohjeiden vastaisesta ja varomattomasta menettelystä. Ratkaisussa huomiota kiinnittää se, ettei ratkaisun perusteluissa otettu kantaa vastaajien esittämään väitteeseen olosuhteiden ennakoimattomuudesta.

Turun HO 6.7.2012, R 11/925. A ja B olivat traktoriin kiinnitettyssä henkilönostokorissa kiinnittämässä jouluvaloja pylväisiin, kun voimanlähteenä toimineen traktorin voiman ulosotto putosi pois päältä ja nostokorin sivusuuntainen ohjausmahdollisuus hävisi. A:n ja B:n suorittaessa hätälaskua henkilönostokori ajautui ajoradan yläpuolelle ja osui tiellä ajaneeseen kuorma-autoon seurauksin, että kori putosi

kadulle ja A ja B vammautuivat. Syytteen mukaan työnjohtaja C oli syyllistynyt työturvallisuusrikokseen ja vammantuottamukseen sallimalla viallisen koneen käytön työssä sekä laiminlyömällä antaa työntekijöille koulutusta laitteen oikeasta käytöstä ja tekninen johtaja D laiminlyömällä valvoa alaisensa C:n toimintaa. Vastaajien mukaan työkoneen väitetty vika ei ollut aiheuttanut vaaraa työntekijöille, vaan tapaturma oli johtunut työntekijöiden yllättävästä ohjeiden vastaisesta toiminnasta ja varomattomuudesta, kun molemmat työntekijät olivat olleet nostokorissa, vaikka toisen olisi pitänyt olla alhaalla traktorissa varmistamassa, että työ saatiin turvallisesti suoritettua. Vastaajien mukaan työntekijät eivät olleet havainnoineet sijaintiaan ja liikennettä hätälaskua suorittaessaan. Molemmat työntekijät olivat kokeneita laitteen käytössä. C:n ja D:n mukaan tapahtumahetkellä olivat vallinneet epätavalliset ja ennalta-arvaamattomat olosuhteet, joihin he eivät olleet voineet varautua. Käräjäoikeuden mukaan voiman ulosoton vaatimaa erityisen tarkkaa kytkentää oli pidettävä työntekijöiden turvallisuutta vaarantavana vikana, joka olisi tullut etsiä ja korjata. Lisäksi työntekijät olisi tullut kouluttaa laitteen oikeaan käyttöön. Käräjäoikeuden mukaan työntekijöille ei ollut näytetty annetun ohjeita myöskään laitteen oikeasta sijoittamisesta jalkakäytävällä, hätälaskun turvallisesta suorittamisesta tilanteessa, jossa nostimen sivusuuntainen ohjausmahdollisuus hävisi, eikä siitä, että toisen työntekijöistä tuli olla alhaalla traktorissa nostinta käytettäessä. Käräjäoikeus tuomitsi vastaajat työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta. Hovioikeudessa oli kysymys vain laitetta vuokralle antaneen E:n vastuun arvioinnista, koska C ja D eivät valittaneet tuomiosta hovioikeuteen. Hovioikeuden mukaan laite ei ollut ollut epäkuntoinen tai muutenkaan sopimaton käytettäväksi valojen asennustyössä. Hovioikeuden mukaan ”oikealla koulutuksella ja työmääräyksiä noudattaen A ja B olisivat voineet käyttää konetta työvälineenä turvallisuuttaan ja terveyttään vaarantamatta”. Tällä perusteella hovioikeus hylkäsi E:tä vastaan ajettut syytteet.

Edellä esitetyn kuuden oikeustapauksen perusteella havaitaan, ettei tarkasteluajavälin hovioikeustapausten joukossa ole yhtään tapausta, jossa työntekijän menettelyä olisi pidetty työnantajan ja tämän edustajan huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajoittavana epätavallisena ja ennalta-arvaamattomana olosuhteena, johon työnantaja ei voi vaikuttaa, tai poikkeuksellisenä tapahtumana, jonka seurauksia ei olisi voitu välttää. Suurimmassa osassa tapauksista kyse on ollut lukuisten työturvallisuusmääräysten laiminlyömisestä tai työturvallisuusvelvoitteiden laiminlyönnit ovat olleet muuten niin selkeästi todettavissa, ettei väite työntekijän menettelyn ennakoimattomuudesta ole selvästikään voinut menestyä.

Esimerkiksi Turun hovioikeuden painokoneen suojaorttien käytön laiminlyöntiä koskevassa tapauksessa R 10/2634 työntekijän riskinotolla ei sen tietoisuudesta ja moitittavuudesta huolimatta ollut vaikutusta vastaajien huolellisuuden arviointiin, koska olemassa olevien suojaorttien käyttäminen olisi estänyt vaaran aiheutumisen. On selvää, että tilanteessa, jossa tekninen tai rakenteellinen suojaus on olemassa, sen käyttöä on valvottava, eikä koneen turvallisuus voi jäädä työntekijän toimenpiteiden varaan. Ratkaisussa esimiehet olivat laiminlyöneet suojaorttien käytön ja turvallisten työtapojen riittävän valvonnan, kun heidän tiedossaan oli ollut, etteivät työntekijät

käyttäneet suojaraportteja, mutta asiaan ei ollut puututtu esimerkiksi valvontaa tehostamalla. Tuomiosta käy päinvastoin ilmi, että esimerkiksi iltavuoroissa ei ollut ollut lainkaan työnjohtoa. Lisäksi vastaajien rikoksen voidaan katsoa vähintäänkin lähenevän tahallisuutta, koska he olivat olleet tietoisia työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteen olemassaolosta²³⁹. Voidaan kysyä, mistä syystä tuomioistuin ylipäätään viittasi ennakoitavuuskriteeriin perusteluissaan, kun vastaajatkaan eivät olleet vedonneet työntekijän menettelyn ennakoimattomuuteen. Selvää on, että tapauksessa ei ollut kyse todellisesta ennakoitavuuskriteerin merkityksen punninnasta.

Lihamassan valmistusta koskevassa ratkaisussa R 10/2752 vastaajat väittivät lihamyllyn ominaisuuksien muuttamisen olleen täysin odottamatonta, koska työntekijöiden olisi tullut kysyä esimiehiltä lupa terän vaihtamiseen ja karkeamman lihamassan valmistamiseen, eikä työvaihe ollut kuulunut heidän tehtäviinsä. Tällä väitteellä ei kuitenkaan ollut asian ratkaisemisen kannalta merkitystä, koska toisella osastolla suurireikäisemmät terät olivat olleet jatkuvasti käytössä, vaikka työtavan riskejä ei ollut arvioitu. Myös valvontavelvollisuus oli laiminlyöty, kun vastaajat eivät olleet olleet selvillä työntekijöiden käytännössä noudattamista työtavoista. Vastaajien menettelyä olisi oikeastaan voitu pitää tahallisenä, koska vaarojen arvioinnin puutteista oli huomautettu työsuojelutarkastuksessa kolme kuukautta aiemmin. Lisäksi yleisellä tasolla on ennakoitavaa ellei jopa odotettavaa, että tuotantokatkoksen sattuessa työntekijät voivat ryhtyä itse suorittamaan aikaisempaa työvaihetta. Näin on varsinkin silloin, kun työntekijät käyttävät työpaikalla sinänsä sallittua työmenetelmää, josta molemmilla on kokemusta.

Teknisiä tai rakenteellisia, automaattisesti vaikuttavia suojeleluratkaisuja voidaan yleensä edellyttää vaara-alueelle pääsyn estämiseksi, kun työn suorittaminen ei edellytä vaara-alueelle menemistä ja rakenteellinen ratkaisu on kohtuuhintainen. Näin oli Rovaniemen hovioikeuden lankakerien poistamista koskevassa ratkaisussa R 11/152. Tapauksessa työntekijän menettelyn ennakoimattomuutta koskeva väite ei tosin olisi voinut menestyä myöskään siksi, että ohjeiden ja turvamääräysten vastainen toiminta oli ollut osa työntekijöiden rutiineja lähes kolme vuotta ilman, että työntekijöiden menettelyyn oli puututtu. Kun työturvallisuusmääräykset edellyttävät työolojen turvallisuuden jatkuvaa tarkkailemista, voidaan työnantajalta ja tämän edustajilta edellyttää työntekijöiden

---

²³⁹ Ks. tahallisuudesta työturvallisuusrikoksissa *Ullakonoja* 2013, s. 1199.

virheellisen menettelyn havaitsemista ja siihen puuttumista paljon lyhyemmänkin ajanjakson kuluessa.

Myös lautojen poistamista kiramosta koskevassa Vaasan hovioikeuden tapauksessa R 10/331 työturvallisuudelle aiheutunut vaara olisi tullut torjua teknisin tai rakenteellisin suojelutoimenpitein eli työntekijöiden toiminnasta riippumatta, koska vähäistä suuremman vahingon aiheutumisen todennäköisyys oli ollut merkittävä. Tapauksessa oli ollut huomattava riski siitä, että työntekijä erehtyi menemään kiramon päälle koneen käynnissä ollessa, koska kiramon päälle kiipeäminen oli ollut normaali työnantajan ohjeiden mukainen toimenpide tukosten poistamiseksi jo vuosien ajan, tukoksia oli syntynyt säännöllisesti ja koska kiramo saattoi olla tukoksen syntymisen vuoksi pysähdyksissä, vaikka sitä ei ollut sammutettu. Virran katkaiseminen ei myöskään ollut selkeää siksi, että virrankatkaisijoita oli erilaisia useissa eri paikoissa. Tämän ilmeisen erehtymisriskin ja teknisen suojauksen tarpeellisuuden vuoksi sillä, että työntekijä oli toiminut varomattomasti tapaturmaan johtaneessa tilanteessa, ei voinut olla merkitystä vastaajien huolellisuuden arvioinnissa.

Myös korppujauhokoneen puhdistamista koskevassa Turun hovioikeuden tapauksessa R 11/548 erehtymisestä aiheutuva turvallisuusriski johti yhdessä vaarojen arviointivelvollisuuden ja opastusvelvollisuuden laiminlyönnin kanssa ennakoimattomuutta koskevan väitteen tehottomuuteen. Tapauksessa työntekijöillä ei ohjeistuksen puutteellisuuden takia ollut selvää kuvaa siitä, mitä korppujauhokoneen puhdistustyöhön tarkkaan ottaen kuului. Tästä sekä työpisteen melusta ja työntekijöiden välisten väärinymmärrysten mahdollisuudesta johtuen tilannetta, jossa työntekijä puhdisti koneen sisäosia sen käynnissä ollessa, ei pidetty ennalta-arvaamattomana. Vaaratekijät olisi voitu havaita huolellisessa korppujauhokoneen vaarojen arvioinnissa, jota ei ollut tehty, vaikka kone oli ollut käytössä jo vuoden. Myös korppujauhokoneen puhdistamista koskevassa tapauksessa vastaaja vetosi siihen, ettei korppujauhokoneella työskentely ollut kuulunut tapaturmassa loukkaantuneen työntekijän tehtäviin, mutta tuomioistuimen mukaan työntekijän tehtäviin oli kuulunut toisen työntekijän avustaminen korppujauhokoneella, koska ”yhtiössä on työskentelyperiaatteena, että toinen työntekijä auttaa toista työntekijää, mikäli tällä on aikaa ja toinen tarvitsee apua”.

Turun hovioikeuden ratkaisu R 11/925, jossa oli kyse traktorin voiman ulosoton pois päältä putoamisesta, on tarkastelluista tapauksista nähdäkseni ainoa, jossa

työntekijöiden toimintaa olisi ehkä voitu pitää ennakoimattomana. Siksi on kiinnostavaa, ettei ratkaisun perusteluissa otettu millään tavalla kantaa vastaajien ennakoimattomuutta koskevaan väitteeseen. Työnantajan edustajien rikosvastuu perustui ratkaisussa keskeisesti siihen, että heidän katsottiin laiminlyöneen sekä työntekijöiden riittävän opastamisen laitteen käyttöön että työn riittävän ohjeistamisen.²⁴⁰ Työnjohtaja C oli kuitenkin jo järjestänyt ensin laitteen omistajan ja sen jälkeen erään kokeneen traktorin käyttäjän antamaan työntekijöille lisäopetusta traktorin voiman ulosoton kytkemisessä. Lisäksi laitteen omistaja oli pyrkinyt selvittämään, minkä virheen työntekijät voiman ulosoton kytkemisessä tekivät, mutta hän ei laitteella suorittamastaan voimakkaasta koekäytöstä huolimatta ollut saanut selville, mistä ongelma johtui. Käyttövirheen syytä oli siis yritetty selvittää ja C oli yrittänyt monella tapaa opettaa laitteen käyttöä työntekijöille. Voidaankin kysyä, mihin toimenpiteisiin laitteen käytön opettamiseksi C:n olisi vielä tullut ryhtyä. Seuraava mahdollinen toimenpide olisi käytännössä ollut laitteen vaihtaminen toiseen. En kuitenkaan ole vakuuttunut siitä, että laitteen käytön kieltämistä olisi voitu edellyttää, kun otetaan huomioon, ettei voiman ulosoton putoaminen pois päältä ollut itsessään vaarallista ja että ongelma toistui harvakseltaan.

Laitteen käytön opastusta suuremmat puutteet koskivat kuitenkin työntekijöiden muuta opastusta ja työn ohjeistamista, sillä käräjäoikeus katsoi näyttämättä jääneen, että työntekijöille olisi opetettu hätälaskun turvallinen suorittaminen ja että heille olisi annettu ohje, jonka mukaan toisen työntekijän oli oltava ylhäällä nostokorissa ja toisen alhaalla traktorissa nostinta käytettäessä. Toisaalta työtapa, jossa toinen työntekijöistä oli alhaalla traktorissa, oli ollut vakiintunut ja työntekijät myös noudattivat sitä käytännössä. Vastaajat pitivät kenties itsestäänselvänä, että kokeneet työntekijät noudattivat tätä työtapaa etenkin, kun työntekijöiden tiedossa oli, että traktorin voiman ulosotto saattaa pudota pois päältä. Työntekijöiden menettely oli tässä suhteessa yllättävää myös siksi, ettei kahdesta työntekijästä ollut hyötyä nostokorissa.

Hätälaskun opettaminen puolestaan on tärkeä osa häiriötilanteiden opastusta vastaavanlaisissa tilanteissa, mutta sen laiminlyönnistä huolimatta yllättävää on, etteivät työntekijät tarkkailleet liikennettä hätälaskua suorittaessaan, koska heillä oli vuosien

---

²⁴⁰ Lisäksi käräjäoikeus katsoi vastaajien laiminlyöneen ryhtyä riittäviin toimenpiteisiin työturvallisuutta vaarantavan vian etsimiseksi ja korjaamiseksi, mutta hovioikeuden mukaan traktorin voiman ulosoton putoamista pois päältä ei ollut pidettävä työturvallisuutta vaarantavana vikana.

kokemus kyseisen laiteyhdistelmän käytöstä ja koulutus tiellä työskentelyn vaaroihin. Häätälaskun suorittaminen ei myöskään olisi ollut tarpeen, jos toinen työntekijöistä olisi ollut alhaalla traktorissa. Vaikka vastaajien tuomitsemista työturvallisuusrikoksesta voitaneen opastuksen riittävyttä kokonaisuutena arvioiden pitää oikeana ratkaisuna, olisi työntekijöiden myötävaikutuksen merkitystä vammantuottamuksen tunnusmerkistön täyttymisen kannalta ollut syytä harkita tapauksessa tarkemmin.

5.2 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2014:75

Korkein oikeus antoi 16.10.2014 ennakkopäätöksen KKO 2014:75, jossa se käsitteli koneen turvallisuutta koskeissa rikosoikeudenkäynneissä usein toistuvia kysymyksiä. Tällaisia ovat koneen turvallistaminen, CE-merkintä, tarkkailu- ja seurantatietojen, tapaturman jälkeen toteutettujen muutosten sekä työntekijän menettelyn ennalta-arvaamattomuuden merkitys työnantajan edustajien rikosvastuun arvioinnissa. Ratkaisu lukeutuu niihin harvoihin oikeustapauksiin, joissa työntekijän menettelyn on katsottu olleen ennalta-arvaamatonta.

KKO 2014:75. CE-merkinnällä ja EY-vaatimustenmukaisuusvakuutuksella varustettuun höyläkoneeseen oli syntynyt tukos koneeseen syötetyistä laudoista. Koneen käyttäjä A oli ohittanut lautojen syötön katkaisevan sähkölukon ja luullut pysäyttäneensä samalla puhdistusharjojen toiminnan eri painikkeesta. Sen jälkeen hän oli mennyt koneen luo suojahuoneeseen, nostanut höyläpöydän ylös koneen vieressä olevan ohjauspaneelin kytkimestä ja yrittänyt selvittää tukosta siirtelemällä lautoja kytkimien avulla. Kun tämä ei ollut auttanut, hän oli koneen käynnissä ollessa yrittänyt poistaa tukosta ensin kepillä ja sitten käsin. Tällöin hänen kätensä jäi koneen pyörivän puhdistusharjan ja sen suojakotelon väliin ja vammautui. Työnantajan edustajia B:tä ja C:tä syytettiin työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta.

Syytteen mukaan B ja C olivat laiminlyöneet tarkkailla höyläkoneella työskentelyä ja havaita vaaratekijät sekä toteuttaa koneen turvallisuutta parantaneet, tapaturman jälkeen toteutetut toimenpiteet jo aiemmin. Syyte perustui syyttäjän mukaan siihen, että höyläkoneen rakenne oli aiheuttanut vaaraa sillä työskenteleville työntekijöille, kun työntekijä oli voinut ohittaa suojahuoneen sähkölukituksen ja ryhtyä poistamaan koneeseen juuttuneita lautoja käsin puhdistusharjojen käydessä. Sen sijaan toisin kuin alemmissa oikeusasteissa B:tä ja C:tä ei syytetty siitä, että he olisivat laiminlyöneet valvoa turvallisten työtapojen noudattamista. B:n ja C:n mukaan tapaturman jälkeen tehdyillä muutoksilla ei ollut merkitystä asiassa, koska muutosten jälkeen suojahuoneen lukituksen avaaminen pysäytti puhdistusharjat ja lähelle niitä sijoitetut sivuterät, mutta itse höyläkone ja siihen syötettyjen lautojen ylä- ja alapintaa käsittelevät terät pysyivät käynnissä, jollei konetta erikseen pysäytetty ohjauspaneelistä. Suojahuoneeseen pääsy oli välttämätön ominaisuus häiriöiden poistamiseksi ja koneen säätämiseksi. Käyttöohjeen mukaan käynnissä olevan koneen luo sai mennä vain koulutettu henkilö. B:n ja C:n mukaan koneen CE-

merkinnällä oli olennainen merkitys heidän vastuunsa arvioinnissa, eikä heillä ollut mahdollisuutta ennakoida kyseisen tapaturman aiheutumista. Korkeimman oikeuden mukaan asiassa oli kysymys siitä, olivatko höyläkoneen rakenne ja suojaruuvit aiheuttaneet työntekijöille vaaraa syytteessä tarkoitettulla tavalla ja olisiko B:n ja C:n tullut havaita kyseisenlaiset vaaratekijät sekä ryhtyä toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi. Lisäksi asiassa oli kysymys höyläkoneen CE-merkinnän merkityksestä vastuun arvioinnissa.

Korkein oikeus totesi, että CE-merkinnällä varustettu kone oli otettu käyttötarkoituksensa mukaiseen käyttöön asianmukaisen asennuksen ja käyttöönottotarkastuksen jälkeen ja että toiminta häiriötilanteissa oli erikseen ohjeistettu. B:llä ja C:llä oli ollut oikeus luottaa siihen, että kone oli työturvallisuusmääräysten mukainen, vaikka työturvallisuus jäikin häiriötilanteissa viime kädessä sen varaan, että työntekijä noudatti turvallisuusohjeita. Höyläkoneen käyttöä ja siinä ilmenneitä häiriötilanteita oli KKO:n mukaan asianmukaisesti seurattu ja riskitekijöitä kartoitettu, eikä B:n ja C:n ollut näytetty tienneen, että koneen käyttäjät olisivat häiriötilanteissa aiemmin yrittäneet ohjeiden vastaisesti poistaa tukoksia kepillä ja käsin konetta sammuttamatta. Siten tarkkailutiedot eivät olleet antaneet aiheutta päätellä, etteikö kone olisi edelleen täyttänyt työturvallisuusmääräyksiä. Mahdollisuus päästä suojahuoneeseen käynnissä olevan koneen luo lukitus ohittamalla oli ollut koneen välttämätön ominaisuus häiriö- ja huoltotilanteissa. Myös koneen käyttöohjeet sallivat lukituksen ohittamisen koulutetun henkilön toimesta. Syntynyt tilanne, jossa ammattitaitoinen koneen käyttäjä oli konetta pysäyttämättä ja ohjeiden vastaisesti ryhtynyt puhdistamaan häiriön aiheuttamaa tukosta kepillä ja käsin, oli ollut ennalta-arvaamaton. Korkein oikeus hylkäsi kaikki syytteet. (Ään.)

Eri mieltä olleen korkeimman oikeuden jäsenen tuomion perustelujen kohdat 35–40 korvaavan lausunnon mukaan asiassa oli viime kädessä kysymys siitä, olisiko B:n ja C:n pitänyt työympäristön tarkkailuvollisuutensa pohjalta havaita, että koneenkäyttäjä pääsi selvittämään tukosta myös käsin puhdistusharjoja pysäyttämättä. Lausunnon mukaan tukosten syntyminen oli kakkoslaatu ajettaessa tavallista ja työnantajan oli täytynyt varautua myös siihen, että häiriötilanteissa tehdään virheitä. Lisäksi B ja C olisivat helposti huomanneet puutteen, jos he olisivat aktiivisesti tarkkailleet tukosten selvittämiskeinoja ja niihin liittyviä työtapoja. Kun vaaratilanteisiin oli kuitenkin varauduttu erilaisin teknisillä ratkaisuin ja ohjeistuksin, jotka olivat pitkään olleet riittäviä, A:n onnettomuus oli tapahtunut, kun hän ei ollut erehdyksessä sammuttanut harjoja ja kun hän oli vastoin kieltoa alkanut selvittää tukosta kepillä ja käsin. Koneen käyttämisessä ilmennyt turvallisuuspuute oli siten ilmennyt monimutkaisen ja erikoisen tapahtumaketjun seurauksena, jota voitiin toteutetut turvallisuusjärjestelyt huomioon ottaen pitää TTurvL 8.2 §:ssä tarkoitettulla tavalla työnantajalle ennalta-arvaamattomana.

Tapauksessa höyläkoneetta ei ollut varustettu turvajärjestelmällä, joka olisi pysäyttänyt koneen liikkeitä automaattisesti työntekijän lähestyessä koneen vaarallisia osia, vaan koneen turvallistaminen oli toteutettu koneenkäyttäjien opastuksella. Korkein oikeus antoi asiassa ratkaisevan merkityksen luottamuksensuojaa koskeville näkökohdille eli vastaajien perustellulle käsitykselle siitä, että työturvallisuusmääräykset olivat

täyttyneet ja että heidän toimintansa oli ollut asianmukaista. Korkeimman oikeuden mukaan vastaajilla oli ollut oikeus luottaa CE-merkityn koneen täyttävän työturvallisuusmääräykset, vaikka turvallisuus olikin häiriötilanteiden osalta jäänyt viime kädessä sen varaan, että koulutettu työntekijä noudatti turvallisuusohjeita, kun otettiin huomioon, ettei koneen tarkastamiseen ja seurantaan liittyviä velvollisuuksia ollut laiminlyöty (kohdat 32, 33 ja 38). Kone oli otettu tarkoituksensa mukaiseen käyttöön asianmukaisen asennuksen ja käyttöönottotarkastuksen jälkeen, sen vaaroja oli arvioitu eikä työympäristön seurannassa ollut ilmennyt, että konetta käytettäessä olisi aikaisemmin syntynyt vaaratilannetta tai että koneen käyttäjät olisivat häiriötilanteissa menettelleet ohjeiden vastaisesti (kohdat 33, 34 ja 38).

Syytteen mukaan työnantajan edustajat olivat laiminlyöneet toteuttaa koneen turvallisuutta parantaneet muutokset jo ennen tapaturman aiheutumista. Korkein oikeus korosti perusteluissaan selvyuden vuoksi, että huolimattomuusarviointi on suoritettava tapahtumahetken olosuhteiden ja työnantajan ja tämän edustajan senhetkisen tietämyksen perusteella. Kone oli ollut ”B:n ja C:n mukaan tapaturmahetkellä varustettu senhetkisen tiedon mukaan kaikilla mahdollisilla turvavarusteilla” (kohta 37). Rikosvastuun arvioinnissa on tärkeää erottaa toisistaan tapaturman jälkikäteen arvio siitä, onko työturvallisuuden vaatimustaso saavutettu, sekä se, mitä työnantaja ja tämän edustajat ovat tienneet turvallisuustoimenpiteiden riittävydestä ja ovatko he voineet perustellusti luottaa oman toimintansa asianmukaisuuteen. Huolimattomuutta ei voida päätellä siitä, että jälkikäteen pystytään osoittamaan, että tapaturma olisi voitu estää toisenlaisella suojeleutkaisulla.

Korkein oikeus näyttää kuitenkin lisäksi katsoneen, että pääsyä koneen vaara-alueelle oli rajoitettu riittävästi ja että höyläkoneen turvallisuustaso oli ollut myös objektiivisesti arvioiden työturvallisuusmääräysten edellyttämällä tasolla tapahtumahetkellä, sillä tuomion perustelujen kohdan 36 mukaan mahdollisuus päästä lukittuun suojuhuoneeseen käynnissä olevan koneen luo lukitus ohittamalla ja siellä olevan höyläkoneen viereen oli koneen toimintaan liittyvä, huolto- ja häiriötilanteissa välttämätön ominaisuus. Sähkölukon avaaminen ei ollut ollut vain rutiinitoimenpide, sillä sen sai tehdä vain koulutettu henkilö. Vastaajat eivät korkeimman oikeuden mukaan olleet syyllistyneet työturvallisuusrikokseen salliessaan tämän koneen käyttöohjeiden mukaisen menettelyn.

Korkeimman oikeuden ratkaisu osoittaa, että tapaturmanvaaran välttäminen voidaan koneturvallisuudessakin perustaa viime kädessä työntekijöiden kautta vaikuttavaan toimintaan eli esimerkiksi ohjeiden noudattamiseen, vaikka työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (työvälineasetus, 403/2008) 4 § edellyttää työvälineen käytöstä aiheutuvan vaaran poistamista ensisijaisesti työvälineen rakenteeseen tai sen ympäristöön liittyvillä teknisillä toimilla ja sallii työvälineen turvallisuuden varmistamisen esimerkiksi opastuksella vasta, jos vaaraa ei voida poistaa teknisillä toimilla.²⁴¹ Korkeimman oikeuden ratkaisu eroaa viimeaikaisesta oikeuskäytännöstä, sillä vastaavanlaisissa tapauksissa automaattisesti vaikuttavien suojelutoimenpiteiden toteuttamatta jättämistä on yleensä pidetty työturvallisuusmääräysten vastaisena.

Koneen vaatimustenmukaisuus on keskeisin ero myös korkeimman oikeuden enemmistön ja vähemmistön näkemysten välillä, sillä eri mieltä olleen korkeimman oikeuden jäsenen mielestä koneen käytöstä oli aiheutunut kiellettyä vaaraa. Hänen mukaansa kyseinen turvallisuuspuute olisi ollut myös helppo havaita ja korjata, jos tukosten selvittämiskeinoja olisi aktiivisesti pohdittu ja niihin liittyviä työtapoja tarkkailtu. Vähemmistöön jäänyt jäsen päätyi kuitenkin samaan lopputulokseen kuin enemmistö katsoen, että tapaturman jälkeen toteutettujen korjaustoimenpiteiden toteuttamista ei ollut voitu edellyttää ennen tapaturman sattumista vaaratilanteen ennakoimattomuuden vuoksi.

Lisäksi korkein oikeus linjasi ratkaisussa, että työntekijän toiminta oli ollut työnantajan edustajien kannalta ennalta-arvaamatonta. Korkeimman oikeuden mukaan ”tilanne, jossa ammattitaitoinen koneen käyttäjä höyläkonetta pysäyttämättä ja ohjeistuksen vastaisesti on ryhtynyt kepillä ja viime kädessä käsin poistamaan häiriön aiheuttanutta tukosta, on ollut ennalta-arvaamaton. B ja C eivät ole vastuussa näistä tapahtumista” (kohta 36). Korkein oikeus antoi ennakoitavuusarvioinnissa merkitystä sille, että työntekijä olisi voinut pysäyttää koneen työnantajan ohjeiden mukaisesti ja etteivät työnantajan edustajat olleet tienneet, että häiriötilanteissa oli aiemmin menetelty ohjeiden vastaisesti (kohdat 34–36). B:n ja C:n ei ollut – työntekijän tietoisuus koneen

---

²⁴¹ Ks. myös *Sortin* kyseistä tapausta koskeva kommentti www.edilex.fi > uutiset > vierashuone > vierashuone 2015 > Asianajaja Toni Sortti: Työturvallisuusrikos, KKO 2014:75: Koneen CE-merkintä ja työnantajan edustajien luottamus toimintansa asianmukaisuuteen. Ratkaisussa huomiota kiinnittää myös se, ettei korkein oikeus ilmeisesti soveltanut työvälineasetuksen 4 §:ää.

käyttöön liittyvistä riskeistä ja häiriötilanteiden ohjeistuksesta sekä tämän kokeneisuus huomioon ottaen – tarvinnut varautua työntekijän toimintaan.

Eri mieltä olleen korkeimman oikeuden jäsenen lausunnossa ennalta-arvaamattomana puolestaan pidettiin monimutkaista ja erikoista tapahtumaketjua, jonka seurauksena turvallisuuspuute oli koneen käyttämisessä ilmennyt, kun otettiin huomioon koneelle tehdyt turvallisuusjärjestelyt, jotka olivat pitkään riittäneet estämään vahingot. Eri mieltä olleen jäsenen lausunnossa korostuivat siis tapahtumien poikkeukselliset piirteet kokonaisuutena eli työntekijän ohjeiden vastaisen menettelyn lisäksi esimerkiksi se, ettei tukoksen poistaminen ollut onnistunut mekaanisesti kytkimien avulla, tukos oli ollut juuri puhdistusharjojen kohdalla ja ettei työntekijä ollut muistanut sammuttaa harjojen käyntiä erillisestä painikkeesta.

Korkeimmassa oikeudessa vastaajien väitettiin laiminlyöneen valvontavelvollisuutensa koneturvallisuuden tarkkailun osalta, mutta syyte ei koskenut turvallisten työtapojen noudattamisen valvontaa (perustelujen kohta 5). Tämä herättää kysymyksen siitä, oliko syyteen rajauksella vaikutusta ratkaisun lopputulokseen. Olisiko työntekijän menettelyä pidetty ennakoimattomana, vaikka syyte olisi koskenut myös työtapojen noudattamisen valvontaa? Korkein oikeus käsitteli valvontavelvollisuutta perustelujen kohdassa 35, jossa se katsoi A:n olleen ammattitaitoinen koneenkäyttäjä, joka oli tuntenut koneen hallintajärjestelmät, sen käyttöön liittyvät riskit ja sen käyttöä koskevan ohjeistuksen. Lisäksi korkein oikeus kiinnitti huomiota siihen, että A:lle tuttu sinänsä normaali työtehtävä, kakkoslaatuisten lautojen höylääminen, oli käyty A:n kanssa läpi ennen työvaiheen aloittamista. Korkeimman oikeuden mukaan työnantajan edustajat eivät ”asiassa esitetyn selvityksen perusteella” olleet laiminlyöneet ”työntekijän suojelemiseksi tarkoitetun työpaikan olosuhteiden ja niihin liittyvien vaaratilanteiden seuranta”.

Korkein oikeus ei siis suoraan ottanut kantaa työtapojen valvonnan riittävyteen työpaikalla eikä todennut, ettei A:n suorittamaa höyläystyötä ollut tarvinnut valvoa. Tähän korkeimman oikeuden perustelut kuitenkin viittaavat. Olen korkeimman oikeuden kanssa samaa mieltä siitä, ettei kokeneen työntekijän valvontaa voida edellyttää tämän suorittaessa rutiiniluontoista työtehtävää, kun työtehtävä on juuri ennen siihen ryhtymistä käyty läpi työntekijän kanssa, jollei ole syytä olettaa, että

työntekijä toimii ohjeiden vastaisesti. Syytteen ulottaminen työtapojen valvonnan laiminlyömiseen ei siten kaikesta päätellen olisi muuttanut ratkaisun lopputulosta.

KKO 2014:75 osoittaa, että TTurvL 8.2 §:llä on käytännöllisiä soveltamistilanteita oikeuskäytännössä ja että työntekijän menettelyä voidaan pitää ennalta-arvaamattomana, vaikka yleisellä tasolla on ennakoitavissa, että työntekijät tekevät häiriötilanteissa virheitä. Mielestäni syntyneitä tilannetta oli perusteltua pitää TTurvL 8.2 §:n tarkoittamalla tavalla ennakoimattomana, koska työntekijä oli ammattitaitoinen ja kokenut ja hallitsi myös häiriötilanteiden toimintatavat, koska työtehtävä ja selkeä ohjeistus oli kerrattu hänen kanssaan ennen työvaiheen aloittamista ja koska työntekijä ei – hänen oman kertomuksensa mukaan – ollut aiemmin yrittänyt käsin irrottaa harjojen kohdalle juuttunutta lautaa (kohta 17). Toisensuuntaista johtopäätöstä tukeviakin seikkoja tapaukseen kuitenkin liittyi, sillä A:n mukaan työntekijät olivat aikaisemminkin poistaneet tukoksia kepillä ohjeiden vastaisesti ja työnantajan edustajat olivat tienneet työntekijöiden kilpailleen siitä, kenen vuorolla höylättiin eniten lautoja (kohdat 16 ja 19).

Korkeimman oikeuden linjaus on tärkeä vastaavanlaisia tilanteita ajatellen. Ratkaisu ohjaa tuomioistuimia harkitsemaan ja perustelemaan tapauskohtaisesti perusteellisemmin, onko yleisesti vaikuttavaa rakenteellista tai teknistä suojeluratkaisua voitu edellyttää ja onko vastaajilla ollut CE-merkintään perustuva oikeus luottaa toimintansa asianmukaisuuteen, vaikka yksilöllinen suojeluratkaisu ei olisi estänyt vaaran aiheutumista. Näin koneturvallisuudessaakin kiinnitettäneen vastaisuudessa useammin huomiota myös työntekijän menettelyn ennakoitavuuteen. Vaasan hovioikeuden 4.5.2015 antama ratkaisu R 14/594 osoittaa, että korkeimman oikeuden linjaukset ovat jo vaikuttaneet työnantajan edustajien huolimattomuuden arviointiin samankaltaisissa tapauksissa:

Vaasan HO 4.5.2015, R 14/594. Työntekijä oli työskennellyt pesulassa pyykkien kuljetushihnalla. Kun vaatekappale oli jäänyt jumiin kuljetushihnan ja valssaimen väliin, työntekijä oli nostanut liukuhihnan päässä olleen pyykkikorin pois tieltä ja ryöminyt liukuhihnan alle irrottamaan vaatekappaletta. Tällöin kuljetushihna, joka oli ollut pysähdyksissä, mutta ei sammutettuna, alkoi liikkua uudelleen ja työntekijän käsi jäi jumiin valssaimen ja kuljetushihnan väliin. Syytteen mukaan työnantajan edustajat olivat muun ohessa laiminlyöneet riittävän opastuksen ja ohjeistuksen sekä pyykkilinjaa kuljetushihnan suojaamisen rakenteellisin tai teknisin toimenpitein. Vastaajat vastustivat syytettä vedoten mm. siihen, että heillä oli ollut oikeus luottaa CE-merkityn kuljetushihnan turvallisuuteen ja että työntekijän menettely oli ollut ennalta-arvaamaton olosuhde, johon vastaajat eivät olleet voineet vaikuttaa. Hovioikeus katsoi, ettei kuljetushihnan rakenne, matala nopeus (20 m/min) ja tapaturman sattumisen todennäköisyys huomioon ottaen ollut tarpeen varustaa teknisellä suojauksella, vaan

työntekijöille annetut ohjeet olivat olleet riittävä suojelutoimenpide. Työntekijän menettelyn ennakoitavuudesta hovioikeus totesi seuraavaa: ”työntekijä on tietoisesti ja ilman perusteltua syytä sivuuttanut ne perustavanlaatuiset ja yksiselitteiset määräykset ja ohjeet, jotka työnantaja on työntekijöille antanut ja jotka koskevat kaikkia pesulan koneita. Työntekijä on toiminut ns. ”kymppinä” ja hän on ollut vastuussa mm. koneen sammuttamisesta työpäivän päättyessä. Hän on ollut tietoinen yrityksessä sovellettavista menettelyistä. Häiriötilanteissa työntekijöiden on tullut sammuttaa kone ja ottaa yhteyttä huoltomieheen, joka on ollut päivittäin työpaikalla ja tavoitettavissa myös puhelimitse. Häiriön korjaaminen ei ole vaatinut kiireellisiä toimenpiteitä työntekijältä, eikä hätäpysäytyspainikkeen käyttö olisi aiheuttanut tuotantohäiriötä. – – Koska teknisen suojauksen asentamista ei ole ollut syytä edellyttää, kyse on ollut ennalta-arvaamattomasta tapahtumasta, johon työnantaja ja tämän edustajat eivät ole voineet vaikuttaa”. Hovioikeus hylkäsi syytteet työturvallisuusrikoksesta.²⁴²

Edellä kuvattu hovioikeusratkaisu noudattaa selkeästi korkeimman oikeuden linjauksia ja on kaiken kaikkiaan hyvin perusteltu. Siinä annettiin korkeimman oikeuden tavoin merkittävä painoarvo CE-merkintään perustuvalla luottamuksensuojalle ja arvioitiin avoimesti teknisten ja rakenteellisten toimenpiteiden tarpeellisuutta. Tässä arvioinnissa kannattavuusintressi mainittiin tavallisesta poiketen erikseen, joten myös intressivertailun osuus ratkaisussa voidaan osoittaa. Lisäksi myös työntekijän menettelyn ennakoitavuutta käsiteltiin tähänastisesta oikeuskäytännöstä poiketen hyvin perusteellisesti. Työntekijän menettelyn ennakoimattomuutta koskevassa arvioinnissa ratkaisevaa oli työntekijän asema nk. ”kymppinä” eli työkunnan etumiehenä ja se, ettei työntekijällä ollut mitään syytä poistaa vaatekappaletta itse, koska huoltomies oli aina tavoitettavissa eikä tuotantohäiriötä olisi syntynyt, vaikka työntekijä olisi odottanut huoltomiestä.

5.3 Oikeuskäytännön analyysiä

Oikeuskäytännön tarkastelu osoittaa, että ennakoitavuuskriteerillä on oikeuskäytännössä vain hyvin harvoin merkitystä työturvallisuusrikoksesta syytetyn työnantajan ja tämän edustajan huolellisuuden arvioinnissa, sillä esimerkiksi valitsemani tarkasteluajavälin 41 hovioikeustapauksen joukossa on vain yksi ratkaisu, jossa olosuhteita pidettiin ennakoimattomina. Siinäkin kyse ei ollut työntekijän menettelyn ennakoitavuudesta²⁴³. Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2014:75 kuitenkin osoittaa, että työntekijän menettelyä voidaan perustellusti pitää ennalta-arvaamattomana, vaikka viimeaikaisessa oikeuskäytännössä tällaisia tapauksia ei ole juuri esiintynytkään.

²⁴² Oikeustapauksen suomennos K.P.

²⁴³ Ks. komukiven putoamista koskeva Turun HO 13.4.2012, R 11/1163, jota olen käsitellyt edellä luvussa 4.2.1.

Valitsemani hovioikeustapausaineisto ei ole osoittautunut kovin hyödylliseksi sen kysymyksen tarkastelussa, millä edellytyksin työntekijän myötävaikutusta työturvallisuutta vaarantavan olosuhteen syntyyn voidaan pitää työturvallisuuslain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ennakoimattomana olosuhteenä tai poikkeuksellisenä tapahtumana, koska aineisto ei sisällä ratkaisuja, joissa työntekijän menettelyä olisi pidetty ennakoimattomana. Lisäksi suurimmassa osassa hovioikeustapausaineistoon sisältyvistä ratkaisuista on ollut kyse täsmällisten normien laiminlyönnistä tai muulla tavalla niin ilmeisestä työturvallisuusvelvoitteiden laiminlyönnistä, ettei ennakoitavuusvaatimuksella selvästikään ole voinut olla merkitystä huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajanvedossa. Tarkastelluissa tapauksissa kysymys työntekijän menettelyn ennakoitavuudesta ei voiman ulosoton pois päältä putoamista koskevaa tapausta lukuun ottamatta ole ollut aidosti tulkinnanvarainen.

Tuomioistuimeen näyttävät siis ylipäättään päätyvän enimmäkseen tapaukset, joissa vaatimustasoltaan selkeitä työturvallisuusmääräyksiä on rikottu. Tämä kertoo ensisijaisesti jostain aivan muusta kuin siitä, että työnantajan ja esimiesten rikosvastuu olisi oikeuskäytännössä lähestynyt ankaraa vastuuta. Tämän tutkielman puitteissa ei ole tutkittu sitä, miten työntekijän menettelyn ennakoitavuus huomioidaan työturvallisuusrikosten tutkinnassa ja syyteharkinnassa, mutta nähdäkseni oikeudenkäynneissä käsiteltävien tapausten laadulle ei löydy muuta järkevää selitystä kuin se, että työntekijän myötävaikutus vaaratilanteen syntyyn ja olosuhteiden ennakoimattomuus vaikuttavat jo työsuojeluviranomaisen, poliisin ja syyttäjän arvioon työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymisestä ja jatkotoimenpiteiden tarpeellisuudesta. Työntekijän menettely voi toisin sanoen johtaa siihen, että viranomaiset pitävät työturvallisuusmääräysten laiminlyöntejä vähäisinä tai katsovat, ettei rikosta ole syytä epäillä. Tähän viittaa sekin, että vain murto-osa poliisin ja työsuojeluviranomaisen tietoon tulleista, työturvallisuusvelvoitteiden laiminlyönneistä tai niitä koskevista epäilyistä johtaa syytteesen.²⁴⁴

---

²⁴⁴ Syyttäjällä on oikeus tai joissakin tapauksissa myös velvollisuus jättää syyte nostamatta muun muassa, jos asiaan ei liity rikosta, rikoksesta ei ole näyttöä tai rikosta on pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä ROL 1:7:n nojalla. Työturvallisuusrikoksissa syyttämättä jätettyjen tapausten osuus on ollut merkittävästi korkeampi kuin rikoksissa keskimäärin. Vuonna 2004 syyttämättäjättämispäätösten osuus oli työturvallisuusrikoksissa 24,2 % ja rikoksissa keskimäärin 6,3 %. Ks. tästä *Lappi-Seppälä* 2004, s. 275, *Alvesalo – Jauhiainen* 2006, s. 17. Lisäksi myös työsuojeluviranomaiset ovat käytännössä pyrkineet rajoittamaan poliisille tehtävät rikosilmoitukset tilanteisiin, joissa tutkinta- ja syyttämismenettelyllä, oikeuskäsittelyllä ja sanktioilla voidaan vaikuttaa työolojen parantamiseen tai joissa asia on ennakkotapauksen luontoinen tai muuten työsuojelullisesti tärkeä. Ks. *Kanerva* 1987, s. 163.

Ennakoitavuuskriteerin soveltamisala on lähtökohtaisesti kapea, koska työnantajan työturvallisuusvelvoitteista säädetään työturvallisuuslainsäädännössä kattavasti ja koska työnantajan velvollisuus selvittää ja arvioida työympäristön vaarat tiukentaa ennakoitavuusarviointia merkittävästi. Viimeaikaisen oikeuskäytännön tarkastelusta ilmenee, että toisin kuin *Hahdon* ja *Kaisa Wallinin* havainnot 5–15 vuoden takaisesta oikeuskäytännöstä osoittavat, nykyisin tuomioistuimet kiinnittävät pääsääntöisesti huomiota kaikkiin olennaisiin tilanteeseen soveltuviin työnantajavelvoitteisiin vastaajien huolimattomuuden arvioinnissa. Lisäksi oikeuskäytännön tarkastelu osoittaa joidenkin velvoitteiden, erityisesti opastusvelvollisuuden ja yleisesti vaikuttavien suojelutoimenpiteiden etusijan periaatteen, vaatimustason vakiintuneen oikeuskäytännössä korkeaksi ja kaventaneen ennakoitavuuden soveltamisalaa entisestään.

Opastusvelvollisuuden täyttäminen edellyttää käytännössä, että työvaiheet ohjeistetaan tarkasti työntekijöiden kokemuksesta ja ammattitaidosta riippumatta. Voiman ulosoton pois päältä putoamista koskeva Turun hovioikeuden ratkaisu R 11/925 (6.7.2012) on mielestäni hyvä esimerkki perehdytykseltä edellytettävästä järjestelmällisyydestä ja siitä, että myös kokeneiden työntekijöiden työ on opastettava ja ohjeistettava tarkkaan. Lisäksi työntekijät on perehdytettävä paitsi omiin työtehtäviinsä ja niihin liittyviin riskitekijöihin, myös muihin työpaikan riskitekijöihin, työvaiheisiin, muiden työntekijöiden tehtäviin ja työnjakoon. Muutamassa tarkastelemassani hovioikeustapauksessa vastaajat väittivät työntekijän menettelyn olleen ennakoimatonta, koska työntekijä oli ryhtynyt suorittamaan tehtävää, joka ei ollut kuulunut hänen toimenkuvaansa.²⁴⁵ On kuitenkin ennakoitavissa, että työntekijä ryhtyy omatomaisesti johonkin hänelle varsinaisesti kuulumattomaan tehtävään esimerkiksi työtovereitaan auttaakseen tai työn valmistumista edistääkseen varsinkin, jos hänkin on tosiasiallisesti hoitanut kyseistä työtehtävää, eikä siihen ryhtymistä ole nimenomaisesti kielletty. Työntekijälle kuulumattomaan tehtävään ryhtyminen voisi olla ennakoimatonta lähinnä, jos tehtävä poikkeaa suuresti työntekijän normaaleista työtehtävistä ja siitä, millaisista tehtävistä työntekijällä tämän kokemus ja koulutus huomioon ottaen on edellytykset selviytyä.

---

²⁴⁵ Ks. Vaasan HO 5.7.2011, R 10/331, Turun HO 18.10.2011, R 10/2752 ja Turun HO 12.1.2012, R 11/548.

Valvontavelvollisuuden laajuuteen puolestaan vaikuttaa keskeisesti työntekijän kokeneisuus, opastuksen riittävyys ja se, onko kyse rutiiniluonteisesta vai vaarallisesta, harvoin suoritettavasta tehtävästä. Esimerkiksi ratkaisussa KKO 2014:75 häiriöalttiin työtehtävän valvontaa ei edellytetty, kun työn ohjeistus oli ollut selkeä ja kokeneen työntekijän opastusta oli täydennetty käymällä työtehtävä hänen kanssaan läpi ennen siihen ryhtymistä, vaikka työntekijä hallitsi työtehtävän ja kyse oli sinänsä rutiiniluonteisesta tehtävästä.

Oikeuskäytännössä erityisesti koneturvallisuudessa on yleensä edellytetty rakenteellista tai teknistä eli automaattisesti vaikuttavaa suojeluratkaisua, sillä yleisellä tasolla on ennakoitavissa, että työntekijät pyrkivät nopeuttamaan tai helpottamaan työskentelyä esimerkiksi suojalaitteiden käyttöä kiertämällä ja tekevät virheitä etenkin häiriötilanteissa. Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2014:75 kuitenkin osoittaa, että työntekijän kautta vaikuttava suojeluratkaisu voi olla perusteltu ja että työntekijän menettelyä voidaan näin ollen pitää TTurvL 8.2 §:ssä tarkoitettuna ennalta-arvaamattomana olosuhteena myös koneturvallisuuden kyseessä ollessa.

Seuraavassa valitsemani tarkasteluaikavälin ratkaisujen joukkoon sisältyvässä tapauksessa mielenkiintoista on se, ettei vastaajan toiminnan huolellisuutta ja syytteiden hylkäämistä perusteltu työntekijöiden menettelyn ennakoimattomuudella, vaikka kipsilevyjä kantaneiden työntekijöiden ja kaiteita asentaneen työryhmän menettelyä pidettiin keskeisenä syynä vaaran ja tapaturman aiheutumiseen työmaalla:

Turun HO 13.8.2012, R 11/2396. Pääurakoitsijayhtiön työntekijät A ja B olivat kantamassa kipsilevyjä rakennuksen kolmanteen kerrokseen kierreportaita pitkin samaan aikaan, kun aliurakoitsijayhtiön työntekijät olivat asentamassa pysyviä kaiteita väliaikaisten kaiteiden tilalle. A:n ja B:n kuljettaessa levyjä portaita pitkin A astui kaiteettoman tasanteen ulkopuolelle pudoten 3,55 metrin matkan betoniholville. A menehtyi myöhemmin saamiinsa vammoihin. Yhteisen rakennustyömaan työturvallisuudesta vastannutta pääurakoitsijan palveluksessa olevaa työnjohtajaa C:tä syytettiin työturvallisuusrikoksesta ja kuolemantuottamuksesta. Käräjäoikeuden mukaan työmaalla oli riittävästi tarkkailtu työympäristön ja työtapojen turvallisuutta sekä arvioitu työntekijöille aiheutuvia vaaratekijöitä. C oli huolehtinut myös työmaalla toimivien työnantajien toimintojen yhteensovittamisesta järjestämällä työt siten, että kukin oli voinut suorittaa työnsä turvallisesti, kun kipsilevyjen kantaminen oli määrätty tapahtuvaksi aamulla kello 7 tilapäisten kaiteiden ollessa paikoillaan ja kun aliurakoitsijan työntekijöitä oli ohjeistettu poistamaan kaidetta kerrallaan vain 1,5 m siten, etteivät portaat olleet kaiteita, kun työryhmä oli poissa työmaalta. Lisäksi kaikille työmaalla työskenteleville oli annettu ohje, että kierreportaita saivat käyttää vain siellä työskentelevät henkilöt. Käräjäoikeus katsoi tapaturman sattuneen työntekijöiden kantaessa kipsilevyjä kaidetyön suorittamisen aikana ja kaidetyöntekijöiden poistettua tasanteelta kerralla 3 metriä kaidetta C:n antamien määräysten vastaisesti. Tapaturma ei ollut aiheutunut siitä syystä, ettei kulkua portaisiin ollut estetty kokonaan, koska kulun estäminen portaisissa oli ollut välttämätöntä vain, kun kaidetyö oli ollut käynnissä. Näillä

perusteilla käräjäoikeus katsoi, ettei C ollut laiminlyönyt valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista, ja hylkäsi tätä vastaan ajatut syytteet. Hovioikeus hyväksyi käräjäoikeuden tuomion perusteluineen.

Ratkaisussa olisi nähdäkseen voitu todeta, ettei vastuuasemassa olevan ollut tarvinnut varautua tilanteeseen, jossa sekä kipsilevyjä kantavat työntekijät että kaiteita asentava asentajaryhmä toimivat annettujen määräysten vastaisesti. Vastaajan huolellisuutta ei kuitenkaan perusteltu työntekijöiden ja aliurakoitsijayhtiön työntekijöiden menettelyn ennakoimattomuudella. Ratkaisussa ei tosin oikeastaan ollut tarpeellista arvioida työntekijöiden menettelyn ennakoimattomuutta, koska toteutettujen työsuojelutoimenpiteiden riittävyys ja vastaajan toiminnan huolellisuus voitiin perustella normaalien laintulkintasääntöjen avulla, toteutettujen suojelutoimenpiteiden kokonaisuutta arvioimalla. Ennakoitavuuskriteeriä ei ollut tarpeen käsitellä myöskään vastaajan esittämän väitteen johdosta, koska vastaaja ei ollut vedonnut olosuhteiden ennakoimattomuuteen.

Edellä kuvattu ratkaisu osoittaa työturvallisuuden olevan niin tiheään säänneltyä, ettei vastaajien huolellisuuden arvioiminen välttämättä edellytä työntekijöiden menettelyn ennakoitavuuden arvioimista, vaikka tapaukseen sovellettaisiin harkinnanvaraisia ilmaisuja sisältäviä turvallisuusnormeja. Myös korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen perustelut herättävät kysymyksen siitä, onko ennakoitavuuskriteerillä todellisuudessa merkitystä työnantajan ja tämän edustajan huolimattomuuden arvioinnissa vai onko työntekijän menettelyn ennakoitavuuden arvioiminen työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolimattomuuden arvioinnissa tarpeetonta. Korkein oikeus nimittäin totesi ensin ratkaisun perustelujen kohdissa 33–35, että vastaajat eivät olleet laiminlyöneet riittävää vaarojen arviointia eivätkä työolojen valvontaa ja että heillä oli ollut oikeus luottaa koneen täyttävän turvallisuusmääräykset, ja viittasi työntekijän menettelyn ennakoimattomuuteen vasta tämän jälkeen kohdassa 36, joka alkaa sanoilla ”yhteenvetona korkein oikeus toteaa”. Työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet huomioitiin jo työolojen valvonnan riittävyyden arvioinnissa ja tuomion perusteluista ilmenee, että myös koneella työskentely oli ohjeistettu tarkkaan ja että opastuksesta oli huolehdittu asianmukaisesti. Myöskään tarkkailu- ja seurantatiedot eivät olleet antaneet aihetta epäillä, etteikö kone olisi edelleen täyttänyt työturvallisuusmääräyksiä. Vaikuttaa siltä, että vastaajien huolellisuus olisi myös korkeimman oikeuden ratkaisussa voitu perustella jo toteutettujen toimenpiteiden asianmukaisuudella ja luottamuksensuojalla työntekijän menettelyn ennakoimattomuuteen viittaamatta.

Korkein oikeus näyttäisikin käyttäneen ennakoitavuuskriteeriä eräänlaisena vastuuharkinnan kontrollikeinona tarkistaessaan, olivatko työnantajan edustajat ryhtyneet kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin turvallisuuden varmistamiseksi. Jos kyseessä olisi ollut kokematon työntekijä tai jos tarkkailu- ja ennakoitavuustiedot olisivat osoittaneet, että työntekijät toimivat ohjeiden vastaisesti ja että vaaratilanteita oli esiintynyt, huolimattomuuden arvioinnissa olisi todennäköisesti katsottu, etteivät työnantajan edustajat olleet ryhtyneet riittäviin toimenpiteisiin työolojen turvallisuudesta huolehtimiseksi. Tällöin olisi edellytetty, että koneen turvallisuustasoa olisi parannettu tai että esimiehet olisivat menneet seuraamaan tukosten selvittämiskeinoja häiriötilanteesta ilmoittavan äänen kuullessaan.

6 LOPPUPÄÄTELMIÄ

Käytännössä työolojen vaarantumisen välittömänä syynä työpaikalla on usein työntekijöiden huolimattomuus tai tietoinen riskinotto. Työntekijän myötävaikutus ei lähtökohtaisesti vaikuta työnantajan ja tämän edustajan vastuuseen työturvallisuusrikoksesta, koska ensisijainen vastuu työturvallisuudesta on työnantajalla ja koska työnantajan on suojele- ja valvontavastuunsa nojalla suojattava työntekijöitä työstä ja työolosuhteista aiheutuvilta vaaroilta sekä valvottava, etteivät työntekijät aiheuta vaaraa muille työntekijöille. Lisäksi suuri osa työturvallisuusmääräyksistä rakentuu presumoidun vaaran varaan, eikä työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täytyminen siten yleensä edellytä konkreettista vaaraa, jonka työntekijän menettely voisi aiheuttaa.

Käytännössä työntekijän toiminta voi kuitenkin vaikuttaa paitsi vammantuottamuksen ja kuolemantuottamuksen arviointiin, myös huolellisen ja huolimattoman menettelyn rajaan työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa, sillä täsmällisten työturvallisuusmääräysten puuttuessa työnantajan ja tämän edustajan huolimattomuutta voidaan arvioida työturvallisuuslain 8.2 §:n mukaisesti sillä perusteella, millaisia vaaratilanteita on ollut mahdollista havaita ennalta. Kysymys työntekijän menettelyn ennakoitavuudesta työnantajan huolehtimisvelvoitetta rajaavana seikkana nouseekin usein esiin työturvallisuusrikosoikeudenkäynneissä.

Viimeaikaisessa oikeuskäytännössä on hyvin vähän oikeustapauksia, joissa työntekijän menettelyä on pidetty työnantajan huolehtimisvelvoitetta rajaavana ennakoimattomana olosuhteena. Tätä selittää ensinnäkin se, että tuomioistuimeen päätyvät lähinnä tapaukset, joissa on varsin ilmeistä, että työturvallisuusmääräyksiä on laiminlyöty. Työpaikoilla esiintyneen käytännössä tilanteita, joissa työntekijän menettely on ollut selvästi ennakoimatonta, mutta tällaiset tapaukset eivät johda syytteeseen, koska niissä ei ole esitutkinta- tai syyttäjäviranomaisen arvion mukaan tapahtunut rikosta tai rikos on ollut vähäinen. Tämän tutkielman puitteissa ei ole ollut mahdollista tutkia, miten työntekijän menettelyn ennakoitavuus huomioidaan työturvallisuusrikosten tutkinnassa ja syyteharkinnassa. Kysymystä koskevalle tutkimukselle olisi kuitenkin tarvetta, sillä ennakoitavuuskriteerin merkitys työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön arvioinnissa hahmottuu kokonaisuudessaan vasta, kun tunnetaan työpaikoilla esiintyvien vaaratilanteiden koko kirjo sekä työsuojelu-, poliisi- ja syyttäjäviranomaisen ennakoitavuutta koskeva soveltamiskäytäntö.

Lisäksi ennakoitavuuskriteerin soveltamisala on jo lähtökohtaisesti kapea, koska työnantajan työturvallisuusvelvoitteista säädetään lainsäädännössä kattavasti, eikä ennakoitavuudella yleensä ole merkitystä tilanteissa, joissa täsmällisen työturvallisuusmääräyksen vaatimukset on laiminlyöty. Useiden tulkinnanvaraisten työturvallisuusmääräysten, kuten opastusvelvollisuuden ja yleisesti vaikuttavien suojelutoimenpiteiden etusijan periaatteen, täyttymiselle on asetettu oikeuskäytännössä varsin korkeat edellytykset ja työturvallisuuden hallinnalta on edellytetty järjestelmällisyyttä, mikä on kaventanut ennakoitavuuden soveltamisalaa entisestään. Myös vaarojen arviointi- ja työympäristön tarkkailuvelvoitteet tiukentavat ennakoitavuusarviointia.

Lisäksi ennakoitavuuskriteerin ja työntekijän myötävaikutuksen merkitys on saattanut vähentyä oikeuskäytännössä sen vuoksi, että tuomioistuimet ovat viime vuosina alkaneet kiinnittää huolimattomuuden arvioinnissa enemmän huomiota relevantteihin työnantajavelvoitteisiin, eivätkä ole jättäneet esimerkiksi valvontavelvollisuutta täysin huomiotta tilanteessa, jossa valvonta on ollut selvästi puutteellista. *Hahto* ja *Wallin* ovat 5–15 vuoden takaisten oikeuskäytännöstä tekemiensä huomioiden perusteella katsoneet, että työntekijöiden vastuu vaarojen ehkäisemisestä on usein tulkittu liian laajaksi, koska tuomioistuimet eivät ole kiinnittäneet huomiota kaikkiin tilannetta koskeviin työnantajavelvoitteisiin. Tämän tutkielman pohjalta ei ole kuitenkaan mahdollista

vastata kysymykseen siitä, miten joidenkin työnantajavelvoitteiden huomioiminen tai huomiotta jättäminen on vaikuttanut työntekijän menettelyn ennakoitavuuden arviointiin oikeuskäytännössä. Kysymyksen tarkastelu vaatisi perusteellisempaa perehtymistä pidemmän aikavälin oikeuskäytäntöön.

Oikeuskäytännössä työnantajan on tähän saakka erityisesti koneturvallisuudessa yleensä edellytetty valitsevan rakenteelliset tai tekniset toimenpiteet, jotka takaavat työturvallisuuden työntekijöiden toiminnasta riippumatta. Tämä on vähentänyt tilanteita, joissa työntekijän menettelyä voidaan pitää ennakoimattomana, koska työntekijän menettely ei vaikuta työnantajan rikosvastuuseen tilanteessa, jossa automaattisesti vaikuttavaa suojeluratkaisua olisi voitu edellyttää ja se olisi estänyt vaaran aiheutumisen kokonaan. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2014:75 osoittaa, että myös koneen turvallisuus voidaan perustaa viime kädessä työntekijän kautta vaikuttavan suojeluratkaisun eli esimerkiksi opastuksen varaan.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös ohjaa tuomioistuimia antamaan työntekijän menettelylle enemmän painoarvoa työnantajan huolehtimisvelvoitteen laajuuden määrittelyssä ja lisännee ennakoitavuudella argumentointia oikeuskäytännössä. Korkeimman oikeuden linjausten vaikutus ilmenee jo esimerkiksi Vaasan hovioikeuden ratkaisussa R 14/594 (4.5.2015), jossa arvioitiin niin työsuojelutoimenpiteiden järjestystä, työntekijän menettelyn ennakoitavuutta kuin CE-merkinnänkin merkitystä korkeimman oikeuden linjausten mukaisesti ja tähänastisesta oikeuskäytännöstä poiketen hyvin perusteellisesti. Työntekijän menettelyn ennakoitavuudella ei toisaalta näyttäisi olleen keskeistä merkitystä ennakkopäätöksen lopputuloksen kannalta, vaan pikemminkin korkein oikeus näyttää käyttäneen sitä ikään kuin muista työnantajan velvollisuuksista erillisenä tuomioharkinnan kontrollikeinona.

Korkeimman oikeuden ratkaisun ja muun viimeaikaisen oikeuskäytännön valossa vaikuttaa siltä, että työntekijän menettelyn ennakoitavuuden arvioiminen on työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön arvioinnissa tarpeetonta. Ennakoitavuuskriteeri on luonteeltaan vastuuta rajaava seikka, jolla on merkitystä vain tilanteissa, joissa työturvallisuuden vaatimustasoa ja teon huolimattomuutta ei voida ratkaista täsmällisempien työturvallisuusvelvoitteiden tulkinnalla. Tällaiset tilanteet ovat työntekijän menettelyn ennakoitavuutta arvioitaessa melko harvinaisia, koska työntekijän menettelyyn on aina varauduttava vähintään riittävällä opastuksella ja

valvonnalla. Yleensä lain vaatima olosuhde voidaan ratkaista seikkaperäisten työturvallisuusmääräysten perusteella normaalien laintulkintasääntöjen avulla ennakoitavuuteen viittaamalla. Lisäksi työturvallisuuslainsäädäntöön sisältyy ennakoitavuuden ohella muitakin väljiä harkintakriteerejä, jotka määrittävät huolellisuusvelvollisuuden sisältöä työturvallisuudessa.

Työntekijän *menettelyllä* on tosiasiallista merkitystä työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolimattomuuden arvioinnissa vain tilanteissa, joissa työturvallisuusmääräykset edellyttävät konkreettisen vaaran aiheutumista. Tällaisia työturvallisuusmääräyksiä on hyvin vähän. Työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet sen sijaan voivat saada työturvallisuusrikoksesta syytetyn huolimattomuuden arvioinnissa merkitystä muiden työturvallisuuslakiin sisältyvien harkintakriteerien kuten tarpeellisia suojelutoimenpiteitä koskevan 8.1 §:n ja työsuojelutoimenpiteiden järjestystä koskevan 8.3 §:n välityksellä. Työnantajan ja esimiesten huolellisuusvelvollisuuden sisältöä määritettäessä työntekijän menettelyn ennakoitavuuden arvioimista olennaisempaa olisikin kiinnittää huomiota siihen, miten työntekijän ominaisuudet vaikuttavat esimerkiksi opastus- ja valvontavelvollisuuden sisältöön.